

**'n VERGELYKENDE STUDIE VAN DIE REGTE VAN BENOEMDE BEGUNSTIGDES IN
LEWENSVERSEKERINGSKONTRAKTE**

deur

Rika van Zyl

Verhandeling voorgelê as vereiste vir die graad *Magister Legum*, LL.M in die Fakulteit
Regsgeleerdheid, Departement Handelsreg, aan die Universiteit van die Vrystaat.

Studieleier

Advokaat SA Hyland

(Universiteit van die Vrystaat)

Desember 2012

ERKENNING EN DANKBETUIGINGS

Dank aan my Hemelse Vader vir die geleentheid wat Hy my gebied het om die studie aan te pak en te voltooi. Dit is bloot genade.

Ook opregte dank en erkenning teenoor die volgende persone wat met hierdie studie gemoeid was:

- ❖ Adv. Shirley Hyland, my studieleier, vir die waardevolle insette en aanmoediging.
- ❖ Adv. Wessel Oosthuizen vir sy geloof in my en die bystand verleen.
- ❖ My kollegas by die Sentrum vir Finansiële Beplanningsreg en die Departement Handelsreg.
- ❖ Prof. Louis Venter vir die waardevolle leiding in die hersiening van die verhandeling.
- ❖ Me Hesma van Tonder van die UV biblioteek.
- ❖ My man, gesin en vriende vir hul liefdevolle bystand.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1 INLEIDING

1.1	INLEIDING	1
1.2	ONDERWERP VAN DIE STUDIE	1
1.3	DOEL VAN DIE STUDIE	2
1.4	ALGEMENE WERKSWYSE EN UITEENSETTING VAN HOOFSTUKKE	
1.4.1	Algemene Werkswyse	3
1.4.2	Uiteensetting van hoofstukke	3
1.5	TERMINOLOGIE EN AFKORTINGS	5
1.6	TEGNIESE ASPEKTE	5

HOOFSTUK 2 LEWENSVERSEKERING AS KONTRAK

2.1.	DOELSTELLING EN WERKSWYSE	6
2.2.	INLEIDING	6
2.3.	BEGINSELS VAN VERSEKERINGSREG	6
2.3.1	Sekerheidstelling	6
2.3.2	Skadeloosstelling en nie-skadeloosstelling	7
2.3.3	Vereistes van 'n versekeringskontrak	7
2.3.4	Lewensversekering en die verskillende vorme	10
2.3.4.1	Hele-lewe versekering	11
2.3.4.2	Termynversekering	11
2.3.4.3	Uitkeerversekering	11
2.3.4.4	Ware uitkeerversekering	12
2.3.4.5	Gesamentlike lewensversekering	12

2.3.4.6	Annuïteitversekering	12
2.3.4.7	Versekering met winste	12
2.3.4.8	Universele lewensversekering	12
2.4.	DIE KONTRAK (POLIS)	13
2.4.1	Inleiding	13
2.4.2	Die verbintenis	13
2.4.3	Vereistes vir 'n geldige kontrak	14
2.4.3.1	Wilsooreenstemming	14
2.4.3.2	Handelsbevoegdheid	15
2.4.3.2.1	Volkome handelingsonbevoegdheid	16
2.4.3.2.2	Beperk handelingsonbevoegdheid	16
2.4.3.2.2.1	Minderjariges	16
2.4.3.2.2.2	Persone getroud binne gemeenskap van goed	17
2.4.3.2.2.3	Insolvente persone en verkwisters	18
2.4.3.3	Formaliteite	18
2.4.3.4	Moontlikheid van die prestasie	20
2.4.3.4.1	Subjektiewe en objektiewe onmoontlikheid	20
2.4.3.4.2	Fisiese en praktiese onmoontlikheid	21
2.4.3.4.3	Juridiese onmoontlikheid	21
2.4.3.4.4	Aanvanklike onmoontlikheid, latere onmoontlikwording en onmoontlikmaking van prestasie	21
2.4.3.5	Geoorlooftheid van die ooreenkoms	22
2.4.3.6	Die bepaalbaarheid van die prestasie	23

2.5.	DIE PARTYE TOT 'n VERSEKERINGSKONTRAK	24
2.5.1	Inleiding	24
2.5.2	Versekeeraar	24
2.5.3	Polishouer	25
2.5.4	Lewensversekerde	25
2.5.5	Premie betaler en die premie ontvanger	26
2.5.6	Sessionarisse	26
2.5.7	Benoemde begunstigde	26
2.6.	SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	27
HOOFSTUK 3 KONTRAKTE EN DERDES		
3.1.	DOELSTELLING EN WERKSWYSE	29
3.2.	INLEIDING	29
3.3.	DERDE-PARTY KONTRAK	29
3.3.1	Genomineerde begunstigdes by lewensversekering	30
3.3.1.1	<i>Stipulatio alteri</i>	31
3.3.2	Sessie	33
3.3.3	Begunstigdes by diskresionêre <i>inter vivos</i> trusts	35
3.3.4	Verteenwoordiging	36
3.3.5	<i>Adiectus solutionis causa</i>	37
3.3.6	<i>Pactum successorium</i>	38

3.4. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	41
------------------------------------	----

HOOFSTUK 4 STIPULATIO ALTERI

4.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE	43
4.2. INLEIDING	43
4.2.1 Die ontwikkeling van die <i>stipulatio alteri</i>	43
4.2.2 Ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde	46
4.3. DIE VRAAG NA DIE POSISIE VAN DIE BENOEMDE BEGUNSTIGDE IN DIE KONTRAK	48
4.3.1 Een-kontrak benadering	49
4.3.2 Twee-kontrak benadering	52
4.3.3 Drieparty-kontrak benadering	55
4.3. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	57

HOOFSTUK 5 VERPLIGTINGE VAN BEGUNSTIGDES

5.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE	59
5.2. INLEIDING	59
5.2.1 "Privity of contract"	59
5.2.2 Verpligtinge van die oorspronklike partye tot die kontrak (versekeraar en versekerde)	60
5.2.2.1 Verpligting van die versekerde tot die betaal van 'n premie	60
5.2.2.2 Versekeraar se plig tot oordrag van die voordeel	61
5.2.3. Aanvaarding deur die begunstigde	62

5.2.3.1 Inleiding	62
5.2.3.2 Die ontwikkeling van die vereiste van aanvaarding by 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde	62
5.2.3.3 Die aard van aanvaarding	64
5.2.3.4 Aanvaarding vóór dood van lewensversekerde by herroepbare nominasies	65
5.2.3.5 Aanvaarding ná dood van lewensversekerde by herroepbare benoemings	69
5.2.4 Die vraag na wát aanvaar moet word	71
5.2.5 Die Engelse reg	73
5.3. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	74
HOOFSTUK 6 REGTE VAN BEGUNSTIGDES	
6.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE	77
6.2. INLEIDING	77
6.3. VERSKILLENDE SOORTE REGTE	78
6.3.1 Objektiewe regte	78
6.3.2 Subjektiewe reg	78
6.3.2.1 Vorderingsregte	79
6.4. GEVESTIGDE REGTE	80
6.4.1 Werking van gevestigde regte	80
6.4.2 Termynbepalings (Tydsbepalings)	81
6.4.2.1 Ontbindende termynbepalings	82

6.4.2.2 Opskortende tydsbepalings	82
6.5. VOORWAARDELIKE REGTE	83
6.5.1 Voorwaardelike regte	83
6.5.2 Voorwaardelike termynbepalings	88
6.5.2.1 Opskortende en ontbindende voorwaardes	88
6.5.3 <i>Spes</i>	90
6.5.4 Gevolgtrekking	92
6.6. DIE REGTE VAN DIE OORSPRONKLIKE PARTYE BY 'n LEWENSVERSEKERINGSKONTRAK	92
6.6.1 Die regte van die versekeraar teenoor die versekerde	92
6.6.2 Die regte van die versekerde teenoor die versekeraar	92
6.7. DIE REGTE VAN DIE BEGUNSTIGDE BY 'n LEWENSVERSEKERINGSKONTRAK	93
6.7.1 Inleiding	93
6.7.2 Die soort regte wat geskep word vir die begunstigde	93
6.7.2.1 Moontlike regte vóór aanvaarding óf dood van die versekerde	94
6.7.2.2 Die moontlikheid van gevestigde- of voorwaardelike regte van die begunstigde by die dood van die versekerde en oomblik van aanvaarding	97
6.7.2.2.1 Een-kontrak benadering	98
6.7.2.2.2 Twee-kontrak benadering	99
6.7.2.2.3 Drieparty-kontrak benadering	100
6.7.3 Regte van begunstigde by 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde	100
6.7.3.1 <i>Spes</i> -stadium	101

6.7.3.2 Voorwaardelike-reg stadium (tussen dood en aanvaarding)	103
6.7.3.2.1 Gestelde voorwaardes vir die voorwaardelike reg	105
6.7.3.2.2 Moontlike voorwaarde of plig vir die begunstigde	109
6.7.3.3 Gevestigde-reg stadium	111
6.8. REGTE VAN BEGUNSTIGDES BY TRUSTS	112
6.8.1 Inleiding	112
6.8.2 Verskillende tipes trusts	112
6.8.3 Trust <i>inter vivos</i>	113
6.8.3.1 Aanvaarding by trust <i>inter vivos</i>	114
6.8.3.2 Regte van begunstigde by trust <i>inter vivos</i>	115
6.9. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	118
HOOFSTUK 7 DONATIO MORTIS CAUSA	
7.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE	121
7.2. INLEIDING	121
7.3. <i>DONATIO MORTIS CAUSA</i>	122
7.3.1 Aard van die <i>donatio mortis causa</i>	123
7.3.2 Die vereistes vir die bestaan van 'n <i>donatio mortis causa</i>	123
7.3.3 Die verskil tussen 'n <i>donatio mortis causa</i> en 'n <i>donatio inter vivos</i>	125

7.4. OOREENKOMSTE EN VERSKILLE TUSSEN DIE <i>DONATIO MORTIS CAUSA</i> EN DIE BEGUNSTIGDE BENOEMING	126
7.4.1 Ooreenkomste en verskille tussen erfgename en legat	126
7.4.2 Verskille en ooreenkomste tussen die <i>donatio mortis causa</i> en bemaking tot legat	127
7.4.3 Ooreenkomste tussen <i>donatio mortis causa</i> en die begunstigde uit 'n lewensversekeringskontrak	131
7.5. BELASTINGSGEVOLGE	134
7.6. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING	136
HOOFSTUK 8 GEVOLGTREKKING EN SAMEVATTING	138
BIBLIOGRAFIE	144
OPSOMMING / SUMMARY	155
KEYTERMS	155

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 INLEIDING

Lewensversekering in Suid-Afrika is 'n algemene verskynsel waar dit vanuit 'n finansiële beplanningsoogpunt 'n goeie risikobestuursmeganisme is om skulde in die boedel te verminder by jou dood. Dit verminder die risiko, wat jou dood tot gevolg het. Dit is juis hierdie laasgenoemde doelwit wat aangespreek kan word deur 'n begunstigde te benoem in die lewensversekeringskontrak om die polisopbrengs te kry by jou dood en die opbrengs sodoende nie in jou boedel laat val nie. Hierdie opbrengs is dan 'n effektiewe oplossing vir jou naasbestaandes om uitgawes en skulde te dek wat die risiko van die naasbestaandes self verskuif. Die begunstigdes se regte is egter baie beperk en kan die begunstigde nie gulsig raak op die opbrengs van die polis voor die tyd daarvoor reg is nie.

Navorsing op die gebied van lewensversekering, en spesifiek die regte van die begunstigdes, is derhalwe relevant en aktueel.

1.2 ONDERWERP VAN DIE STUDIE

Om 'n begunstigde te benoem vir die polis opbrengs in 'n lewensversekeringskontrak, word in die Suid-Afrikaanse reg aanvaar om 'n "*stipulatio alteri*" te wees. Dit kan vertaal word as 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde waar 'n lewensversekeringskontrak die ooreenkoms is wat gemaak word ter voordeel van die benoemde begunstigde. Vanuit hierdie leerstuk spruit daar sekere gevolge en regte vir die begunstigde uit.

Daar bestaan egter meningsverskille oor die toepassing van hierdie gevolge van die *stipulatio alteri* en is daar verskeie argumente spesifiek oor die situasie waar 'n begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak ingesluit word. Dit blyk of die *stipulatio alteri* nie suiwer in Suid-Afrika toegepas word nie en vermeng geraak het met ander regsbeginnels. Hieruit het daar 'n verwarring ontstaan oor die ware toepassing van die regte van begunstigdes.

1.3 DOEL VAN DIE STUDIE

Die doel van die studie is om die regte van begunstigdes wat benoem is in lewensversekeringskontrakte te analiseer en identifiseer.

Vir akademiese doeleindes poog die studie om lig te bring oor die wesenlike verskille wat voorkom tussen 'n ware *stipulatio alteri* en hoe dit tans toegepas word. Die effektiwiteit van die toepassings word ondersoek soos dit tans toegepas word in Suid-Afrikaanse regspraak en die akademie. Deur die analisering van die verskillende regte en hul eienskappe, sal dit moontlik wees om die regte te identifiseer wat van toepassing is op die benoemde begunstigde.

Hierdie studie poog om vir praktiese doeleindes, sekere oplossings te bied vir die effektiewe benutting van die begunstigde nominasie in lewensversekeringskontrakte. Die vrae wat beantwoord word in die studie, spruit uit die voorbeeld voort waar mnr X lewensversekering uitneem en vir Y as begunstigde nomineer. Die gevolge van die volgende scenario's sal beantwoord word:

- i. Waar mnr X sterf.
- ii. Waar mnr X insolvent verklaar word.
- iii. Waar Y voor mnr X sterf.
- iv. Waar Y insolvent verklaar word voor mnr X se dood.
- v. Waar Y insolvent verklaar word na mnr X se dood, maar voor Y se aanvaarding van die voordele.
- vi. Waar mnr X en Y gelyktydig sterf.
- vii. Of dit moontlik is vir mnr X om 'n begunstigde te benoem in 'n lewensversekeringskontrak sowel as om 'n skenking te maak wat by die donateur se dood sal oorgaan (*donatio mortis causa*).
- viii. Die gevolge op die belasting implikasies wat kan intree in die geval van die scenario's.

Die korrekte toepassing van die *stipulatio alteri*, wat uitgelig sal word, en die identifisering van die regte wat bestaan vir die benoemde begunstigde sal sekerheid bring vir 'n eenvormige toepassing van die situasie waar 'n begunstigde benoem is in 'n lewensversekeringskontrak.

1.4 ALGEMENE WERKSWYSE EN UITEENSETTING VAN HOOFSTUKKE

1.4.1 Algemene Werkswyse

Die studie behels 'n ondersoek na die posisie van die benoemde begunstigde in lewensversekeringskontrakte. Die studie neem 'n aanvang met die begrippe gevind in die versekeringsreg relevant tot die studie en identifiseer die vereistes van 'n geldige lewensversekeringskontrak soos in die kontraktereg gevind.

Ander derde partye, behalwe die benoemde begunstigde in lewensversekeringskontrakte, word ondersoek en die verskille uitgewys van die toepassing van hierdie derdes. Die *stipulatio alteri* word van nader bekyk en vasgestel waar die *stipulatio alteri* sy oorsprong het tot wat as tans as 'n *stipulatio alteri* aanvaar word. Die vereistes wat aan die begunstigde gestel word om die voordeel wat vir hom beding word te aanvaar, word ondersoek in teenstelling tot 'n ware *stipulatio alteri*. Die vereiste van aanvaarding se toepassing word beoordeel na aanleiding van die dood van die versekerde en die effek wat hierdie aanvaarding op die begunstigde se reg het. Die begunstigde se verskillende regte in die verskillende stadiums wat aangevoer word, word beoordeel en die toepassing hiervan word ondersoek. Die trust *inter vivos* word ook kortliks ondersoek vir oplossings vir die *stipulatio alteri*.

Daar word ook 'n onderskeid getref tussen die *stipulatio alteri*, soos dit in Suid-Afrika toegepas word met die *donatio mortis causa* wat sekere ooreenkomste toon.

1.4.2 Uiteensetting van hoofstukke

Die studie neem 'n aanvang met omskrywings. Hierdie omskrywings plaas die lewensversekeringskontrak binne sy konteks van die versekeringsreg asook die kontrak aspekte van die lewensversekeringskontrak. Die vereistes van 'n geldige kontrak word hier omskryf. Verder bied die hoofstuk omskrywings van die rol van verskillende partye tot 'n lewensversekeringskontrak wat strek van die versekeraar tot by die benoemde begunstigde.

Hoofstuk 3 van die studie behels 'n ondersoek na ander kontrakte waar derdes betrokke is, behalwe die benoemde begunstigde in lewensversekeringskontrakte. Ter inleiding word die genomineerde begunstigde in lewensversekeringskontrakte

ook kortliks bespreek en word kortliks verwys na die *stipulatio alteri* waar die kontrak sy bestaan het. Tydens hierdie oorsig word vasgestel dat daar derdes betrokke is by ander kontrakte ook, naamlik sessie, begunstigdes by trusts, verteenwoordiging, *adiectus solutionis causa* en *pactum successorium*. Hierdie soorte kontrakte word kortliks bespreek.

Hoofstuk 4 handel oor die *stipulatio alteri*. Die ontwikkeling van die *stipulatio alteri* word ter inleiding ondersoek soos dit gevind word in die Romeinse reg asook die eerste regspraak waar die *stipulatio alteri* van toepassing geraak het op die Suid-Afrikaanse regspraak. Die “Suid-Afrikaanse weergawe” van die *stipulatio alteri* word ontleed en vergelyk met ’n, sogenaamde, “ware” ooreenkoms ten behoeve van ’n derde.

Hoofstuk 5 behels ’n studie na die verpligtinge van die verskillende partye tot die lewensversekeringskontrak. Daar word veral aandag geskenk en gefokus op die spesifieke verpligting van aanvaarding deur die benoemde begunstigde. Hierdie aanvaarding is egter nooit die bedoeling van ’n ware ooreenkoms ten behoeve van ’n derde gewees nie, maar die toepassing daarvan in die Suid-Afrikaanse reg het dit gevestig. Die implikasie van aanvaarding wat gemaak word deur die benoemde begunstigde vòòr of ná die dood van die lewensversekerde word ondersoek wat ’n direkte invloed op die regte wat vir die begunstigde geskep word.

Verder word daar kortlik ondersoek gedoen oor wát dit is wat die begunstigde moet aanvaar, naamlik ’n stipulasie, ’n voordeel, ’n kontrak, ’n reg tot ’n voordeel ensovoorts. Die Engelse reg word kortliks ondersoek of daar nie antwoorde bestaan vir die vrae van die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri* nie.

Hoofstuk 6 handel oor die regte wat vir die benoemde begunstigde geskep word. Die verskillende soorte regte word omskryf wat in die Suid-Afrikaanse reg gevind word. Daar word veral klem gelê op gevestigde- en voorwaardelike regte. Dit is hierdie regte wat geëvalueer word vir die toepassing op benoemde begunstigdes. Daar word ondersoek gedoen oor die verskille tussen skrywers oor die soort reg wat vir die begunstigde geskep word voor en na die dood van die lewensversekerde en voor en na aanvaarding deur die benoemde begunstigde. Hierdie sienings word geëvalueer en word daar gepoog om ’n tydlyn op te stel wat duidelik uiteensit watter

regte die begunstigde besit tydens watter periode. Die onlangste regspraak word gebruik om lig te bring op die meningverskille.

Die hoofstuk het verder ten doel om die moontlike vraagstukke rondom die regte van die begunstigde te vergelyk met die regte van trustbegunstigdes in verskillende soorte trusts om antwoorde te probeer soek.

Hoofstuk 7 bied 'n vergelyking tussen die *donatio mortis causa* en die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri*. Aangesien die *donatio mortis causa* 'n skenking is wat gemaak word by die dood van die donateur, stem die doel grootliks ooreen met die voordeel wat vir die benoemde begunstigde gestipuleer word in 'n lewensversekeringskontrak wat by die versekerde se dood uitbetaal moet word. Dit is dan hierdie ooreenkomste wat ondersoek word vir moontlike oplossing op die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri*. Die ontwikkel, aard en vereistes van die *donatio mortis causa* word ontleed en vergelyk met die begunstigde in lewensversekeringskontrakte na aanleiding van Suid-Afrikaanse regspraak. Die verskillende belasting gevolge word ook kortliks bespreek tussen die twee regsfigure.

Die studie word afgesluit deur 'n gevolgtrekking en aanbeveling op die gebied in hoofstuk 8.

1.5 TERMINOLOGIE EN AFKORTINGS

Stipulatio alteri – ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.

Donatio mortis causa – skenking wat by dood oorgedra word.

1.6 TEGNIESE ASPEKTE

In hierdie studie sluit enige verwysing na die manlik ook die vroulik in en omgekeerd. Vir die doel van hierdie studie word daar aanvaar dat die polishouer die versekerde en die polisbetaler is.

Hierdie studie handel met die reg soos op 31 November 2012.

HOOFSTUK 2

LEWENSVERSEKERING AS KONTRAK

2.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Om te kan fokus op die begunstigde by 'n lewensversekeringkontrak moet die begunstigde eers in die konteks van die versekerings- en kontraktereg geplaas word.

Hierdie hoofstuk het derhalwe ten doel om die begunstigde te plaas as een van die partye tot 'n versekeringskontrak.

Die *essentialia* van die versekeringsreg en die vereistes van 'n geldige kontrak word omskryf om vas te stel wat die begunstigde se plek in die lewensversekeringskontrak is. Die onderskeie partye by 'n lewensversekeringskontrak word ook bespreek.

2.2. INLEIDING

Lewensversekeringskontrakte val binne die versekeringsreg, maar bevat aspekte van die kontraktereg as gevolg van die kontrak (of polis) wat opgestel word en moet daarom aan die vereistes van 'n geldige kontrak voldoen.

'n Lewensversekeringkontrak word gesluit wanneer die polishouer 'n ooreenkoms met die versekeraar aangaan om 'n sekere voordeel te lewer in ruil vir die risiko van 'n sekere geval wat plaasvind (dood) by die versekerde lewe. Hierdie lewensversekerde is dan geregtig om iemand te nomineer om die voordeel te ontvang wanneer dit betaalbaar word, hierdie party is die begunstigde.

2.3. BEGINSELS VAN VERSEKERINGSREG

2.3.1 Sekerheidstelling

Versekering bring sekerheid. In risiko-gebaseerde versekering bring dit die gemoedsrus by die persoon dat die versekeraar die finansiële risiko sal dra in die

onsekere toekoms.¹ Versekering handel oor die oordrag en/of verdeling van risiko. Dit word gedefinieer as 'n ooreenkoms wat 'n versekeraar kontrakteer om iets te doen wat van waarde is vir die versekerde in die geval van 'n spesifieke skadelike gebeurlikheid.²

2.3.2 Skadeloosstelling en nie-skadeloosstelling

Daar bestaan twee vorme van versekering. Die primêre vorm van versekering is skadeloosstelling. Die versekeraar onderneem om die polishouer skadeloos te stel teen skade wat veroorsaak word wanneer die versekerde gebeurtenis voorval.³ Hierdie skadeloosstelling bestaan uit vergoeding of kompensasie vir werklike geldelike verlies wat die versekerde gely het. 'n Voorbeeld hiervan is skade as gevolg van 'n brand wat 'n definitiewe geldelike bedrag uitmaak.⁴ Die regspraak staaf dit so:

“The very essence of the contract of insurance is, that it is a contract of indemnity; its sole and exclusive object is to procure for the assured indemnity.”⁵

Die tweede vorm van versekering is waar die belang van die versekerde nie as 'n geldelike waarde bereken kan word nie.⁶ 'n Voorbeeld hiervan is die verlies van 'n ledemaat of die belang van die versekerde in sy eggenoot se lewe. Hierdie versekering is dan nie-skadeloosstellend. 'n Kontrak vir nie-skadeloosstelling voorsien die polishouer met 'n bedrag geld as troos of kompensasie vir die verlies of inperking by die geval van 'n versekerde gebeurtenis.⁷ Hierdie bedrag word kontraktueel bepaal, tesame met die spesifieke gebeurtenis wat moet plaasvind.

2.3.3 Vereistes van 'n versekeringskontrak

Die versekerde kan nie altyd sy toekoms beheer nie en kan sekere negatiewe gevolge nie stop of keer nie. Hy kan egter wel nou reeds voorsiening maak vir hierdie onvoorsiene negatiewe gevolge deur die risiko daarvan te verskuif na die

¹ Botha *et al* 2011: 192; Nienaber en Reinecke 2009: 2.

² Davis 1993: 79.

³ Botha *et al* 2011: 194.

⁴ Nienaber en Reinecke 2009: 3.

⁵ *Malcher & Malcomess v Kingwilliamstown Fire & Marine Insurance & Trust Co* (1883) 3 EDC 271.

⁶ Botha *et al* 2011: 194.

⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 3.

versekeraar. Die versekeraar onderneem om hierdie risiko oor te neem in ruil vir 'n sekere prestasie (premie).

Aangesien hierdie oordrag en verdeling van risiko onderskryf word in 'n kontrak, het die versekeringsreg meestal te doen met die beginsels van kontraktereg. Die kontrak word vrywillig aangegaan en daar word oor die terme, bepalinge en voorwaardes tussen die versekerde en versekeraar ooreengekom.⁸ 'n Versekeringskontrak is gedefinieer in regspraak as:

“A contract between an insurer (or assurer) and an insured (or assured), whereby the insurer undertakes in return for the payment of a price or premium to render to the insured a sum of money, or its equivalent, on the happening of a specified uncertain event in which the insured has some interest.”⁹

'n Meer volledige definisie van 'n versekeringskontrak is die volgende:

“...an undertaking by an insurer to assume the risk of harm or loss and, on the occurrence of the defined insured event, to render the promised benefit in the form of compensation whether by way of indemnity or satisfaction; an interest by the policyholder, deemed by law to be worthy of protection, in the non-occurrence of the insured event; a provision for payment of a premium (or premiums) geared to the nature of the risk assumed by the insurer; and an insured event which is uncertain either as to the fact of the timing of its occurrence.”¹⁰

In hierdie definisie word die vereistes gestel vir 'n geldige versekeringskontrak. Eerstens is dit die onderneming van die versekeraar om die risiko van skade of verlies oor te neem en om die beloofde voordeel te lewer in die geval van die gedefinieerde versekerde gebeurtenis. Hierdie voordeel is of in die vorm van vergoeding of van bevrediging. Daar is dus 'n ooreenkoms tussen die versekerde en versekeraar, daar is 'n spesifieke voorval waarvan die versekerde sy risiko wil oordra en die versekeraar moet in die geval van die gebeurtenis iets oordra aan die versekerde.

⁸ Nienaber en Reinecke 2009: 3.

⁹ *Lake v Reinsurance Corp Ltd* 1967 (3) SA 124 (W).

¹⁰ Nienaber en Reinecke 2009: 7.

Die definisie gaan verder en stel dit as vereiste dat hierdie belang wat die versekerde het tot die gebeurtenis, deur die reg gesien moet word as waardig om beskerm te word. Hierdie “insurable interest”-vereiste kom uit die Engelse reg.¹¹ Dit onderskei die versekeringskontrak van ’n weddenskap wat betaalbaar is bloot by die voorval van ’n onseker gebeurtenis.¹² Die versekerde moet ’n belang hê, hetsy vermoënsregtelik, al dan nie,¹³ in die saak wat die versekerde met ’n verlies sal laat. In die geval van lewensversekering, het die versekerde, byvoorbeeld, ’n belang in die lewe van sy eggenoot waarteen hy wil verseker. Die versekerde kan daarvolgens nie bloot die lewe van ’n boemelaar verseker nie aangesien hy nie ’n versekerbare belang in hierdie persoon se lewe het nie.

’n Derde vereiste wat uit die definisie voortspruit, is die betaling van ’n premie¹⁴ wat verband hou met die aard van die risiko wat deur die versekeraar onderneem word.¹⁵ Hierdie premie is die prys wat betaal word deur die polishouer aan die versekeraar vir die onderneming om die risiko oor te neem.¹⁶ Wanneer hierdie premie/s agterstallig is, sal die risiko dekking ook gevolglik onderbreek word.¹⁷ Die polishouer kan nie gedagvaar word vir die betaling van die premie nie, maar die dekking sal verval.¹⁸

Die vierde vereiste is dat die versekerde geval onseker is, óf as ’n feit, óf as gevolg van die tydsfaktor daarvan. Die versekerde geval word omskryf in die bepaling van die polis.¹⁹ Dit behels dan dat by lewensversekering, alhoewel dood seker is, dit nie noodwendig seker is wanneer dit gaan gebeur nie.²⁰ Lewensversekering het daarom ten doel om die risiko te dek van ontydige dood, dus nie bloot dood nie, maar dood vroeër as wat verwag word.²¹

¹¹ Vir ’n meer breedvoerige bespreking van die “insurable interest” sien: Botha *et al* 2011: 194; Davis 1993: 91-110; Reinecke 1996: 784-793; Havenga 2006: 259-273; Havenga 1999: 630-645; Havenga 1995: 345-352; Van Niekerk 1999: 262- 270;

¹² Nienaber en Reinecke 2009: 9 by par 29.

¹³ Nienaber en Reinecke 2009: 8 by par 26.

¹⁴ Vir ’n meer breedvoerige bespreking van die betaling van ’n premie sien: Botha *et al* 2011: A33- A34; Davis 1993: 193- 201; Nienaber en Reinecke 2009: 233- 242; Reinecke *et al* 2002: 73- 76;

¹⁵ Reinecke *et al* 2002: 73; Davis 1993: 192.

¹⁶ Davis 1993: 94; Nienaber en Reinecke 2009: 233.

¹⁷ Botha *et al* 2011: A33.

¹⁸ Botha *et al* 2011: A34; Nienaber en Reinecke 2009: 235.

¹⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 12.

²⁰ Reinecke *et al* 2002: 21.

²¹ Nienaber en Reinecke 2009: 6.

Daar word ook sekere kernelemente²² gestel vir 'n versekeringskontrak, onder andere, die persoon²³ wat verseker word, die risiko²⁴ waarteen verseker word, die bedrag²⁵ betaalbaar deur die versekeraar in die geval van die versekerde gebeurtenis, die bedrag van die premie²⁶ wat betaal moet word en die termyn van die versekering.²⁷

2.3.4 Lewensversekering en die verskillende vorme

Lewensversekering is eers ontwikkel in die laat sewentiende eeu. Hierdie ontwikkeling is met groot suspisie bejeën en selfs in die Romeins-Hollandse reg verbied. Daar is egter later voorgestel dat dit eerder weddenskappe op lewens was wat verbied is. Hierdie weddenskappe was in die vorm van 'n versekeringskontrak, maar was nie lewensversekering in die volle sin van die woord nie.²⁸

Tans speel lewensversekering 'n groot rol in gesofistikeerde ekonomieë omdat dit as beide voordelig vir die individu en die gemeenskap gesien word. Die Wet op Langtermyn Versekering²⁹ bied 'n breë definisie van 'n lewenspolis. Dit is:

“'n kontrak ingevolge waarvan 'n persoon, in ruil vir 'n premie, onderneem om-

- (a) polisvoordele te verskaf by, en uitsluitlik as gevolg van, 'n lewensgebeurtenis; of
- (b) 'n annuïteit vir 'n tydperk te betaal;

en ook 'n herversekeringspolis ten opsigte van so 'n kontrak.”³⁰

In *Gould v Curtis*³¹ word die volgende definisie gegee:

“The contract of life insurance is that in which one party agrees to pay a given sum upon the happening of a particular event contingent upon the duration of

²² Botha *et al* 2011: 192.

²³ Die lewensversekerde word bespreek in 5.4 onder die partye van 'n lewensversekeringskontrak.

²⁴ Die risiko in die geval van hierdie studie sal die risiko van dood wees.

²⁵ Vir doeleindes van hierdie studie is dit slegs belangrik om daarop te let dat die versekeraar wel 'n bedrag aan die polishouer of begunstigde moet betaal en sal die vereiste nie breedvoerig behandel word nie.

²⁶ Die premie wat betaalbaar is by lewensversekering sal nie vir die doeleindes van hierdie studie breedvoerig bespreek word nie.

²⁷ Vir doeleindes van hierdie studie loop die termyn tot die dood van die polishouer en sal die verskillende scenario's van termyne nie behandel word nie.

²⁸ Nienaber en Reinecke 2009: 9

²⁹ 52 van 1998.

³⁰ Artikel 1(1).

³¹ (1913) 3 KB 84 (CA) by 91.

human life, in consideration of the immediate payment of a smaller sum or certain equivalent periodical payments by another.”

’n Lewensversekeringspolis is dan ook ’n vorm van nie-skadeloosstelling aangesien die versekerde nie ’n geldelike waarde het van ’n lewe nie, maar word vergoed vir ’n spesifieke bedrag waarop ooreengekom is in die kontrak by die realisering van die versekerde gebeurtenis.³²

Die versekerde betaal ’n premie wat afhanklik is van die realisering van ’n lewensgeval; die begin van lewe, die voortgaan van lewe of die beëindiging van lewe. Dit is daarom versekering met ’n lewe as subjek.³³

Binne die raamwerk van lewensversekering het ’n verskeidenheid vorme ontstaan naamlik; hele-lewe-, termyn-, uitkeer-, ware uitkeer- (pure endowment), gesamentlike-, annuïteit versekering en versekering met winste.³⁴

2.3.4.1 Hele-lewe versekering

By hierdie vorm van lewensversekering onderneem die versekeraar om ’n bedrag by die dood van die versekerde te betaal. Afhangende van die terme van die polis hou die premies op by dood of wanneer die polishouer ’n sekere ouderdom bereik.³⁵

2.3.4.2 Termynversekering

Termyn versekering word betaalbaar indien dood binne ’n spesifieke periode gebeur. Wanneer die versekerde hierdie periode oorleef, word die kontrak beëindig en die versekerde is nie geregtig op ’n terugbetaling van die premies nie.³⁶

2.3.4.3 Uitkeerversekering

Hierdie vorm van versekering is betaalbaar op ’n spesifieke dag of in die geval van vroeër dood.

³² Davis 1993: 325; Nienaber en Reinecke 2009: 3.

³³ Davis 1993: 325; Reinecke *et al* 2002: 437.

³⁴ Reinecke *et al* 2002: 439.

³⁵ Reinecke *et al* 2002: 439.

³⁶ Reinecke *et al* 2002: 437.

2.3.4.4 Ware uitkeerversekering

Hierdie polis betaal die versekerde voordeel slegs indien die versekerde 'n sekere datum oorleef.³⁷

2.3.4.5 Gesamentlike lewensversekering

Die polis is betaalbaar by die dood van die eerste of laaste van die twee of meer lewens wat verseker is.³⁸

2.3.4.6 Annuïteitversekering

Hierdie vorm van versekering maak voorsiening vir die betaling van periodieke bedrae. Betaling kan vanaf 'n sekere dag begin of by die dood van die lewensversekerde en mag aanhou tot die dood van 'n sekere persoon of sekere tydperk.³⁹

2.3.4.7 Versekering met winste

Dit is gewoonlik 'n heel-lewensversekering of uitkeerpolis wat die polishouer geregtig maak om tot die winste deel te neem deur die versekerde.

2.3.4.8 Universele lewensversekering

Hierdie polisse bestaan uit twee komponente: lewensdekking en 'n ongeskiktheids- of beleggingselement. Die polishouer kan die hoeveelheid risiko dekking vir dood en ongeskiktheid kies en die hoeveelheid van die premies aan 'n spaarkomponent van die polis koppel.⁴⁰

³⁷ Reinecke *et al* 2002: 439; Davis 1993: 321.

³⁸ Reinecke *et al* 2002: 439.

³⁹ Reinecke *et al* 2002: 440.

⁴⁰ Botha *et al* 2011: 200; Davis 1993: 322.

2.4. DIE KONTRAK (POLIS)

2.4.1 Inleiding

'n Kontrak kan omskryf word as 'n afspraak met die bedoeling om 'n verbintenis te skep.⁴¹ Die onderhandelinge bestuur uit mededelings deur die partye aan mekaar oor hulle bedoeling.⁴² Die versekeringskontrak (polis) bestaan tussen die polishouer (versekerde in hierdie geval) en die versekeraar.

2.4.2 Die verbintenis

'n Verbintenis is 'n regsband (*vinculum iuris*) wat regssubjekte teenoor mekaar verbind.⁴³ Dit is 'n verhouding tussen ten minste twee persone wat aan mekaar gebonde is om iets te doen of nie te doen nie. Dit is dus van die skuldenaar se kant gesien, 'n verpligting wat hom opgelê word. Aan die kant van die skuldeiser, vertoon die verbintenis as 'n reg, gewoonlik 'n vorderingsreg, en om die verpligting af te dwing teenoor die skuldenaar.⁴⁴ Die verhouding tussen die kontrakterende partye bevat aan die een kant dus 'n reg op prestasie en aan die ander kant 'n plig om die prestasie te lewer. Dit is hierdie reg en plig wat die inhoud is van die verbintenis.⁴⁵

Die reg van die skuldeiser staan bekend as 'n persoonlike reg as gevolg van die feit dat die voorwerp van die prestasie deur 'n ander persoon gehou word. Die skuldeiser kan die prestasie net van die skuldenaar eis en net daardie besondere skuldenaar is tot die prestasie verplig.⁴⁶ 'n Persoonlike reg word ook 'n vorderingsreg⁴⁷ genoem, omdat dit aan die reghebbende die bevoegdheid verleen om te vorder of te eis dat iemand anders 'n bepaalde handeling moet verrig.⁴⁸

Hierdie verbintenis-skeppende ooreenkoms moet onderskei word van ander ooreenkomste wat ook regsgevolge het. Daar word ook huweliksooreenkomste, skulddelgende ooreenkomste en saaklike ooreenkomste in die privaatreë geïdentifiseer. Huweliksooreenkomste om een voorbeeld te noem, het altyd vermoënsregtelike

⁴¹ De Wet en Van Wyk 1992:4; Hutchinson 2010: 4; Van der Merwe *et al* 2007: 8.

⁴² De Wet en Van Wyk 1992: 9; Hutchinson 2010: 4; Van der Merwe *et al* 2007: 8.

⁴³ Joubert 1987: 36.

⁴⁴ De Wet en Van Wyk 1992: 1.

⁴⁵ Van der Merwe *et al* 2007: 2.

⁴⁶ De Wet en Van Wyk 1992: 3.

⁴⁷ Die verskillende regte word meer breedvoerig behandel in hoofstuk 6 by die regte van begunstigdes.

⁴⁸ Van der Merwe *et al* 2007: 3.

gevolge, maar kan verbintenis tot wedersydse onderhoud in die lewe roep, maar word nie deurgaans beheers deur die beginsels wat op kontrakte van toepassing is nie.⁴⁹

Om 'n verbintenis te skep moet daar ook aan al die vereistes⁵⁰ vir 'n geldige kontrak voldoen word naamlik: wilsooreenstemming van die kontrakterende partye, die handelsbevoegdheid van die partye, die beantwoording aan sekere formaliteite, die uitvoerbaarheid van die prestasie, die wettigheid van die ooreenkoms en die bepaalbaarheid van die prestasie.⁵¹ Die regte van die benoemde begunstigde word bepaal deur die geldige kontrak.

2.4.3 Vereistes vir 'n geldige kontrak

2.4.3.1 Wilsooreenstemming

Wilsooreenstemming,⁵² of eensgesindheid, moet tussen die twee oorspronklike partye tot 'n *consensus* kom oor die verbintenis wat gesluit word, asook oor al die besonderhede daarvan, soos die inhoud en bykomende aspekte.⁵³

Die aanbod wat die een party aan die ander maak, stel nog geen wilsooreenstemming daar nie. Dit is eers by die bevestigende antwoord, of aanvaarding, wat 'n verbintenis ontstaan. Indien die persoon wat die aanbod maak, spyt sou kry oor sy aanbod, kan hy nie bloot hoop dat die ander persoon dit nie sal aanvaar nie. Hierdie aanbod moet herroep word en aan die persoon aan wie die aanbod oorspronklik gemaak is, meegedeel word.⁵⁴

In die versekeringsregkonteks, moet daar dus *consensus*, of wilsooreenstemming, wees tussen die versekerde en die versekeraar oor die lewensversekeringkontrak en die inhoud daarvan byvoorbeeld, die benoeming van 'n begunstigde in die kontrak. Daar hoef egter net *consensus* te wees d at daar voorsiening gemaak word vir 'n

⁴⁹ De Wet en Van Wyk 1992: 5; Hutchinson 2010: 5.

⁵⁰ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 42.

⁵¹ Hutchinson 2010: 6; Van der Merwe *et al* 2007: 8.

⁵² Vir 'n meer breedvoerige bespreking van die vereiste van wilsooreenstemming, sien: Hutchinson 2010: 85-114; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 48 - 71 en Van der Merwe *et al* 2007: 108 - 160.

⁵³ Van der Merwe *et al* 2007: 22.

⁵⁴ De Wet en Van Wyk 1992: 32. Vir 'n meer breedvoerige bespreking van die aanbod en aanname by kontrakte sien: Hutchinson 2010: 48- 76 en Van der Merwe 2007: 57- 99.

begunstigde en nie wié presies hierdie begunstigde is nie. So kan daar slegs verwys word na “kinders wat gebore word uit die huwelik” en wat dus nog nie bestaan nie.⁵⁵

Volgens De Groot en Voet het ’n aanbod verval by die dood van die aanbieder.⁵⁶ Die argument was dat dood tog wilsooreenstemming onmoontlik maak. Dit word egter betwis dat die aanbod nie kragteloos word bloot op grond van ’n wilsverandering van die aanbieder nie en dit, tensy dit herroep word, aanvaar word.⁵⁷ Die voortbestaan van die aanbieder se wil is nie ’n vereiste vir die aanbod nie, en staan dit vry om aanvaar te word.

Die versekeraar moet aanvaar dat by die versekerde se dood, die versekeraar die voordeel nie aan hom (die versekerde) nie, maar aan ’n genomineerde begunstigde sal oordra. Aan die kant van die genomineerde begunstigde, moet die begunstigde ook hierdie aanbod, of voordeel dan, in die Suid-Afrikaanse reg aanvaar voor die ooreenkoms vas sal bly staan.⁵⁸ Die begunstigde kan egter nie ’n voordeel ontvang wat hy nooit geweet het bestaan nie, en moet hierdie voordeel vir hom aangebied word om te aanvaar of te verwerp. Daarom dan kan die dood van die versekerde nie die aanbod laat verval nie, maar bly die aanbod oop om aanvaar te word deur die begunstigde selfs ná die dood van die versekerde. Sou die begunstigde dan die voordeel verwerp, om watter rede ook al, verval die aanbod en sal die versekeraar die voordeel aan die versekerde se boedel oordra soos dit ooreengekom is in die ooreenkoms tussen die versekerde en versekeraar.

2.4.3.2 Handelsbevoegdheid

Die vereiste van handelingsbevoegdheid meen slegs dat die oorspronklike kontrakterende partye bevoeg moet wees om ’n geldige kontrak te sluit.⁵⁹ Die normale toestand is dat mense handelingsbevoeg is, en word daarom slegs van diegene onderskei wat handelingsonbevoeg is.⁶⁰ Daar moet onderskei word tussen mense wat volkome handelingsonbevoeg is en diegene wat slegs beperk handelingsonbevoeg is.

⁵⁵ De Wet en Van Wyk 1992: 109.

⁵⁶ De Groot, Inleidinge, 3.1.6; Voet 5.1.73.

⁵⁷ De Wet en Van Wyk 1992: 35.

⁵⁸ Sien Hoofstuk 5 rakende die aanvaarding van die begunstigde.

⁵⁹ Vir ’n meer breedvoerige bespreking van die vereiste van handelingsbevoegheid as vereiste, sien: Hutchinson 2010: 159-165; Otto en Prozesky-Kuschke 2011:75 – 88.

⁶⁰ De Wet en Van Wyk 1992: 59; Hutchinson *et al* 2010: 160.

2.4.3.2.1 Volkome handelingsonbevoegdheid

Volkome handelingsonbevoeg is diegene wie se verstandelike vermoëns so gebrekkig is dat hulle nie in staat is om enigsins 'n redelike wilsuiting te maak nie. Dit sluit in diegene wat as kranksinniges verklaar is en persone onder die ouderdom van 7 jaar.⁶¹

In die versekeringsregkonteks beteken dit dat 'n persoon wat as kranksinnig verklaar is nie 'n lewensversekeringskontrak kan aangaan en 'n begunstigde benoem indien hy in 'n staat van kranksinnigheid verkeer nie. So 'n kranksinnige kan egter wel so kontrak opstel en 'n begunstigde nomineer indien hy nie in 'n staat van kranksinnigheid verklaar nie en is die bewyslas bloot geskuif na die persoon wat beweer dat hy wel kranksinnig was op daardie oomblik. 'n Handelingsbevoegde persoon kan ook gesien word as kranksinnig in 'n oomblik van woede, vrees of ernstige siekte.⁶² Indien 'n lewensversekeringskontrak verly word op 'n persoon se sterfbed, vir argumentsonthalwe, en 'n begunstigde word benoem om die voordeel te verkry by die versekerde se dood, sal die begunstigde dalk heel moontlik moet bewys dat die persoon wel handelingsbevoeg was toe hy die lewenskontrak opgestel het. Daar moet egter net ook genoem word dat niks die handelingsbevoegde versekerde sal keer om 'n kranksinnige as begunstigde te benoem nie. Wanneer dit egter by aanvaarding van die voordeel sal kom, sal die aangewysde kurator moontlik net die kranksinnige bystaan om die voordeel te aanvaar.

2.4.3.2.2 Beperk handelingsonbevoegdheid

Beperk handelingsonbevoegdheid gaan gepaard met 'n tydelike toestand waarin daar nie 'n redelike wilsuiting gemaak kan word nie. Dit sluit in: minderjariges, persone getroud binne gemeenskap van goed, dronkenskap, verkwisters en insolvente persone.

2.4.3.2.2.1 Minderjariges

Minderjariges is persone tussen die ouderdom van 7 en 18 jaar.⁶³ 'n Minderjarige kan nie kontrakte sluit sonder die toestemming en bystand van hul voogde nie, maar kan

⁶¹ De Wet en Van Wyk 1992: 59; Hutchinson *et al* 2010: 160; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 76.

⁶² De Wet en Van Wyk 1992: 56; Hutchinson *et al* 2010: 161.

⁶³ Kinderwet 38 van 2005 waar die meerderjarigheidsouderdom van 21 na 18 verlaag is.

op sy eie 'n kontrak sluit waaruit hy slegs regte en geen verpligtinge ontvang nie.⁶⁴ Dit sal dan vir die studie beteken dat 'n minderjarige nie as versekerde 'n lewensversekeringskontrak sal mag aangaan sonder die bystand en toestemming van sy voogde nie, maar wel dat hy as genomineerde begunstigde van 'n lewensversekeringskontrak, die voordeel mag aanvaar aangesien hy slegs regte hierdeur verkry en geen verpligtinge nie.⁶⁵

Indien 'n minderjarige sonder die nodige bystand of toestemming van sy voog 'n kontrak sluit, kan dit nie teen die minderjarige afgedwing word nie, maar die minderjarige kan wel die kontrak afdwing indien hy dan bereid is om 'n party te word in die kontrak.⁶⁶ Dit is dus nie uit die staanspoor nietig nie.

'n Ander aspek wat kortliks genoem moet word by lewensversekering en minderjariges is die beperking op die bedrag van versekering wat op die lewe van 'n minderjarige uitgeneem mag word. Die Wet op Lang-termyn Versekering⁶⁷ beperk die geval waar sekere minderjariges, afhangende van hulle ouderdom, se lewe verseker word.

2.4.3.2.2 Persone getroud binne gemeenskap van goed

Persone wat binne gemeenskap van goed getroud is beskik oor 'n gesamentlike boedel en kan hulle nie sekere handeling eensydig sonder die toestemming van die gade uitvoer nie. Die gades het dus gelyke handelingsbevoegheid om regshandeling uit te voer en gelyke magte om die boedel te bestuur.⁶⁸ Van hierdie regshandeling wat met die toestemming van die gade moet geskied sluit in die skenking van enige bate van die gesamentlike boedel⁶⁹ en die ontvangs deur een gade van sekere betalings wat aan die ander gade gemaak word.⁷⁰

Vir die doel van hierdie studie sal dit beteken dat 'n gade wat binne gemeenskap van goed getroud is, nie 'n begunstigde op 'n lewensversekeringspolis mag benoem

⁶⁴ De Wet en Van Wyk 1992: 59; Hutchinson *et al* 2010: 160; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 77.

⁶⁵ Hutchinson *et al* 2010: 161.

⁶⁶ Hutchinson *et al* 2010: 162.

⁶⁷ 52 van 1998.

⁶⁸ Hutchinson *et al* 2010: 163; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 82.

⁶⁹ Let wel dat daar wel die geval mag bestaan waar 'n gade sekere bates mag besit in 'n afsonderlike boedel wat hy/sy vererf het en nie in die gesamentlike boedel sal val nie. Hier sal die gade volle handelingsbevoegdheid besit oor hierdie bates.

⁷⁰ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 82.

sonder die toestemming van die ander gade nie aangesien hierdie voordeel in die boedel sal val en sodoende 'n bate in die gesamentlike boedel sal wees indien die begunstigde nie benoem word nie. Indien die gade se toestemming nie verkry is nie, sal die gesamentlike boedel steeds gebind word deur die kontrak. By die ontbinding van die huwelik, hetsy egskeiding of dood, kan hierdie verlies wat veroorsaak is, uit die kontrakterende gade se deel van die gesamentlike boedel verhaal word.⁷¹

2.4.3.2.3 Insolvente persone en verkwisters

Slegs insolvente persone wie se handelingsbevoegdheid deur 'n sekwestrasiebevel van 'n hof beperk het, sal 'n invloed hê op sy of haar handelingsbevoegdheid.⁷²

Verkwisters is 'n persoon met normale verstandelike vermoëns maar het 'n karakter- of wilsgebrek wat hy/sy sy/haar bates onverantwoordelik vermors. So persoon kan deur 'n hof as verkwister verklaar word en sy handelingsbevoegdheid beperk word.⁷³

2.4.3.3 Formaliteite

Die Suid-Afrikaanse reg stel geen formele formaliteite voor as voorvereiste vir 'n geldige kontrak nie.⁷⁴ Die kontrak sal self só opgestel word dat daar formaliteite uit blyk. Dit kan byvoorbeeld voorskryf dat die aanname in skrif moet wees. Die partye stel dus self die vorm vas waarin die ooreenkoms gegiet word om bindend te wees.⁷⁵

Daar word wel in uitsonderlike gevalle deur wetgewing 'n voldoening om beleidsredes voorgeskryf.⁷⁶ Enige nie-voldoening aan formaliteite, óf deur partye gestel óf deur wetgewing,⁷⁷ lei tot die nietigheid of vernietigbaarheid van die transaksie.⁷⁸ Algemene formaliteite is gewoonlik dat die kontrak op skrif moet wees en deur een of meer van die partye onderteken moet word en dat die kontrak notarieel verly en geregistreer moet wees ten einde om teen derde partye van krag te wees. Ander formaliteite sluit in dat al die bedinge nie in een dokument hoef te

⁷¹ Hutchinson *et al* 2010: 163.

⁷² Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 86.

⁷³ Hutchinson *et al* 2010: 164.

⁷⁴ Davis 1993: 133; Reinecke *et al* 2002: 105.

⁷⁵ De Wet en Van Wyk 83.

⁷⁶ Van der Merwe *et al* 2007: 162.

⁷⁷ Vir 'n meer breedvoerige bespreking van die formaliteite wat deur wetgewing en deur die partye self vereis word, sien: Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 102 – 104.

⁷⁸ Van der Merwe *et al* 2007: 183.

wees nie en enige wysigings van die wesenlike bedinge van die kontrak moet op skrif gestel word om geldig te wees.⁷⁹

Daar bestaan dan geen formaliteite vir die benoeming van 'n begunstigde nie, behalwe as die kontrakterende partye die kontrak só opstel dat daar een of ander voorwaarde verbind word aan die benoeming van die begunstigde of die uitwerking van die benoeming.

'n Tipiese voorbeeld van 'n begunstigde klousule sal as volg lei:

“One or more beneficiaries may be appointed under this policy. If the appointment is for proceeds at the death of the life insured and the appointment is valid at the time of the death of the life insured, the proceeds will be paid to the beneficiary.

The beneficiary will have no rights to this policy prior to the death of the life insured or the applicant, as the case may be, and until that happens

- (a) The policy can be dealt with as if no beneficiary has been nominated;
- (b) The applicant can revoke the nomination without the consent of the beneficiary by so informing the head office of the insurer in writing.

Any appointment will automatically become invalid if the applicant should cede this policy or any interests therein, either as a form of security or otherwise, or if the beneficiary should die before obtaining any rights under this policy.”⁸⁰

Hierdie klousule stel dus sekere formaliteite daar en sluit die volgende in:

- a) Die klousule maak voorsiening daarvoor dat 'n begunstigde mag benoem word en dat die voordeel by dood aan die benoemde begunstigde sal gaan,
- b) dat hierdie begunstigde geen onmiddellike reg sal verkry by benoeming nie en;
- c) dat die versekerde enige tyd voor sy dood die nominasie kan terugtrek sonder die toestemming of kennisgewing aan die begunstigde solank dit aan die versekeraar op skrif gekommunikeer word.

⁷⁹ Hutchinson *et al* 2010: 168.

⁸⁰ Nienaber en Reinecke 2009: 3.

- d) indien die polis sou gesedeer word aan iemand, dat die nominasie dan sal verval,
- e) en so ook die geval indien die begunstigde sou sterf voor die versekerde sou sterf.⁸¹

2.4.3.4 Moontlikheid van die prestasie

Die vereiste dat die prestasie moontlik moet wees, is by die Romeinse reg oorgeneem en geld vandag nog in die stelreël *impossibiliem nulla obligatio est*.⁸² Die onmoontlikheid moet 'n objektiewe onmoontlikheid wees. 'n Voorbeeld hiervan is waar die voorwerp nooit ontstaan het wat verkoop sou word nie. Die moontlikheidsvereiste het te doen met die prestasie en nie met die bereiking van 'n onderliggende doel nie. 'n Voorbeeld hiervan is waar 'n raam vir 'n skildery gekoop word. Die skildery het intussen verbrand, maar alhoewel die doel was om vir die skildery 'n raam te koop, is dit nog moontlik om die raam te koop. Betaling kan steeds geskied en die raam kan steeds gelewer word.⁸³

Daar bestaan verskillende tipes onmoontlikheid waaronder sommige: subjektiewe en objektiewe onmoontlikheid, fisiese en praktiese onmoontlikheid, juridiese onmoontlikheid en aanvanklike onmoontlikheid tot latere onmoontlikwording en onmoontlikmaking van prestasie. Hierdie vorme sal kortliks bespreek word.

2.4.3.4.1 Subjektiewe en objektiewe onmoontlikheid

Prestasie is slegs onmoontlik as dit absoluut of objektief onmoontlik is. Waar iemand 'n ooreenkoms aangaan om 'n bedrag te betaal wat hy nie het nie, is bloot subjektiewe onmoontlikheid en nie voldoende gronde vir absolute onmoontlikheid nie. By objektiewe onmoontlikheid kan niemand presteer nie, byvoorbeeld waar iemand 'n ooreenkoms aangaan om 'n skildery te verkoop wat onwetens verbrand het.⁸⁴

In die geval van lewensversekering sal die opbrengs van die polis, die prestasie wees wat die versekeraar aan die versekerde, of sy benoemde begunstigde, moet

⁸¹ Dit sal impliseer dat die eksekuteur van die benoemde begunstigde wat die versekerde vooroorlede is, nie die voordeel kan aanvaar namens die begunstigde nie.

⁸² Hutchinson *et al* 2010: 214.

⁸³ Hutchinson *et al* 2010: 214.

⁸⁴ Hutchinson *et al* 2010: 214.

lewer. Indien daar 'n lewe verseker word wat nooit bestaan (gelewe) het nie, sal dit onmoontlik wees vir die versekeraar om die prestasie te lewer.

2.4.3.4.2 Fisiese en praktiese onmoontlikheid

Fisiese uitvoerbaarheid beteken dat dit daadwerklik moontlik moet wees om die prestasie te lewer en die prestasie moet bepaald of bepaalbaar⁸⁵ wees.⁸⁶ In die voorbeeld hierbo van die skildery kan die situasie tog wel bestaan dat die skildery net erge brandskade opgedoen het en steeds herstel kan word deur 'n professionele persoon te kry wat die verkoper baie meer sal kos as wat die skildery werd is. In so geval sal dit geag word dat die prestasie fisies of ekonomies "onmoontlik" is⁸⁷ en dat die verkoper nie die prestasie kan lewer nie.

2.4.3.4.3 Juridiese onmoontlikheid

Juridiese uitvoerbaarheid beteken dat die kontrak nie deur 'n regsreël verbied word nie.⁸⁸ Hierdie onderskeid tussen nietigheid as gevolg van ongeoorlooftheid⁸⁹ en nietigheid as gevolg van die onmoontlikheid om die prestasie te lewer, kan in party sake inmeekaargevleg wees. 'n Voorbeeld hiervan is waar die onderverdeling van 'n eiendom regtens onmoontlik is en is die prestasie wat deur verkoper belowe is ongeoorloof.⁹⁰

2.4.3.4.4 Aanvanklike onmoontlikheid, latere onmoontlikwording en onmoontlikmaking van prestasie

Vir al die gevalle hierbo genoem, gebeur daar iets by die kontraksluiting wat die prestasie onmoontlik maak, dus aanvanklike onmoontlikheid. Dit kan egter ook gebeur dat by die kontraksluiting dit wel moontlik is om die prestasie te lewer, maar dat daar 'n geval ontstaan wat latere lewering van die prestasie onmoontlik maak. Hier kan byvoorbeeld die geval wees waar 'n verhuringskontrak klaar gesluit is waarna die huis afbrand. Indien die verhuurder egter opsetlik die huis aan die brand

⁸⁵ Die vereiste van die prestasie wat bepaald of bepaalbaar moet wees word in 2.4.3.6 behandel.

⁸⁶ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 90.

⁸⁷ Hutchinson *et al* 2010: 215.

⁸⁸ Otto en Prozesky-Kuschke 2011:

⁸⁹ Ongeoorlooftheid word in 2.4.3.5 behandel.

⁹⁰ *Wilson v Smith* 1956 (1) SA 393 (W) waar die saak beslis is op grond van onmoontlikheid. Oor die vraag op watter grond die kontrak nietig is, onmoontlikheid of ongeoorlooftheid, is sonder nut vir doeleindes van die studie behalwe dat die kontrak wel nietig is.

steek, is die kontrak nie nietig op grond van onmoontlikheid nie, maar is die verhuurder skuldig aan kontrakbreuk en kan die huurder die kontrak kanselleer en/of skadevergoeding eis.⁹¹

Wanneer die verwesenliking van die oogmerk van die kontrak verhinder word, maak dit nie die kontak weens onmoontlikheid nietig nie. Wat wel vereis word, is dat die prestasie, wat deur die ooreenkoms in die vooruitsig gestel word, onmoontlik moet wees.⁹² Om te onderneem om die onmoontlike te doen is in elk geval nie 'n rasonale keuse nie wat weer die vereiste van *consensus* negatief beïnvloed.

2.4.3.5 Geoorlooftheid van die ooreenkoms

Ooreenkomste is ongeoorloof indien dit indruis teen die gemene reg of wetgewing waar die prestasie van die ooreenkoms of die rede vir die sluiting daarvan teen die openbare belang of 'n statutêre verbod is.⁹³ Oorwegings van openbare beleid kan gevind word in wetgewing, die gemene reg, goeie sedes en die openbare belang. Die ongeoorlooftheid van 'n kontrak het twee moontlike gevolge naamlik of die kontrakte nietig is en sodoende onafdwingbaar en of dit wel geldig is, maar steeds onafdwingbaar afhangend van die mate waartoe die samelewing 'n spesifieke kontrak as afkeurenswaardig beskou.⁹⁴

Erkende openbare belange sluit onder andere in; kontrakte wat vrywillig gesluit is, wat nagekom en afgedwing moet word, eenvoudige geregtigheid tussen individue in ag geneem moet word, die partye tot die kontrak sover moontlik gelyke bedingingsmagte moet hê, regspleging nie verydel, gedwarsboom of verdraai moet word nie, die veiligheid van die Staat en daar moet nie met persone se uitoefening van hul regte ingemeng word nie. Hierdie is bloot die openbare mening van 'n spesifieke gemeenskap op 'n bepaalde tydstip en het geen vaste betekenis nie.⁹⁵

Solank die lewensversekeringsooreenkoms dus nie teen die goeie sedes of wetgewing is nie, sal die kontrak geldig wees indien al die ander vereistes nagekom is en dit nie die benoeming van 'n begunstigde sal stuit nie.

⁹¹ Hutchinson *et al* 2010: 216.

⁹² Van der Merwe *et al* 2007: 199.

⁹³ Hutchinson *et al* 2010: 184.

⁹⁴ Hutchinson *et al* 2010: 184.

⁹⁵ Hutchinson *et al* 2010: 185.

2.4.3.6 Die bepaalbaarheid van die prestasie

Die vereistes dat die prestasie seker of bepaalbaar moet wees, is ingevleg in die vereiste van *consensus* aangesien daar nie werklike *consensus* kan wees sonder sekerheid van die prestasie wat ooreengekom is nie.⁹⁶ Onsekerheid in 'n kontrak kan vermy word deur nie vae taalgebruik en leemtes te laat nie. Die howe het die vermoë om te bepaal of die kontrak seker is, selfs al lyk dit op die eerste oogopslag of dit onseker mag wees. In *Levenstein v Levenstein*⁹⁷ waar die een party onderneem het om die besigheid te onderhou “to the best of his ability during the remainder of her life”,⁹⁸ het die hof die beding nie nietig verklaar weens onsekerheid nie. In *Beretta v Beretta*⁹⁹ het die hof egter die “substantial sum” as te vaag beskou.

Vir die doel van die studie moet dit in die geval van 'n lewensversekeringskontrak duidelik wees of dit 'n nominasie vir eienaarskap of 'n nominasie vir opbrengs is. Aangesien die gevolge van hierdie twee nominasies drasties verskil, kan daar nie bloot na 'n algemene nominasie verwys word nie. 'n Nominasie vir opbrengs is die algemene geval waar die lewensversekerde sterf en die polis opbrengs uitbetaal word hetsy aan die boedel van die lewensversekerde of sy genomineerde begunstigde.¹⁰⁰ Dit lui ook so in die begunstigde klousule wat vroeër genoem is:

“If the appointment is for proceeds at the death of the life insured...” (eie onderstreping)

Hierdie klousule maak die prestasie dus seker en werklike *consensus* bestaan tussen die versekeraar en die versekerde.

'n Nominasie vir eienaarskap is vir die ongewone geval waar die polishouer sterf, maar die polis is nog nie betaalbaar nie, aangesien die polishouer nie die lewensversekerde is nie.¹⁰¹ Dit is die lewensversekerde wat moet sterf vir die polis om betaalbaar te word. Die polishouer kan dan 'n persoon benoem om hom te

⁹⁶ Vir 'n meer breedvoerige bespreking van die voorbeelde van bepaalbare prestasies, sien die generieke en alternatiewe verbintenis in Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 99.

⁹⁷ 1955 (3) SA 615 (SR).

⁹⁸ *Levenstein v Levenstein* 1955 (3) SA 615 (SR) 619.

⁹⁹ 1924 TPD 60.

¹⁰⁰ Nienaber en Reinecke 2009: 220.

¹⁰¹ Nienaber en Reinecke 2009: 221.

vervang as polishouer om dan by die dood van die uiteindelijke lewensversekerde die polis opbrengs te ontvang.

2.5. DIE PARTYE TOT 'n VERSEKERINGSKONTRAK

2.5.1 Inleiding

Ten spyte van die bepalings van die versekeringsreg en die vereistes wat gestel word vir 'n geldige kontrak, moet die moontlike partye wat voorkom in 'n lewensversekeringskontrak ook geïdentifiseer word. 'n Deeglike begrip van die moontlike partye is nodig aangesien elkeen van die partye 'n unieke rol speel tot die kontrak wat die kontrak dan ook kan geldig maak of nie. Hierdie partye hoef nie noodwendig almal betrokke te wees by die kontrak om geldig te wees nie. Een persoon kan ook as verskeie partye betrokke wees by 'n kontrak. Die benoemde begunstigde moet ook geëvalueer word as 'n moontlike party tot die versekeringspolis of –kontrak. Die kern partye tot die kontrak is die skuldenaar en skuldeisers en/of die aanbieder en aannemers van die ooreenkoms.¹⁰²

2.5.2 Versekeraar

Die versekeraar is, saam met die polishouer, die hoof party tot die lewensversekeringskontrak. Die versekeraar is die maatskappy of instansie, wat versekering met, normaalweg, 'n winsoogmerk bedryf,¹⁰³ wat met die polishouer die polis aangaan. Die wetgewing¹⁰⁴ met betrekking tot versekering, bevat streng riglyne en voorskrifte waaraan versekeraars moet voldoen.¹⁰⁵ Die een belangrike vereiste is dat hierdie versekeraar geregistreer moet wees in terme van die Wet op Langtermynversekering 52 van 1998.¹⁰⁶ Dit is slegs persone en instansies wat geregistreer is, wat toegelaat word om as versekeraars te funksioneer. Hierdie besigheid is 'n regsentiteit en voer daarom sy take uit deur middel van sy verteenwoordigers en tussengangers.

¹⁰² Joubert 1987: 186.

¹⁰³ Prozesky-Kuschke 2011: 348.

¹⁰⁴ Wet op Langtermynversekering 52 van 1998.

¹⁰⁵ Prozesky-Kuschke 2011: 349.

¹⁰⁶ Wet op Langtermynversekering 52/1998: Art 7.

Die versekeraar is die party tot die versekeringskontrak wat die risiko gaan oorneem in ruil vir 'n premie.¹⁰⁷ Die versekeraar sal dus 'n bepaalde prestasie aan 'n gespesifiseerde persoon laat toekom sodra die versekerde geval intree.¹⁰⁸

2.5.3 Polishouer

Die polishouer is die party waarmee die versekeraar 'n lewensversekeringskontrak sluit. Hy is die eienaar van die polis.¹⁰⁹ Daar moet wilsooreenstemming wees tussen die versekeraar en die polishouer ten opsigte van die inhoud van die versekeringskontrak.¹¹⁰ Die polishouer is die party wat die kontrak onderteken en word dus ook gesien as die eienaar van die kontrak.¹¹¹ Van die belangrikste vereistes waaraan die polishouer moet voldoen is om aan die bevoegdheid vereiste te voldoen vir 'n geldige kontrak naamlik om ten minste 18 jaar oud te wees voor 'n lewensversekeringskontrak gesluit mag word.

2.5.4 Lewensversekerde

Alhoewel daar gereeld gepraat word van die polishouer as die lewensversekerde, is dit nie noodwendig die geval nie. Die lewensversekerde is die party wie se lewe verseker word in die polis,¹¹² maar is nie noodwendig 'n party tot die kontrak nie.¹¹³ Sy lewe is bloot die voorwerp van die versekering.¹¹⁴ Indien die polishouer nie die versekerde ook is nie, mag die lewensversekerde se samewerking nodig wees om hom aan, byvoorbeeld mediese ondersoeke te onderwerp, voor 'n kontrak op sy lewe geneem kan word.¹¹⁵ Die polis sal dus slegs die uitkeerwaarde betaal indien die versekerbare geval gebeur, met ander woorde dat die lewensversekerde sterf. Dit mag wees dat die polishouer sy eie lewe verseker en dan is die lewensversekerde ook die polishouer.¹¹⁶ Vir doeleindes van hierdie studie sal daar aangeneem word dat die polishouer ook die lewensversekerde is om die verduideliking te vergemaklik.

¹⁰⁷ Botha *et al* 2011: 193; Bower 1990: 95.

¹⁰⁸ Bower 1990: 101.

¹⁰⁹ Botha 2011: 193.

¹¹⁰ Bower 1990: 102.

¹¹¹ Nienaber en Reinecke 2009: 194.

¹¹² Botha *et al* 2011: 193.

¹¹³ Nienaber en Reinecke 2009: 195.

¹¹⁴ Bower 1990: 99.

¹¹⁵ Bower 1990: 99.

¹¹⁶ Nienaber en Reinecke 2009: 194.

2.5.5 Premie betaler en die premie ontvanger

Die premie betaler kan ook, soos verwys is hierbo, 'n ander persoon wees as die aangename polishouer. Indien die premie betaler nie die polishouer is nie, is daar geen ander pligte wat op die premie betaler rus nie en bestaan daar geen verantwoordelikheid teenoor die versekeraar nie. Hy is nie 'n party tot die kontrak nie en kry dus ook geen regte vanuit die kontrak nie.¹¹⁷ Die verantwoordelikheid om te sorg dat die premies betyds betaal word rus egter steeds by die polishouer.¹¹⁸

Die Premie ontvanger aan die ander kant het ten doel om die paaiemente in te vorder. Hy is nie 'n party tot die kontrak nie en verkry ook geen regte vanuit die polis nie.¹¹⁹

Vir die doel van die studie sal daar aangeneem word dat die premie betaler ook die polishouer is en die premie ontvanger, die versekeraar is.

2.5.6 Sessionarisse

Die begrip “sessie”¹²⁰ word gebruik met verwysing na die oordrag van regte wat voortvloei vanuit pligte tussen partye tot 'n ooreenkoms.¹²¹ Die polishouer is by magte om sekere van sy regte te seeder. Hierdie regte, die reg om die voordeel te ontvang, kan oorgedra word aan 'n sessionaris om die voordeel te eis wanneer dit betaalbaar word.¹²² 'n Sessionaris is die opvolger van die polishouer se titel en is nie 'n party tot die kontrak nie.¹²³

Slegs die sessionaris is geregtig tot die betaling van die opbrengs van die polis, hetsy by die uitkeerdatum of by die aflos van die polis.¹²⁴

2.5.7 Benoemde begunstigde

Die versekeraar se primêre plig is om die versekerde voordeel te betaal aan die party wat daarop geregtig is. Dit sal in meeste gevalle die polishouer wees. Indien

¹¹⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 197.

¹¹⁸ Botha *et al* 2011: 193.

¹¹⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 197.

¹²⁰ Sessie word ook meer breedvoerig behandel in 3.3.2 en word daar hier slegs op die *sessionaris* gefokus.

¹²¹ Joubert 1989: 191.

¹²² Nienaber en Reinecke 2009: 314.

¹²³ Nienaber en Reinecke 2009: 199.

¹²⁴ 'n Meer volledige bespreking word gedoen in hoofstuk 3 by kontrakte en derdes.

die polishouer egter 'n party benoem het om die voordeel te verkry, sal die betaling geskied aan hierdie “derde” party, die begunstigde.¹²⁵ Hierdie begunstigdeklausules raak al meer gewild as gevolg van sommige voordele wat hieruit voortspruit.¹²⁶ Die begunstigde hoef nie te wag vir die afhandeling van die bestorwe boedel voordat hy die voordeel kan ontvang nie.¹²⁷ Hier kom die vraag na vore of die begunstigde 'n party tot die kontrak is, al dan nie en sal later in die studie ondersoek word.¹²⁸

2.6. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Uit die bespreking hierbo is daar, met behulp van die versekeringsreg, kortliks vasgestel wat versekering behels en watter vereistes of elemente daar bestaan vir 'n versekeringskontrak. Hierdie elemente bestaan opsommenderwys uit 'n risiko wat oorgedra word van die versekerde na die versekeraar, waarvoor die versekeraar in ruil 'n premie verkry en die plig om 'n voordeel aan die versekerde oor te dra by die ontstaan van die onsekere risiko-versekerde geval. Daarbenewens is die element van 'n versekerde belang wat die versekerde moet besit teen die versekerde geval.

Daar is ook vasgestel wat die vereistes vir 'n geldige kontrak, en spesifiek die lewensversekeringskontrak, is naamlik; dat daar 'n verbintenis ontstaan tussen die kontrakterende partye en dat die vereistes van wilsooreenstemming, handelingsbevoegheid, enige formaliteite uit die kontrak, die moontlikheid van prestasie, goorlooftheid van die kontrak en die sekerheid oor die prestasie moet geld voordat die kontrak geldig kan wees.

Die rol van die verskillende partye wat betrokke is by 'n lewensversekeringskontrak is gedefinieer onder meer; die versekeraar waarby die versekering uitgeneem word, die polishouer wat die polis uitneem, die lewensversekerde wie se lewe verseker word, die premie betaler en die premie ontvanger, asook die moontlik sessionaris en benoemde begunstigde. Die benoemde begunstigde sal ook in die volgende hoofstuk meer volledig bespreek word.

¹²⁵ Botha *et al* 2011: 193; Nienaber en Reinecke 2009: 215.

¹²⁶ 'n Voorbeeld sal wees waar die opbrengs direk betaalbaar is aan die begunstigde wat verdragings vermy indien dit eers deur die boedel van die versekerde moet gaan.

¹²⁷ Henckert 1995: 178.

¹²⁸ Die posisie van die benoemde begunstigde sal in hoofstuk 4, 5 en 6 volledig behandel word.

Solank die kontrak (polis) tussen die versekerde en versekeraar geldig is, is daar niks wat die benoeming van 'n begunstigde stuit nie. Om 'n begunstigde te benoem is selfs ook in lyn met die vereistes van 'n geldige kontrak en is daar plek om 'n begunstigde te benoem in 'n kontrak.

HOOFSTUK 3

KONTRAKTE EN DERDES

3.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Dit is nie slegs by die geval van 'n begunstigde by 'n lewensversekeringskontrak waar 'n derde party ter sprake is nie. Derdes tot kontrakte word ook gevind by sessie, verteenwoordiging, *adiectus solutionis causa*, *pactum successorium* en moet ook onderskei word van begunstigdes wat in 'n trust benoem word.

Die hoofstuk het derhalwe die doel om die derde partye wat bestaan, by ander tipes kontrakte as lewensversekeringskontrakte, te ontleed.

Die derde party wat in 'n lewensversekeringskontrak teë gekom word, word eerste vasgestel en word daarna vergelyk met ander tipes kontrakte of ooreenkomste waar derde partye gevind word. Hierdie kontrakte moet omskryf word en vasgestel word hoe hulle verskil van die begunstigde by 'n lewensversekeringskontrak.

3.2. INLEIDING

Daar word in die algemeen slegs vir die direkte partye tot 'n kontrak regte en verpligtinge geskep. Daar kan egter dikwels derde partye betrokke wees of betrokke raak deur die proses van kontraksluiting of die nadraai later. Derde partye kan byvoorbeeld 'n rol speel in die totstandkoming van die kontrak, as verteenwoordigers van kontraksparty optree of as partye tot die kontrak toetree, deur een van die oorspronklike partye vervang word, of voordele aanvaar wat aan hulle gebied word.¹

3.3. DERDE-PARTY KONTRAK

Daar word voorgestel dat die hoof kenmerke van 'n derde-party kontrak in die algemeen en in die versekeringskonteks die volgende is:² Die besluit van die eerste

¹ Hutchinson 2010:230.

² Nienaber en Reinecke 2009: 4.

party (*stipulans*) met die samewerking van die tweede party (*promittens*) en dat hierdie tweede party die prestasie sal lewer nie aan die eerste party nie, maar aan 'n aangewese derde party.³

Die derde party is nie 'n totaal onaktiewe ontvanger van 'n voordeel wat hom gaan toeval nie. Hy is verplig om sy aanvaarding van die nominasie aan die versekeraar te openbaar.⁴ Ook by aanvaarding van die nominasie verkry die derde party meer as 'n blote verwagting tot die voordeel. Hierdie reg word direk vanuit die kontrak tussen die twee oorspronklike partye tot die kontrak verkry.⁵ Die doel van die derde-party kontrak is juis om regte vir die derde te skep, maar word daar aangevoer dat dit eers by die aanvaarding van die voordele is, dat die derde 'n egte en volle gevestigde reg tot die voordeel verkry van die tweede party (*promittens*).⁶

'n Ander kenmerk wat hierby gevoeg kan word, is dat dit 'n ooreenkoms tussen die twee oorspronklike partye bly en selfs nie die aanvaarding deur die derde die *stipulans* (versekerde) kan verhoed om die begunstiging terug te trek of die kontrak te kanselleer nie.⁷

Hierdie kenmerke kan dan ook as riglyne dien om te toets watter tipes kontrakte ware derde-party kontrakte is, al dan nie.

3.3.1 Genomineerde begunstigdes by lewensversekering

Eerstens word daar gekyk na die kontrak waar 'n derde ter sprake is in lewensversekering. Dit gebeur dikwels dat 'n begunstigde benoem word in 'n lewensversekeringskontrak tussen 'n versekerde en versekeraar.⁸ Die nominering van 'n begunstigde by 'n lewensversekeringskontrak beteken bloot om iemand anders te identifiseer, as die versekerde self, om die voordeel van die polis (kontrak)

³ Dit sal dan 'n *stipulatio alteri* daarstel. Die *stipulatio alteri* word volledig in hoofstuk 4 behandel.

⁴ Dit word genoem dat hierdie vereiste gestel word bloot aangesien dit onbillik sal wees om aan iemand 'n reg te gee sonder sy eie toestemming of kennis daarvan. Dit bring ook sekerheid oor 'n andersins onseker situasie of die reg vereer word of nie. Aanvaarding in 'n ware derde-party kontrak sal slegs die reg vir die derde bevestig, dit sal nie die reg vir hom laat verkry nie. Sien hoofstuk 5 vir 'n meer in diepte bespreking.

⁵ Sutherland 2006: 207.

⁶ Hierdie vereiste, wat slegs in die Suid-Afrikaanse reg aangetref is, word betwis dat dit dan nie 'n ware derde-party kontrak is nie. Sien hoofstuk 4 en 5 onder die bespreking van aanvaarding en die regte van die begunstigde.

⁷ Sutherland 2006: 226.

⁸ Joubert 1987: 187.

te ontvang van die versekeraar.⁹ 'n Praktiese voorbeeld waar 'n begunstigde benoem word, is waar 'n man versekering op sy eie lewe uitneem. Die versekerde wil egter hê dat die voordeel wat betaalbaar is by sy dood, nie in sy boedel moet val waarop hy belasting implikasies sal moet dra nie, maar dat die voordeel sonder enige verdragings direk aan sy vrou betaal moet word.

Een manier wat die man hierdie wens kan bereik is om met die versekeraar ooreen te kom dat hy 'n reg het ingevolge die kontrak om iemand te nomineer wat die voordeel kan ontvang in sy plek. Hy kan sy vrou benoem in die polis (kontrak) as die benoemde begunstigde en die voordeel sal dus aan haar, en nie aan sy boedel, moet uitbetaal nie. In hierdie geval sal die vrou nooit 'n aktiewe handelende party tot die kontrak wees nie.

Die man het ook die opsie om sy vrou 'n formele party tot die kontrak te maak deur haar in te sluit in die kontrak en dat sy die kontrak teken as die persoon wat die reg het om die voordeel te ontvang by sy afsterwe.¹⁰

3.3.1.1 *Stipulatio alteri*

Die beginsel van die *stipulatio alteri* word vertaal as die “beding ten behoeve van 'n derde”.¹¹ Hierdie beginsel word gevind waar partye tot 'n kontrak 'n voordeel wil verleen aan 'n nie-party (derde).¹² Die begunstigdeklausule soos hierbo beskryf, word gesien as 'n verskyningsvorm van die beding ten behoeve van 'n derde – die *stipulatio alteri*.¹³ Die *stipulatio alteri* word omskryf as:

“A contract in favour of a third person is a contract in terms of which one party, the *promittens*, agrees with another party, the *stipulans*, that he will perform something for the benefit of a third person... the appellate division has stated that a contract for the benefit of a third person is not simply a contract to benefit a third person, but is a contract between two persons which is

⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 2.

¹⁰ Nienaber en Reinecke 2009: 3.

¹¹ Die *stipulatio alteri* word in meer besonderhede in hoofstuk 4 bespreek.

¹² Joubert 1987: 187.

¹³ Henckert 1995: 178, Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 108; Nienaber en Reinecke 2009: 4.

designed to enable a third person to step in as a party to a contract with one of those two.”¹⁴

Dit blyk dus dat by die geval van ’n lewensversekeringskontrak, die *promittens* (versekeraar) met die *stipulans* (versekerde) ooreenkom dat hy aan ’n derde die voordeel sal lewer. Hierdie derde blyk dan ook ’n party te word tot hierdie kontrak in die plek van die *stipulans*.¹⁵

Keetse aanvaar dat ’n begunstigde benoeming by ’n polis ’n *stipulatio alteri* (of kontrak ten behoeve van ’n derde) is.¹⁶ Hierdie siening word ook ondersteun deur talle ander skrywers.¹⁷

Sutherland argumenteer egter dat die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri* glad nie ’n derde-party kontrak¹⁸ is nie. Sy mening dat daar ’n behoefte is aan ’n ware derde-party kontrak in die Suid-Afrikaanse reg, wat nie nou die geval is nie.¹⁹ Volgens Sutherland is die Suid-Afrikaanse derde-party kontrak nie ’n ware derde-party kontrak nie weens die feit dat aanvaarding vereis word van die begunstigde en dat hierdie aanvaarding dan vir hom ’n reg skep.²⁰ Hy argumenteer dat by ware derde-party kontrakte die derde party nie vir homself deur ’n wilsverklaring ’n reg kan skep nie en daarom dan nie meer ’n buitestaander (derde) tot die kontrak is nie.²¹

Indien die siening aanvaar word dat die begunstigde benoeming by lewensversekeringskontrakte wel ’n *stipulatio alteri* is, en ons aanvaar dat die begunstigde benoeming by lewensversekeringskontrakte dan nie ’n ware derde-party kontrak is nie, staan die *stipulatio alteri* en ’n ware derde-party kontrak nie gelyk aan mekaar nie. Suid-Afrikaanse gesag stel egter die *stipulatio alteri* gelyk aan die van ’n derde-party kontrak en word daar nie pertinent onderskei tussen die twee vorme nie. Dit is soos Nienaber en Reinecke dit stel:

¹⁴ Nienaber en Reinecke 2009: 4; *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A) 291.

¹⁵ Sien egter die verskillende menings hieroor in hoofstuk 6.

¹⁶ Keetse 2004: 4.

¹⁷ Henckert 1995: 178; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 108; Nienaber & Reinecke 2009: 4.

¹⁸ Vir ’n breedvoerige bespreking van die vraag of die begunstigde hoegenaamd ’n derde is tot die lewensversekeringskontrak sien die hoofstuk 4.

¹⁹ Sutherland 2006: 228.

²⁰ Sien die bespreking van aanvaarding in hoofstuk 5.

²¹ Sutherland 2006: 226.

“A beneficiary nomination... is generally construed as a so-called contract in favour of a third party.”²²

Dit word dan verder gestel dat hierdie kontrak ten behoeve van 'n derde:

“Also known as a third-party contract or *stipulatio alteri*...”²³

Selfs in die Suid-Afrikaanse regspraak word hierdie ook as die algemene siening aanvaar. In *Warricker v Liberty Life Association of Africa*²⁴ word dit gestel dat:

“The nomination... of a beneficiary operated as a *stipulatio alteri* and, upon the death of the insured, the beneficiary became entitled to accept or reject the benefit.”

In 'n meer onlangse appèl uitspraak is dit ook die siening gewees:

“The full court was correct in its view that Ms Sebata’s nomination of her mother as the beneficiary under the policy was a contract for the benefit of her mother as a third party, which was capable of acceptance upon the death of the policy holder.”²⁵

Dit sal dan amper onmoontlik wees om die studie voort te sit sonder om te aanvaar dat 'n begunstigde nominasie in ons reg erken word as 'n *stipulatio alteri* en dat hierdie verskyningsvorm gelyk gestel word aan 'n derde-party kontrak.²⁶

3.3.2 Sessie

In vroeë Romeinse reg was pligte tussen die partye iets persoonlik en was dit nie moontlik om enige van die pligte oor te dra aan 'n ander nie.²⁷ *Inter vivos* partye kon egter 'n resultaat bereik wat baie naby is aan die oordrag van pligte deur ander regsinstansies. Moderne reg het egter ontwikkel en erken dat “rights of action” wat

²² Nienaber & Reinecke 2009: 4.

²³ Nienaber & Reinecke 2009: 4 voetnota 15.

²⁴ 2003 (6) SA 272 (W).

²⁵ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) [2011] ZASCA 191 (14 November 2011).

²⁶ Die *stipulatio alteri* word in hoofstuk 4 volledig behandel.

²⁷ Joubert 1987: 191.

verkry word uit verpligtinge tussen partye oorgedra kan word behalwe as daar een of ander uitsluiting daarop is.²⁸

Daar bestaan twee tipes sessie. Uit-en-uit sessie bestaan waar die regte en verpligtinge van 'n polis oorgedra word aan 'n sessionaris en word hy die nuwe uitsluitlike houër van die reg. Die polishouër kan nie hierna weer die polis seeder aan iemand anders nie. Die sessionaris mag wel die reg verder seeder, hetsy na iemand anders, of terug na die oorspronklike polishouër.²⁹ Die sessionaris volg daarom die polishouër op in elke aspek as die nuwe houër van die reg.³⁰

Sekuriteitsessie (*in securitatem debiti*)³¹ behels die geval waar die versekeraar en die versekerde ooreenkom dat die voordeel van die lewensversekeringskontrak aan 'n derde uitbetaal word wanneer die versekerde geval gebeur waar daar 'n skuld is wat afbetaal moet word deur die versekerde.³² Die versekeringskontrak is egter nie oordraagbaar nie en slegs die regte³³ wat daarin vervat word kan oorgedra word.³⁴ Daar is dus 'n onderliggende ooreenkoms tussen die polishouër en die krediteur (sessionaris) dat die polisvoordele aan hom sal oorbetaal word by die versekerde geval.³⁵

Daar bestaan die geval waar die regte van die polishouër seeder word aan die sessionaris net tot die oorspronklike skuld betaal is deur die polishouër waarna die bedoeling is dat die regte van die polis weer terug sal val in die oorspronklike polishouër. Hier sal die polishouër 'n terugvallende belang behou tot die regte van die voordeel. Die sessionaris sal vir alle doeleindes vir die versekeraar die ware krediteur wees waaraan alle kennisgewings gestuur moet word.³⁶

By sekuriteitsessie, mag die versekerde wel ook 'n begunstigde benoem op dieselfde versekeringskontrak. In die saak van *Moonsamy v Nedcor Bank Ltd*³⁷ het die sessionarisse die totale netto opbrengs van 'n lewensversekeringspolis geëis van die

²⁸ Joubert 1987: 192; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 110.

²⁹ Muller 2005: 368.

³⁰ Muller 2005: 368; Nienaber & Reinecke 2009: 315.

³¹ Muller 2005: 369; Nienaber & Reinecke 2009: 315.

³² Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 110.

³³ Hierdie regte word bedoel as vorderingsregte en word ook as eise vertaal, sien Scott 2003: 93.

³⁴ Scott 2003: 93.

³⁵ Nienaber & Reinecke 2009: 313; Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 110.

³⁶ Nienaber & Reinecke 2009: 317.

³⁷ 2004 (3) SA 513 D&K.

oorledene (versekerde). Die oorledene was steeds in die skuld by die bank by sy afsterwe en het die versekeraar regtens die polis te gelde gemaak en die bank se skuld gedelg. Die versekeraar het egter daarna die balans geneem nadat die skuld vereffen was en dit aan die begunstigde oorbetal. Die sessionarisse het aangevoer dat nadat die sessionarisse in die versekeringskontrak benoem is, dit die begunstigdeaanwysing uitdruklik of stilswyend herroep het en kom die volle bedrag hulle toe.³⁸

Die hof het die stelling egter verwerp weens die feit dat daar 'n voorgeskrewe wyse is waarop herroeping gedoen moet word, by wete 'n skriftelike kennisgewing aan die versekeraar. Indien dit dan wel in die voorgeskrewe formaat was, blyk dit dat die sessie die benoeming van 'n begunstigde sal oorheers.³⁹ Dit is dus wel moontlik om 'n polis waarop 'n begunstigde benoem word te sedgeer *in securitatem debiti* en sodra die skuld afgelos is, die begunstigde die balans kan aanvaar.⁴⁰ Dit beteken dan ook dat die blote feit dat daar 'n sessie *in securitatem debiti* is, nie beteken dat die begunstigde nominasie herroep is nie.⁴¹ Indien daar egter geen balans sou oor wees na die skuld afgelos is nie, het die begunstigde niks om te aanvaar nie.⁴²

3.3.3 Begunstigdes by diskresionêre *inter vivos* trusts

Begunstigdes tot 'n diskresionêre *inter vivos* trust is baie naby aan die situasie waar begunstigdes benoem word by lewensversekeringskontrakte.⁴³ Hierdie begunstigdes word benoem by die oprigting van die trust in die trustakte. Die begunstigdes het geen seggenskap oor hoe die trust beheer moet word nie en ook geen gevestigde regte op die voordeel wat vir hulle bedwing word nie.⁴⁴ Dit is ook in regspraak bevestig dat hierdie trust as 'n kontrak gesien word en dan ook 'n beding ten behoewe van 'n derde.⁴⁵ Hierdie siening word egter betwis en is skrywers van

³⁸ Scott 2005: 111.

³⁹ Scott 2003: 103.

⁴⁰ Scott 2005: 112.

⁴¹ Muller 2005: 370.

⁴² Vir meer oor die werking van sessie, sien: Joubert 1987: 190; Scott 2003: 89- 105.

⁴³ Die regte van die begunstigdes by trusts sal vergelyk en volledig behandel word met die regte van benoemde begunstigdes in versekeringskontrakte in hoofstuk 6.

⁴⁴ Hier word aangeneem dat die trust 'n diskresionêre trust is en nie 'n gevestigde trust waar die begunstigdes wel 'n gevestigde reg het tot die voordeel nie. Sien verdere bespreking in hoofstuk 6.

⁴⁵ *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A); *Hofer and Others v Kevitt NO and Others* 1998 1 SA 382 (SCA).

mening dat 'n trust 'n unieke verskyningsvorm is wat nie gelykgestel kan word aan die kontraktereg of dan die beding ten behoeve van 'n derde nie.⁴⁶

3.3.4 Verteenwoordiging

Verteenwoordiging is omskryf as die kontraktuele situasie waar een persoon kragtens volmag regshandeling namens 'n ander persoon verrig sodat selfs die laasgenoemde en die derde persoon die regte en verpligtinge wat daaruit voortvloei, verkry.⁴⁷ Verteenwoordiging is dus die regsfiguur waar die agent 'n regshandeling namens die prinsipaal verrig.⁴⁸ Die prinsipaal is die persoon wat volmag aan 'n verteenwoordiger verleen om namens hom 'n spesifieke regshandeling uit te voer sodat hy en die derde persoon op grond daarvan aanspreeklik word.⁴⁹ A sou dus namens B optree by die sluiting van die kontrak met C. Die bedoeling is om 'n regsverhouding te skep tussen B en C en nie tussen A en C nie.⁵⁰

Hierdie verteenwoordiger met die volmag om namens die prinsipaal op te tree, kan deur die reg self verleen word byvoorbeeld waar die prinsipaal 'n regspersoon is, of iemand is wat nie in staat is om sy sake self te bestuur nie. Dit mag ook wees dat die prinsipaal skriftelike volmag aan die verteenwoordiger gegee het om binne die reikwydte van die skriftelike volmag op te tree.⁵¹

'n Voorbeeld waar 'n verteenwoordiger ter sprake sal wees by 'n lewensversekeringskontrak is waar die verteenwoordiger die makelaar of finansiële adviseur is van sy prinsipaal, die finansiële dienste verskaffer. Die verteenwoordiger sal dan, namens sy finansiële dienste verskaffer, die volmag hê om 'n lewensversekeringskontrak aan te bied vir 'n kliënt, die versekerde of polishouer. Die kontrak (polis) sal dan bindend wees tussen die versekerde en die finansiële dienste verskaffer, en nie tussen die versekerde en die makelaar nie. Die *Wet op Finansiële Advies en Tussengangerdienste 37 van 2002* reguleer hierdie aspek van die versekeringsindustrie.

⁴⁶ Coetzee 2007: 3; Strydom 2001: 120.

⁴⁷ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 158.

⁴⁸ Henckert 1995: 180.

⁴⁹ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 158.

⁵⁰ De Wet en Van Wyk 1992: 103.

⁵¹ Otto en Prozesky-Kuschke 2011: 159.

Dit word voorgehou dat die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde onderskei moet word van verteenwoordiging. Die *stipulans* verkry vir homself en vir die derde party 'n reg, maar by verteenwoordiging wil die verteenwoordiger nie 'n reg vir homself verkry nie, maar slegs die *promittens* aan die verteenwoordigde verbind. Die verteenwoordiger tree dus namens die verteenwoordigde op, in sy diens.⁵²

Die verteenwoordiger val uit die verhouding sodra die verteenwoordiger die reg verwerf het. Die *stipulans* wil nie in die diens van die verteenwoordiger wees nie en bly aktief deelneem aan die verbintenis. Die *promittens* bly slegs aan een persoon gebonde, waar by die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde, die *promittens* gebonde is aan die *stipulans* én die derde.⁵³

Verteenwoordiging is nie ter sprake by die versekeringskontrak waar spesifiek 'n begunstigde benoem is nie.⁵⁴ Die bedoeling is nie om 'n regsverhouding te skep tussen die begunstigde en die versekeraar nie. Dit bly die kontrak tussen die versekerde en die versekeraar. Dit bly die inisiatief van die versekerde om die kontrak (polis) aan te gaan, en raak die begunstigde eers by aanvaarding betrokke by die kontrak.

Die derde party by 'n lewensversekeringskontrak tree nie namens die *stipulans* op nie. Hy wil ook nie "uitval" uit die verbintenis waar die *stipulans* die reg verwerf het nie, maar wil eerder as 'n passiewe party bly tot die verbintenis.

3.3.5 *Adiectus solutionis causa*

'n *Adiectus solutionis causa* is 'n persoon aan wie 'n skuldenaar geregtig is om dit wat hy aan die skuldeiser verskuldig is, te betaal om sodoende sy verpligting teenoor daardie skuldeiser na te kom.⁵⁵ Die beginsel *adiectus solutionis causa* impliseer dat A en B ooreenkoms dat A aan 'n derde party kan betaal en dus dan ook aan sy verpligting teenoor B voldoen. Die derde party is nie 'n agent nie aangesien hy geen

⁵² De Wet 1940: 3.

⁵³ De Wet 1940: 3.

⁵⁴ Die verteenwoordiger mag moontlik die begunstigde aanteken op die versekeringspolis, maar word hy nie regtens verbind tot die kontrak nie.

⁵⁵ Bouwer 1990: 45; Joubert 1987: 188.

regte het om in die kontrak te eis nie; sy regte is beperk tot die ontvangs van die betaling.⁵⁶

By hierdie beding word die derde party deur aanname van die aanbod 'n party tot 'n selfstandige kontrak tussen homself en die *promittens*.

Hierdie derde party word slegs by betaling betrek. Dit is in teenstelling met die derde party as begunstigde ingevolge 'n *stipulatio alteri*. By die *adiectus solutionis causa* word die derde party nie 'n skuldeiser in eie reg nie en hy mag ook nie die prestasie namens die skuldeiser invorder nie.⁵⁷

Alhoewel dit mag voorkom of *adiectus solutionis causa* van toepassing mag wees by die ooreenkoms tussen A (versekeraar) en B (versekerde), is die bedoeling nie dat die versekerde 'n plig het om die derde party te betaal nie en dus sodoende nie sy plig kan oordra aan die versekeraar om sy plig namens hom oor te dra nie. Die benoemde begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak het geen eis teenoor die versekerde of versekeraar vir betaling van die voordeel nie.

3.3.6 Pactum successorium

"'n *Pactum successorium* (of *pactum de succedendo*) is, kort gestel, 'n ooreenkoms waarin die partye die vererwing (*successio*) van die nalatenskap (of van 'n deel daarvan, of van 'n bepaalde saak wat deel daarvan uitmaak) van een of meer van die partye na die dood (*mortis causa*) van die betrokke party of partye reël."⁵⁸

Dit het dan die effek dat die persoon sy testeervryheid inboet en dus ongeldig is.⁵⁹

Die onafdwingbaarheid van 'n *pactum successorium* is gebaseer op oorwegings van openbare beleid. Dit word geag teen die openbare belang te wees om 'n kontrak af te dwing wat die uitwerking sal hê dat dit 'n persoon se testeervryheid sal inperk.⁶⁰

'n Voorbeeld van so 'n ooreenkoms is waar A en B met mekaar ooreenkom om mekaar oor en weer as erfgenaam in te stel; of waar A en B met mekaar ooreenkom

⁵⁶ Henckert 1995: 180.

⁵⁷ Hutchinson 2010: 239.

⁵⁸ *Borman en De Vos NNO en 'n ander v Potgietersrusse Tabakkorporasie Bpk en 'n Ander* 1976(3) SA 488 (A).

⁵⁹ Henckert 1995: 181.

⁶⁰ Cronje *et al* 1996: 175.

dat A sy nalatenskap (of 'n deel daarvan) aan B sal bemaak; of waar A en B met mekaar ooreenkom dat A sy nalatenskap (of 'n deel daarvan, of 'n bepaalde saak wat aan hom behoort) aan C sal bemaak.⁶¹

Daar is egter al aanvaar dat 'n huweliksvoorwaardekontrak sekere bepalinge mag bevat rakende die eiendom van een, of albei, van die eggenote wat geldig sal wees by die dood van die gade en 'n uitsluiting is op die *pactum successorium*.⁶² Hierdie huweliksvoorwaardekontrak sal slegs geldig wees indien dit behoorlik verly en geregistreer is.⁶³

Omdat die begunstigdeklausule altyd herroepbaar is tydens die lewe van die polishouer, sal die begunstigdeklausule nie 'n *pactum successorium* daarstel nie wat dan gesien word om nie die testeervryheid van die polishouer in te boet nie.⁶⁴ By onherroepbare begunstigdeklausules kan daar egter probleme ontstaan.⁶⁵

In die saak van *McAlpine v McAlpine*⁶⁶ was die hoof vrae wat beantwoord moes word, of die bepalinge in die ooreenkomste wat gemaak is tussen twee broers, 'n *pactum successorium* was. Die twee broers wou die gelyke aandeelhoudings wat hulle besit het in 'n maatskappy ontkant maak met die voorwaarde dat hulle mekaar sou oorleef. Die Appèlhof het die laer hof se beslissing voorgehou dat die bepaling 'n ongeldige *pactum successorium* uitmaak.⁶⁷

Die meerderheidsbeslissing van die Appèlhof het bevestig dat 'n *pactum successorium* ongeldig is as dit die testeervryheid inboet en inbreuk maak op die formaliteite wat vereis word in terme van 'n testament.

Dit is ook beslis dat die klassieke vorm van *pactum successorium* die wedersydse benoeming van erfgename van mekaar uitsluit binne 'n kontrak sonder enige sprake daarvan in die wedersydse testamente. Dus, A en B kom ooreen om die erfgenaam te wees van die ander een se boedel. Dit is 'n klassieke voorbeeld van 'n *pactum successorium*.

⁶¹ *Borman en De Vos NNO en 'n ander v Potgietersrusse Tabakkorporasie Bpk en 'n Ander* 1976(3) SA 488 (A).

⁶² *Radebe and another v Sosibo NO and others* (A5036, 2009/21232)[2011] ZAGPJHC (18 March 2011)

⁶³ Cronje *et al* 1996: 175.

⁶⁴ Van der Merwe en Rowland 1990: 593; Keetse 2004: 4.

⁶⁵ Henckert 1995: 181. Onherroeplike begunstigdeklausules is egter skaars en word nie meer in die huidige praktyk gebruik nie.

⁶⁶ 1997 1 SA 736 A.

⁶⁷ Vir 'n breedvoerige bespreking van die saak sien: Keightley 1997: 377.

“Soos alle ooreenkomste of kontrakte kom 'n *pactum successorium inter vivos* tot stand omdat dit die ooreenstemmende wilsverklarings van die kontraktante ten grondslag het, maar dit bevat 'n beskikking of beskikkings *mortis causa* ten aansien van die vererwing van 'n kontraktant of kontraktante se nalatenskap(pe) na die dood van die betrokke kontraktant of kontraktante. Byvoorbeeld, kontraktante A en B kom met mekaar ooreen dat hulle mekaar oor en weer as erfgename instel.”⁶⁸

Om te toets of daar 'n *pactum successorium* ter sprake is, het die hof beslis dat die basiese bepalende faktor van die *pactum successorium* die gevestigde reg toets is. Die vraag is of 'n reg vestig in die benoeming van 'n voordeel aan 'n ander by dood en of die reg al voor dood gevestig word, by die datum van die ooreenkoms.⁶⁹

Daar bestaan ook kriteria oor die tyd wanneer die reg vestig in die ontvanger. Indien die oordrag van die reg onmiddellik gebeur, is die vervreemding *inter vivos* en kan dit dus nie 'n *pactum successorium* wees nie, selfs al word die gebruik van die reg eers uitgestel na die donateur se dood. Aan die ander kant, waar die vervreemding eers by die dood vestig van die donateur, sal die ooreenkoms waarskynlik 'n *pactum successorium* wees.⁷⁰

In ander regspraak kom ander vereistes ook te vore. In die saak van *Schauer NO v Schauer*⁷¹ blyk dit dat daar 'n *pactum successorium* is indien daar eerstens 'n voordeel gebied word aan 'n ander, tweedens, as dit herroepbaar is volgens *Constain and Partners v Godden NO & another*⁷² en derdens, indien 'n reg vestig slegs na die dood van die donateur vir die voordeel van 'n begunstigde volgens die saak van *Keeve & another v Keeve NO*⁷³ en ook die saak van *Varkevisser v Estate Varkevisser & another*.⁷⁴ Dit kan dan gesê word dat 'n kontrak die testeervryheid beperk slegs indien dit hom onherroeplik verbind tot 'n *post mortem* toeval van sy regte tot 'n bate in die boedel.⁷⁵

⁶⁸ Joubert 1961: 20

⁶⁹ *McAlpine v McAlpine* 1997 1 SA 736 A.

⁷⁰ *McAlpine v McAlpine* 1997 1 SA 736 A.

⁷¹ 1967 (3) SA 615 (W) 616H.

⁷² 1960 (4) SA 456 (SR) 459-460.

⁷³ 1952 (1) SA 619 (O).

⁷⁴ 1959 (4) SA 196 (SR).

⁷⁵ Hutchinson 1989: 1; *Jubelius v Griesel NO en andere* 1988 (2) SA 610 (C).

Rautenbach bevestig dat die *pactum successorium* nie 'n *stipulatio alteri* is nie aangesien die begunstigde by die *pactum successorium* eers *mortis causa* regte verkry en by die *stipulatio alteri* verkry die begunstigde 'n reg op die bates sodra en indien hy die voordeel ingevolge die ooreenkoms aanvaar.⁷⁶ Keetse⁷⁷ voeg by dat benoemde begunstigde nominasie is herroepbaar deur die polishouer en maak daarom nie 'n *pacta successorium* uit nie. Dit is ook as gevolg van hierdie herroepbaarheid dat die nominasie nie die polishouer se testeervryheid inboet nie wat ook 'n gevolg is van 'n ware *pactum successorium*.⁷⁸

3.4. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Daar is verskeie situasies in die reg waar derdes betrokke raak by 'n kontrak of ooreenkoms. By sekere situasies bly die derde 'n buite-party tot die ooreenkoms, soos by verteenwoordiging en die *adiectus solutionis causa*. By verteenwoordiger is die doel nooit dat die verteenwoordiger 'n party tot die ooreenkoms word nie, maar speel wel 'n aktiewe rol in die totstandkoming van die ooreenkoms. Dit is die prinsipaal wat volmag aan die verteenwoordiger gee om sekere regshandeling namens hom uit te voer. By *adiectus solutionis causa* is die derde party se regte beperk tot die ontvangs van die betaling. Daar blyk tog gevalle te wees waar die derde 'n belangriker posisie beklee en hy as 'n party kan inkom tot die ooreenkoms, byvoorbeeld by die benoemde begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak en die begunstigde van 'n trust.

Die begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak is 'n derde wat betrokke is by 'n kontrak en spruit daar sekere gevolge hieruit. Hierdie betrokkenheid word beperk of uitgestel tot die versekerde te sterwe kom en die voordeel aangebied word vir die benoemde begunstigde in die polis.

Daar is ook vasgestel dat hierdie benoemde begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak gesien word as 'n *stipulatio alteri* al word die feit betwis deur sommige skrywers. Daar mag moontlik saam met so begunstigde benoeming 'n sessionaris aangestel word om spesifieke skuld af te los. Enige som wat oorbly na

⁷⁶ Rautenbach 1997: 136.

⁷⁷ Keetse 2004: 4.

⁷⁸ *McAlpine v McAlpine* 1997 (1) SA 736 A.

die skuld afgelos is, kan dan aan die begunstigde oorbetaal word na aanvaarding. Dit sal slegs die geval wees by *securitatem in debiti*. By die geval van uit-en-uit sessie word die sessionaris die uitsluitlike houer van die polis en is daar nie plek vir 'n begunstigde nominasie nie.

Dit is bevestig dat daar wel plek is in die Suid-Afrikaanse reg om 'n derde party te bevoordeel. Die versekeraar boet nie sy testeervryheid in deur 'n begunstigde te benoem in sy lewensversekeringskontrak nie. Die versekeraar staan vry om die benoeming ten enige tyd te herroep en word om hierdie rede nie as 'n *pactum successorium* gesien nie.

HOOFSTUK 4

STIPULATIO ALTERI

4.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Die *stipulatio alteri* word gereeld in gesag gelyk gestel met die geval waar 'n begunstigde benoem word in 'n lewensversekeringspolis. Die kontrak ten behoeve van 'n derde in hierdie opsig, moet egter van nader ondersoek word.

Die hoofstuk het derhalwe ten doel om die ontstaan en toepassing van die *stipulatio alteri* by begunstigde benoemings duidelik te stel.

In hierdie hoofstuk word daar ondersoek ingestel na die ontstaan van die *stipulatio alteri* en hoe die skrywers verskil in die toepassing van die stelreël. Daarna moet die kontrak ten behoeve van 'n derde getoets word aan die geval waar 'n begunstigde benoem word by lewensversekering.

4.2. INLEIDING

Die *stipulatio alteri* is die regsbeginsel wat vertaal kan word as 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. 'n Lewensversekeringskontrak waar 'n begunstigde benoem word, word gesien as só ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. Die toepassing van hierdie stelreël op die Suid-Afrikaanse situasie waar 'n begunstigde benoem word in 'n lewensversekeringskontrak, word egter nie eenvormig toegepas nie.

4.2.1 Die ontwikkeling van die *stipulatio alteri*

Die stelreël van *stipulatio alteri* kom van die Romeinse reg waar die erkenning van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde teen die stelreël *alteri stipulari nemo potest* gestuit het. Daar was egter uitsonderings waar daar wel aan die derde 'n reg verleen is uit 'n ooreenkoms deur 'n ander gesluit. Dit was egter nie 'n uitgewerkte regsfiguur nie.¹

¹ De Wet en Van Wyk 1992: 103; Getz 1962: 38.

In die Engelse reg is die “Life Assurance Act” 1774 die wet wat die posisie beheer waar ’n derde persoon ’n voordeel uit ’n lewensversekeringskontrak verkry en word sekere vereistes gestel:

“The scheme of the Act is that the prime beneficiary of the insurance must have an interest (section 1) and, to avoid deception, be brought into the open by being named in the policy (section 2).”²

De Wet en Van Wyk hou ook voor dat die stelreël *alteri stipulari nemo potest* nie meer geld nie, maar onderskei nie duidelik tussen wat ’n ooreenkoms ten behoeve van ’n derde is en wat verteenwoordiging is nie.³

Die eerste noemenswaardige saak waar die *stipulatio alteri* in die Suid-Afrikaanse reg van toepassing gevind het en ook in die appèlafdeling beslis is, was in die 18de eeu met die saak van *Mutual Life Insurance Co. of New York v Hotz*.⁴ Die saak het gehandel oor A wat sy lewe verseker het vir £1,000 en waar hy met die versekeraar ooreengekom het om die voordeel by sy dood aan sy vader te moet betaal. A se vader sterf sonder die wete van hierdie polis waarop A besluit om die polis te kanselleer en die afloswaarde te eis. Die versekeraar weier egter om aan enige iemand anders as die vader uit te betaal omrede A sy regte oorgedra het aan B. Die regter het erken dat dit moontlik is om ’n derde party te bevoordeel uit ’n kontrak en stel die aanvaarding van die stipulasie deur die benoemde begunstigde as voorwaarde om sy regte te kan afdwing.

Die sake wat voor die *Hotz*-saak die *stipulatio alteri* aangeraak het, het baie kritiek ontvang.⁵ Die *stipulatio alteri* het reeds in 1830 in die Suid-Afrikaanse hof ter sake gekom in die saak van *Louisa & Protector of Slaves v Van den Berg*,⁶ maar is gekritiseer vir die “lack of analysis”⁷ wat in die saak gemaak is. In die saak wat hierna gevolg het oor die *stipulatio alteri* in 1887, *Tradesmen’s Benefit Society v Du Preez*⁸ is ’n reg⁹ oopgebaan vir die *stipulatio alteri*:

² Clarke 2006:3-3.

³ De Wet en Van Wyk 1992: 104.

⁴ 1911 A.D. 556.

⁵ Getz 1962: 39; De Wet 1940: 146; De Wet en Van Wyk 1992: 105.

⁶ 1830 1 Menz. 471.

⁷ Getz 1962:40.

⁸ *Tradesmen’s Benefit Society v Du Preez* (1887) 5 S.C 269.

“If once a just cause has been established a third person may, in my opinion, adopt and ratify a stipulation made on his behalf by another. From the moment of such stipulation being announced to the promisor, he is bound to complete his promise for the benefit of such third person, exactly as if the relation of principal and agent had subsisted between the original *promisee* and such third person.”¹⁰

Kritiek teen hierdie saak was, onder andere, die manier wat die hof die regsbasis van die ooreenkoms beskou het:

“It seems clear from the language used by De Villiers, CJ, that he regarded the *stipulatio alteri* as being either a case of agency by ratification, or a species of unauthorized administration or *negotiorum gestio*. Both agency and *negotiorum gestio* are concepts quite distinct from the contract for the benefit of a third person.”¹¹

De Wet brei ook uit en voer aan:

“Die fout wat hy maak is dat hy Decker, Huber, De Groot en Van der Keessel se verklaring, wat betrekking het op verteenwoordiging, hier gaan toepas, en hom deur die verklaring van hierdie skrywers laat verlei...”¹²

Die regspraak is dus verlei deur die ou skrywers en het daar ’n verwarring ontstaan tussen die ooreenkoms ten behoeve van ’n derde en verteenwoordiging.

De Wet en Van Wyk kritiseer ook die uitspraak dat die ooreenkoms ten behoeve van ’n derde wat ter sake is in die saak, jammerlik met verteenwoordiging inmekaar gevleg is en ’n vereiste van aanvaarding gestel het.¹³ Hierdie vermenging het egter wortel geskied en die regspraak wat hierna gevolg het, het hierdie uitsprake nagepraat.¹⁴

⁹ Die regte van die verskeie partye tot ’n lewensversekeringskontrak word meer breedvoerig in hoofstuk 6 behandel.

¹⁰ *Tradesmen’s Benefit Society v Du Preez* (1887) 5 S.C 269 by 278.

¹¹ Getz 1962: 40.

¹² De Wet 1940: 148.

¹³ De Wet en Van Wyk 1992: 106.

¹⁴ *Van der Planck v Otto* 1912 AD 353; *McCullogh v Fernwood Estate Ltd* 1920 AD 204.

Oor die konstruksie van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde spreek De Wet en Van Wyk hulle kritiek uit:

“In ons regspraak word vertel dat die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde volgens ons reg bestaanbaar is, maar die konstruksie wat aan hierdie sogenaamde ooreenkoms ten behoeve van 'n derde gegee word, is eintlik 'n miskenning van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.”¹⁵

Dit wil dus voorkom of die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde alreeds probleme opgetel het by die ou skrywers en dit saamgedra is deur ons regspraak. Die Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoeve van 'n derde mag dan moontlik afwyk van 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.

4.2.2 Ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde

In kort gestel behels 'n ware kontrak (of ooreenkoms) ten behoeve van 'n derde dat A (*stipulans*) 'n ooreenkoms aangaan met B (*promittens*) waardeur hy B verbind om teenoor die derde gebonde te wees tot 'n prestasie aan die derde.¹⁶

Die kontrak ten behoeve van 'n derde word ook, onder andere, omskryf as 'n kontrak waar twee partye, die *stipulans* (die polisher) en die *promittens* (die versekeraar) 'n kontrak sluit ingevolge waarvan die *promittens* onderneem om aan die derde die prestasie te lewer indien die derde die bevoegdheid uitoefen om, deur die *promittens* in kennis te stel, 'n kontrak tussen homself en die versekeraar te sluit.¹⁷

Getz stel ook die volgende:

“This, then, is the true third party beneficiary contract- where A and B, acting as principles, make an agreement providing for performance towards a third party, C, who acquires an immediate and original right under that contract. Although only A and B are contracting parties, this should not obscure the fact that they intend that C should acquire an original right under their contract. They manifestly do not intend that C's right should be derivative in character-acquired as a successor to A. On the contrary, both A and C immediately

¹⁵ De Wet en Van Wyk 1992: 105.

¹⁶ De Wet en Van Wyk 1992: 103; Joubert 1987: 187.

¹⁷ Henckert 1995:178. Daar bestaan verskillende benaderings oor die werking van hierdie kontrak(te) en word in 4.3 behandel.

acquire a right against B, who is immediately bound to both of them. C's right is, therefore, independent, and arises directly from the contract between A and B. It is upon this contract that he founds his action."¹⁸

As daar 'n raamwerk gestel kan word vir wat 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is, kan dit uit die bostaande definisies en verklarings afgelei word dat dit bestaan uit die ooreenkoms wat aangegaan word tussen die *stipulans* en die *promittens*. Die derde is nie 'n aktiewe party tot die ooreenkoms nie, hy het dus nie die bevoegdheid om die kontrak te kanselleer nie,¹⁹ maar kry regte direk vanuit hierdie ooreenkoms.²⁰ Hierdie regte is te danke aan die *stipulans* en die derde skep nie deur sy eie optrede 'n regsband tussen hom en die *promittens* nie.²¹ Indien die *stipulans* nie die *promittens* ontslaan van sy verpligting om aan die derde te lewer nie, bly die *promittens* teenoor die derde gebind tot die prestasie.

Die probleem wat veroorsaak word, is dat die derde regte verkry, maar dan weer weggeneem kan word deur die ontbinding van die *promittens* se verpligting teenoor die derde party deur die *stipulans*. Die *stipulans* bly dan in "beheer" van die derde se reg en kry die derde net 'n hoop dat die *stipulans* dit nie sal wegneem nie.

Verder, beteken dit dat daar nie vir die derde regte mag opgedwing word nie, maar word daar die geleentheid gebied aan die derde om hierdie regte te verwerp.²² Die derde hoef ook niks van sy kant te doen om 'n reg te verwerp teenoor die *promittens* nie.²³ Dit is dan 'n miskenning van 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde om dit as verpligting te stel dat die derde eers 'n reg verkry wanneer hy iets van die *promittens* aanvaar het.²⁴ Aanvaarding in 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde bevestig bloot die ooreenkoms.²⁵

Die raamwerk van 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde sluit ook in dat daar aan al die vereistes van 'n geldige kontrak voldoen moet word. Daar moet wilsooreenstemming wees tussen die kontrakterende partye oor wat beding word en

¹⁸ Getz 1962: 47.

¹⁹ Sutherland 2006: 221.

²⁰ Getz 1962: 47; Sutherland 2006: 208.

²¹ De Wet en Van Wyk 1992: 105.

²² De Wet en Van Wyk 1992: 105; Getz 1962: 43; Sutherland 2006: 208.

²³ De Wet en Van Wyk 1992: 105.

²⁴ De Wet en Van Wyk 1992: 105. Sien hoofstuk 5 vir 'n breedvoerige bespreking van die aanvaarding van die begunstigde.

²⁵ Sutherland 2006: 216. Sien hoofstuk 5.

kan of uitdruklik of stilswyend wees. Die vereiste van bepaalbaarheid van die prestasie beteken dat die begunstigde op so wyse beskryf moet word dat hy/hulle identifiseerbaar is.²⁶

4.3. DIE VRAAG NA DIE POSISIE VAN DIE BENOEMDE BEGUNSTIGDE IN DIE KONTRAK

Met die begrip van wat 'n *stipulatio alteri* is wat sopas bespreek is, moet daar getoets word of die begunstigde wat in 'n lewensversekeringskontrak benoem word, wel 'n ware kontrak ten behoeve van 'n derde is. Gesag bly strydig teen waar 'n benoemde begunstigde inpas en word soms ingeforseer in die raamwerk van die *stipulatio alteri*.

In die Suid-Afrikaanse reg het daar drie benaderings ontstaan oor die posisie van die derde party tot die oorspronklike ooreenkoms of kontrak. Dit is gestel dat hierdie verskille tussen die drie benaderings slegs van belang is vir die periode voor aanvaarding van die voordeel deur die derde party, omdat na aanvaarding die regsgevolge van die drie sienings sal saamloop.²⁷ Indien dit egter aangevoer word dat aanvaarding nie 'n vereiste kan wees vir 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde om geldig te wees nie,²⁸ is hierdie drie benaderings van belang voor of na aanvaarding.

De Waal toon aan dat daar 'n verskil is tussen wat 'n ware *stipulatio alteri* is en hoe regspraak egter die *stipulatio alteri* evalueer:

“In beginsel behoort 'n *stipulatio alteri* gekonstrueer te word as 'n regshandeling waardeur die kontrakterende partye, op grond van die consensus tussen hulle, vir die begunstigde regte skep... In die algemeen is die howe egter ten gunste van 'n konstruksie ingevolge waarvan die kontrak nie as sodanig regte vir die begunstigde skep nie; die kontrak is bedoel om die begunstigde die geleentheid te gee om as 'n party tot die kontrak toe te tree en so regte te verwerf.”²⁹

²⁶ Van der Merwe *et al* 2007: 285.

²⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 6.

²⁸ Sien hoofstuk 5.

²⁹ De Waal 1998: 328.

4.3.1 Een-kontrak benadering

Die eerste benadering is dat die *stipulans* en die *promittens* bedoel om 'n reg te skep vir die derde party in die oorspronklike kontrak.³⁰ In die saak van *Total SA (Pty) Ltd v Bekker No*³¹ sê die hof uitdruklik:

“The mere conferring of a benefit is therefore not enough; what is required is an intention on the part of the parties to a contract that a third person can, by adopting the benefit, become a party to the contract.”

Asook:

“...the appellate division has stated that a contract for the benefit of a third party is not simply a contract to benefit a third party, but is a contract between two persons which is designed to enable a third person to step in as a party to a contract with one of those two.”³²

Skrywers wat aanhangers is van hierdie benadering beweer onder meer:

“Upon acceptance of the stipulation in his favour the relationship between the stipulator and the promisor falls out of the picture and there is then only a legal relationship between the promisor and the third party to be considered.”³³

Daar is dus net een kontrak en dit is die oorspronklike kontrak. Die begunstigde word, by aanvaarding, deel van en 'n vervangende party tot die oorspronklike kontrak.³⁴ Die ooreenkoms sal dan bestaan tussen die derde en die *promittens*.

“When the third party accepts the stipulation in his favour, the relationship between the stipulator and the promisor falls away, which leaves only a legal relationship between the promisor and the third party.”³⁵

Hierdie kontrak gee aanleiding tot twee verpligtinge naamlik 'n verpligting tussen die *promittens* en die *stipulans* en tweedens 'n verpligting tussen die *promittens* en die

³⁰ Reinecke *et al* 2002: 301.

³¹ 1992 (1) SA 617 (A) 625E.

³² Reinecke en Van der Merwe 1989: 243; Evans 2002:695.

³³ Joubert 1987: 189; Midgley 1985: 23.

³⁴ Sien ook Sonnekus 1999: 603 vir sy verklaring van die een-kontrak benadering.

³⁵ Evans 2002: 695.

derde party.³⁶ Aanvaarding deur die derde kwalifiseer die verbintenis tussen die *promittens* en die derde en hierdie aanvaarding word gesien as 'n potestatiewe opskortende voorwaarde.³⁷ Die eerste verbintenis tussen die *promittens* en die *stipulans* is gunstig omrede die *stipulans* nie hoef te verdwyn nie, maar is steeds betrokke sodat die begunstigde die prestasie kan ontvang.³⁸

Die voordeel van hierdie benadering word aangevoer dat dit die grondslag bied vir tussentydse beskerming voor aanvaarding as gevolg van die voorwaardelike reg wat geskep word.³⁹ 'n Nadeel van hierdie benadering mag wees dat daar geen pligte vir die derde geskep kan word nie⁴⁰ behalwe op 'n indirekte manier.⁴¹

Daar word egter genoem dat dit nie by herroepbare kontrakte die bedoeling is om die derde gebonde te hou nie en dat die derde dan "in die lug hang" tot by die finaliteit oor die benoeming.⁴² Die finaliteit is by die versekerde se dood. Die versekerde het slegs 'n voorlopige bedoeling om die derde te bevoordeel en het 'n reg beding vir homself om 'n derde aan te wys.⁴³

So sal wanvoorstelling of kontrakbreuk (of die wysiging van die begunstigde benoeming) die beoogde regte vir die derde (begunstigde) uitwis.⁴⁴

Kritiek op hierdie een-kontrak benadering kan voorgestel word deur die voorbeeld van 'n huweliksvoorwaardekontrak waar een eggenoot regte beding vir 'n kind wat uit die huwelik gebore gaan word.⁴⁵ De Wet en Van Wyk sê duidelik dit sal:

"... onsinnig wees om te beweer dat die kind daardeur 'n party word by ouers se huweliksvoorwaardekontrak en nog onsinniger om te kenne te gee dat hy een van hulle as kontraksparty vervang."⁴⁶

Dit blyk dus duidelik uit die stelling dat die derde nie 'n party kan wees in 'n kontrak tussen die *promittens* en die *stipulans* nie. Dieselfde beginsels kan nie geld vir 'n

³⁶ Reinecke *et al* 2002: 301.

³⁷ Van der Merwe *et al* 2007: 289.

³⁸ Reinecke *et al* 2002: 301.

³⁹ Reinecke *et al* 2002: 301.

⁴⁰ Reinecke *et al* 2002: 301.

⁴¹ Van der Merwe *et al* 2007: 290.

⁴² Van der Merwe *et al* 2007: 290.

⁴³ Van der Merwe *et al* 2007: 290, voetnota 171.

⁴⁴ Van der Merwe *et al* 2007: 290.

⁴⁵ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

⁴⁶ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

lewensversekeringskontrak as vir 'n huweliksvoorwaardekontrak nie. Daar moet in gedagte gehou word dat 'n huweliksvoorwaardekontrak nie eensydig verander kan word nie, waar 'n lewensversekeringskontrak wel eensydig herroep of gewysig kan word deur die polishouer. Dit kan 'n beter siening wees om te sê dat daar 'n opsie beding word wat ook in effek 'n reg is. Indien die derde dan die reg aanvaar, verkry hy 'n opsie wat hy kan uitoefen.⁴⁷ Volgens De Wet en Van Wyk is hierdie opsie 'n reg.⁴⁸

Die skrywers voer verder aan dat die derde by aanvaarding nie 'n party tot die kontrak word nie, maar verseker die derde dat die *stipulans* nie die *promittens* ontslaan nie. Die derde het nog geen verpligtinge⁴⁹ teenoor die *promittens* nie.⁵⁰ Sodra die derde dan sy opsie uitoefen, kom daar 'n kontrak tussen hom en die *promittens* tot stand, en nie deur die aanvaarding van die reg nie.⁵¹

In die saak van *Eldacc (Pty) Ltd v Bidvest Properties (Pty) Ltd*⁵² gee die regters ook kritiek op die benadering dat die derde 'n party word tot die kontrak tussen die *stipulator* en *promisor*:

“But it has never been suggested that the third party succeeds to the rights of the stipulator. On the contrary, this court has made it clear repeatedly that the vinculum iuris or legal bond created upon acceptance of the benefit by the third party, is between the third party and the promisor.”⁵³

'n Gevolg van hierdie benadering kan wees dat dit moontlik sal wees vir die eksekuteur om die voordeel te aanvaar namens die bestorwe derde.⁵⁴

As dit dan getoets word aan 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde, skiet dit tekort in vele opsigte. Dit is nie meer 'n ooreenkoms tussen die stipulans en die

⁴⁷ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

⁴⁸ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

⁴⁹ Die beginsel van “privity of contract” stel dit dat daar vir die derde geen verpligtinge geskep mag word nie, maar slegs regte. Daar word daarom verskil dat daar enige verpligtinge vir die begunstigde opgelê mag word. Hierdie beginsel word in hoofstuk 5 volledig behandel.

⁵⁰ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

⁵¹ De Wet en Van Wyk 1992: 107.

⁵² (682/10) [2011] ZASCA 144.

⁵³ *Eldacc (Pty) Ltd v Bidvest Properties (Pty) Ltd* (682/10) [2011] ZASCA 144.

⁵⁴ Evans 2002: 696. Die aanvaarding deur die begunstigde, en moontlik die eksekuteur, word in hoofstuk 5 meer breedvoerig bespreek.

promittens nie, maar tussen die *promittens* en die derde.⁵⁵ Ook is die derde party nie veronderstel om 'n aktiewe party te wees nie en kan daarom nie die kontrak kanselleer nie.⁵⁶ Indien die derde egter nou in die plek gaan staan van die *stipulans*, sal hy wel in die posisie wees om die kontrak te kanselleer en 'n aktiewe party tot die kontrak te wees. Dit is dan nie 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde nie, maar 'n nuwe kontrak.

Hierdie een-kontrak benadering word ook die “contingent-right model” of dan die “voorwaardelike-reg benadering” genoem. Die lewenspolis waar 'n begunstigde benoem is, is duidelik opgestel om 'n reg vir die derde te skep, maar dit is 'n reg wat eers tot volle werking kom en afdwingbaar word teen die versekeraar en polishouer indien die kontrak nie herroep word deur die polishouer nie en aanvaar word deur die derde.⁵⁷

Hierdie benadering het die gevolg dat, voor aanvaarding of herroeping, beide die derde en die versekerde regte het wat verbind is aan dieselfde opskortende voorwaardes.⁵⁸ Hierdie opskortende voorwaardes is aangevoer om te wees dat die versekerde die nie die benoeming herroep nie, en die tweede voorwaarde dat die begunstigde die aanbod moet aanvaar.⁵⁹ Dit sal die gevolg hê dat dit in hul afsonderlike boedels kan val.

4.3.2 Twee-kontrak benadering

Waar die kontrak, byvoorbeeld 'n lewensversekeringskontrak, opgestel word vir die voordeel van 'n derde party is daar nie twyfel dat die kontrak bestaan tussen die versekeraar en versekerde nie. Wat die twee-kontrak benadering egter aanvoer is dat, sodra die derde aanvaar het, daar 'n tweede afsonderlike kontrak ontstaan met die derde en die versekeraar. Die driehoek word dus afgeplat na 'n reguit lyn met slegs twee punte.⁶⁰ Hierdie siening is afgelei uit gesag wat aanvoer:

⁵⁵ Evans 2002: 694.

⁵⁶ Sutherland 2006: 216.

⁵⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 8; Die regte van die begunstigde word in hoofstuk 6 behandel.

⁵⁸ Nienaber en Reinecke 2009: 8.

⁵⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 8. Hierdie twee voorwaardes word in 6.7.3.3 in twyfel getrek.

⁶⁰ Getz 1962: 43.

“the typical contract for the benefit of a third person is one where A and B make a contract in order that C may be enabled, by notifying A, to become a party to a contract between himself and A.”⁶¹

“the courts accept that the *stipulatio alteri* does not by itself create a right for the beneficiary. Instead, it is intended to enable the beneficiary eventually to step in as a party to a contract with one of the original contracting parties.”⁶²

By hierdie benadering blyk dit dat 'n tweede kontrak tot stand kom tussen die *promittens* en die derde, afsonderlik van die oorspronklike kontrak tussen die *promittens* en die *stipulans*. Die enigste vereiste is dat die derde, binne 'n redelike tyd, die prestasie moet aanvaar en die *promittens* van sy aanvaarding in kennis stel.

“The right for the third-party beneficiary vests only after he has accepted such rights.”⁶³

En ook:

“If C accepts this offer, he does so as a contracting party, and not a third person. There are two contracts involved, and the rights and liabilities flowing from each are distinct: there is firstly, the contract between A and B, in which C has no interest; and secondly, that between A and B on the one hand and C on the other. It is in respect of the latter contract alone that C acquires rights and duties.”⁶⁴

Dit word egter wel gestel dat ten spyte van die klem op die aanvaarding, die derde tog voor aanvaarding 'n mate van tussentydse beskerming verkry, al is dit onregstreeks.⁶⁵ Dit word ook gestel dat selfs die derde se eksekuteur die prestasie kan aanvaar namens die begunstigde⁶⁶ en so ook stuit die dood van die *stipulans* nie die aanvaarding deur die begunstigde nie.⁶⁷ Behalwe vir die *stipulans* en die

⁶¹ *Crookes v Watson* 1956 (1) SA 277 (A) by 291.

⁶² Davis 1993: 277; Evans 2002: 695.

⁶³ Evans 2002: 695.

⁶⁴ Getz 1962: 43. Hierdie aanvaarding wat gestel moet word plaas dan ook 'n verpligting op die derde wat in teenstelling is met die “privity of contract” leerstuk wat slegs regte en verpligtinge vir die direkte partye mag ophaal. Sien meer hieroor in Getz 1962: 43 en hoofstuk 5: die verpligtinge van die partye.

⁶⁵ Van der Merwe *et al* 2007: 286.

⁶⁶ *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 AD 556.

⁶⁷ *Botes v Afrikaanse Lewensversekeringsmpy Bpk* 1967 (3) SA 19 (W).

promittens wat besluit om die begunstiging te beëindig, wil dit dus voorkom of niks anders die aanvaarding deur die benoemde begunstigde kan verhoed nie.⁶⁸

Hierdie tussentydse beskerming geld ook waar lewenspolisse ter sprake is. Waar 'n lewenspolis aan 'n derde betaalbaar is, betaal die polis direk aan die derde en word dit nie in die versekerde se boedel betaal nie. Indien die derde nie in kennis gestel word van die benoeming nie, kan die derde skadevergoeding eis van die *promittens*, die eksekuteur van die boedel of die eksekuteur se prokureur. Dit blyk dus dat die derde wel 'n reg besit al word daar volgehou dat daar geen gevestigde reg is voor aanvaarding nie.⁶⁹

Wat ook moeilik is om te versoen met hierdie benadering is dat die twee kontrakte bestaan tussen die *promissor* en die derde aan die een kant en die *promissor* en die *stipulator* aan die ander kant. Dit is egter tog die *stipulator* wat die voordeel vir die derde bedwing en dit aanbied aan die derde. Dit is dus moeilik versoenbaar dat die *stipulator* nie in die kontrak ter sprake is by die derde nie.⁷⁰

Skrywers wat hierdie benadering aanhang, argumenteer teen die een-kontrak benadering wat beweer dat die regte vir die begunstigde uit die oorspronklike kontrak ontstaan en nie van 'n tweede kontrak wat self geskep word nie. Die skrywers argumenteer dat 'n kontrak wat 'n aanbod en aanname veronderstel moet opgestel en voltooi word om regte te laat ontstaan wat onderworpe is aan 'n opskortende voorwaarde. Hulle beweer dat voor die aanvaarding die begunstigde nie 'n party is tot die kontrak nie en mag ook nie eers bewus wees van die benoeming nie.⁷¹

“So the rights have not yet vested in the third party... the third party will first have to become one of the contracting parties to create the contingent right.”⁷²

'n Voordeel van hierdie konstruksie is dat daar geen struikelblok bestaan om verpligtinge uit die tweede kontrak te skep vir die derde nie. Daar kan dus voortgegaan word met die kontrak asof dit 'n normale kontrak is met sy eie regte en

⁶⁸ *Wolmarans v Du Plessis* 1991 (3) SA 703 (T). Vir 'n breedvoerige bespreking van hierdie saak, sien Henckert 1992: 719 – 724.

⁶⁹ Van der Merwe *et al* 2007: 287.

⁷⁰ Getz 1962: 44.

⁷¹ Evans 2002: 696.

⁷² Evans 2002: 696.

verpligtinge.⁷³ In *McCulloch v Fernwood Estate Ltd*⁷⁴ het die hof veronderstel dat daar 'n positiewe plig is vir die begunstigde en dat die begunstigde by aanvaarding in die plek van die *stipulans* kom. Dit weerspreek egter die geloof dat 'n kontak ten laste van 'n derde nie moontlik is nie.⁷⁵

'n Nadeel is egter dat die derde voor aanvaarding niks meer as 'n aanbod het nie en dat daar dan geen grondslag vir moontlike tussentydse beskerming is nie.⁷⁶

Daar word ook aangevoer dat daar sekere pligte op die derde kan val in terme van die *stipulatio alteri* en dat dit die primêre voordeel is van die twee-kontrak benadering.⁷⁷ Dit weerspreek egter die wese van 'n *stipulatio alteri* wat juis 'n kontrak ten behoeve van 'n derde, wat buite die kontrak staan, is. In 'n ware derde-party kontrak kan daar nie pligte op die derde geplaas word nie behalwe waar 'n reg verleen kan word onderworpe aan 'n voorwaarde dat die derde party 'n prestasie sal moet lewer indien hy dit sou wou afdwing.⁷⁸ Dit is dan nie 'n ware *stipulatio alteri* nie, maar eerder 'n derde party opsie.⁷⁹ Hierdie opsie is die opsie wat die versekeraar moet oophou aan die derde vir die voordeel wat die versekerde beding het.⁸⁰

Daar word egter beweer dat die twee-kontrak benadering baie konflikte kan vermy waar dit ontstaan by ware derde-party kontrakte waar daar sekere pligte geskep word vir die derdes, wat volgens hierdie benadering toelaatbaar is.⁸¹

4.3.3 Drieparty-kontrak benadering

In *Pieterse v Shrosbree NO; Shrosbree NO v Love*⁸² verwys die hof na 'n "agreed offer" wat impliseer dat daar 'n uitnodiging aan die derde gemaak word om as 'n kontraksparty by die oorspronklike kontrak tussen die *stipulans* en die *promittens* aan te sluit.⁸³ Scott is 'n aanhanger van hierdie benadering en steun op die *Pieterse*

⁷³ Van der Merwe *et al* 2007: 288.

⁷⁴ 1920 AD 204 206.

⁷⁵ Van der Merwe *et al* 2007: 288 voetnota 165.

⁷⁶ Van der Merwe *et al* 2007: 288.

⁷⁷ Sutherland 2006: 212.

⁷⁸ Sutherland 2006: 212.

⁷⁹ Sutherland 2006: 209.

⁸⁰ Sutherland 2006: 208.

⁸¹ Sutherland 2006: 212.

⁸² 2005 (1) SA 309 (SCA).

⁸³ Scott 2012: 803 is 'n aanhanger van hierdie benadering wat bevestig dat geen regte vir die begunstigde geskep word deur die blote begunstigingsaanwysing nie.

v Shrosbree NO; Shrosbree NO v Love saak ter staving van haar opinie.⁸⁴ Na aanvaarding sal die derde dan in dieselfde posisie wees as waarin hy sou gewees het as hy van die begin af as kontraksparty deelgeneem het soos in *NKP Kunsmisverspreiders (Edms) Bpk v Sentrale Kunsmis Korporasie (Edms) Bpk*⁸⁵ beslis:

“If the third person... adopts the contract made for its benefit, that contract becomes binding and effective as if the third person had originally been a party thereto.”

Dit moet egter nie verwar word met 'n drieledige ooreenkoms waar daar *ab initio* drie partye bestaan wat 'n kontrak aangaan nie. Hier sal daar van die begin af drie kontrakspartye wees.⁸⁶

Die uitwerking van hierdie drieparty-kontrak benadering is dat voor aanvaarding, die begunstigde geen regte hoegenaamd besit nie, maar bloot 'n verwagting. Na aanvaarding het die begunstigde 'n onvoorwaardelike reg tot die opbrengs van die polis.⁸⁷

Wat hierdie siening moeilik uitvoerbaar maak is die feit dat in die geval van 'n lewensversekeringskontrak, die versekerde al gesterf het en dit is dus moeilik vir die begunstigde om sy aanvaarding aan die gestorwe polishouer bekend te maak.

As hierdie benadering getoets word aan wat bestempel word as 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde, is die benadering strydig in die sin dat 'n ware ooreenkoms bestaan slegs tussen die twee oorspronklike partye, die *promittens* en *stipulans*, en die derde bloot sy regte vanuit hierdie oorspronklike kontrak verkry, sonder om 'n aktiewe party tot die kontrak te word.⁸⁸ Die drieparty-kontrak benadering kan nader aan 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde wees as die een-kontrak en twee-kontrak benadering in die sin dat daar slegs een kontrak is met die oorspronklike partye nog steeds in takt, maar kan dit nie aanvaar word dat die derde 'n aktiewe party tot die kontrak word nie. Dit sal ook impliseer dat sodra die

⁸⁴ Scott 2012: 803.

⁸⁵ 1969 (3) SA 82 (T).

⁸⁶ Henckert 1995: 180.

⁸⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 6.

⁸⁸ Sutherland 2006: 216.

derde aanvaar, hy dan sekere regte en verpligtinge sal verkry wat nie in lyn is met 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde nie.⁸⁹

4.3. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Daar is die mening dat:

“The South-African *stipulatio alteri* is not a third-party contract at all.”⁹⁰

Wat in die Suid-Afrikaanse reg gesien word as 'n *stipulatio alteri* is nie 'n ware kontrak ten behoeve van 'n derde nie en word die verskillende benaderings ingeforseer in die *stipulatio alteri* wat egter glad nie ruimte maak daarvoor nie. In 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is daar nie plek vir die derde as 'n aktiewe party tot die oorspronklike kontrak nie en word juis hierom 'n “derde” genoem. Wat betref die benadering dat daar dan 'n tweede kontrak tot stand kom aangesien die derde nie by die oorspronklike kontrak gevoeg kan word nie, kan nie saamgestem word nie aangesien die derde steeds dan 'n aktiewe party word in 'n aparte kontrak en ook nie meer 'n “derde” is tot die kontrak tot sy voordeel nie.

Gevolgtrek kan saamgestem word met Sutherland se mening dat wat in Suid-Afrika 'n *stipulatio alteri* genoem word, in effek, nie 'n *stipulatio alteri* is nie, maar moontlik iets aparts is wat ondersoek moet word en afsonderlik gereël moet word. Alternatiewelik moet die situasie van 'n derde in 'n kontrak weer gekonformeer word na 'n ware *stipulatio alteri*.

Op die vraag welke van hierdie drie benaderings die oorhand kry is Van der Merwe *et al*⁹¹ se siening dat voorkeur verleen kan word aan die siening dat die derde 'n onmiddellike, hoewel voorwaardelike reg, aan die oorspronklike kontrak tussen die *stipulans* en die *promittens* ontleen en dat hierdie reg deur aanvaarding bloot bevestig en bestendig word. Hulle steun nie die benadering dat die derde aansluit by die oorspronklike kontrak nie en bestaan daar dus nie 'n driepartykontrak nie. Sodoende is dit moontlik om die kontrak as 'n kontrak ten behoeve van 'n derde te bestempel.

⁸⁹ Sutherland 2006: 210.

⁹⁰ Sutherland 2006: 228.

⁹¹ Van der Merwe *et al* 2007: 288.

Die benadering wat die naaste is aan 'n ware *stipulatio alteri* kan saamgestem word met Van der Merwe *et al* dat die oorspronklike kontrak die kontrak is waaruit die derde party sy regte ontleen. Die een-kontrak benadering vergelyk goed met die ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde in die sin dat dit daar net een kontrak is en dit is die kontrak tussen die *stipulans* en die *promittens*. Voorkeur word dus verleen aan die een-kontrak benadering. Die begunstigde verkry sy regte vanuit hierdie kontrak. Waarmee egter verskil word in hierdie benadering is dat die begunstigde nie 'n party tot hierdie kontrak word nie. Dit sou impliseer dat hy 'n aktiewe party tot die kontrak word wat teen die ware *stipulatio alteri* is.

Die een-kontrak benadering bied egter ook 'n oplossing vir die tipe regte wat die begunstigde het.⁹² Dit is 'n reg wat eers tot volle werking kom sodra die begunstigde sy opsie uitgeoefen het om nie te repudieer nie.⁹³

Daar moet daarom weggebreek word met die voorlegging dat die derde 'n besondere funksie of posisie moet beklee in die ooreenkoms. Dit is nooit die bedoeling van 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde dat die derde 'n party tot die kontrak moet word nie. Die derde party kon dan bloot ingesluit word in die ooreenkoms van die begin af. Dit is egter nie die ware bedoeling van die ooreenkoms nie.

⁹² Die regte van die begunstigde word in hoofstuk 6 breedvoerig behandel.

⁹³ Die verpligtinge, spesifiek aanvaarding, word in hoofstuk 5 breedvoerig behandel.

HOOFSTUK 5

VERPLIGTINGE VAN BEGUNSTIGDES

5.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Alhoewel die studie die regte van begunstigdes ondersoek, moet daar ook kortliks na enige verpligtinge gekyk word wat mag voorspruit vir die onderskeie partye uit die kontrak ten behoeve van 'n derde.

Die hoofstuk het derhalwe ten doel om die moontlike verpligtinge, indien enige, te ondersoek van die oorspronklike partye en in besonder die aanvaarding wat geëis word van die benoemde begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak.

In hierdie hoofstuk word daar eerstens kortliks ondersoek ingestel na die beginsel van “privity of contract”. Die verpligtinge van die oorspronklike partye word kortliks geïdentifiseer. Die aanvaarding deur die begunstigde word hierna ondersoek as 'n moontlike verpligting van die benoemde begunstigde om die voordeel te kan verkry. Daar word na die Engelse posisie gekyk vir moontlike oplossings vir die probleme van die Suid-Afrikaanse posisie.

5.2. INLEIDING

5.2.1 “Privity of contract”

Die leerstuk van “privity of contract”, wat in die Engelse reg sy bestaan het, behels dat slegs die direkte partye tot die kontrak (versekeraar en versekerde) regte en verpligtinge kry. Dit impliseer daarom dat geen regte en verpligtinge vir 'n derde geskep mag word in die kontrak nie.¹ Dit is logies dat daar nie vir 'n derde verpligtinge uit 'n kontrak geskep kan word waarby hy geen sê het nie, maar hierdie beginsel word verslap wanneer daar regte geskep word vir 'n derde aangesien daar niks afkeurenswaardigs is om 'n voordeel aan 'n derde te verleen nie.²

¹ Sutherland 2006: 204.

² Hutchinson 2010: 231.

Dit word gesien dat die leerstuk van “privity of contract” geskep is juis om die derde partye te beskerm teen die gevolge van ’n kontrak wat deur ander partye geskep is.³

Kontrakte is privaat en derdes het geen plek daarin om die kontrakte af te dwing nie.⁴ Derde partye moet nie toegevoeg word tot ’n ooreenkoms tussen ander nie, selfs al verkry die derde net regte en nie verpligtinge nie. Die derde sal waarskynlik nie stry teen regte wat vir hom geskep word in ’n kontrak nie, maar regte kan ook negatiewe belasting gevolge skep wat die derde nooit wou hê nie.⁵

Solank die derde party geregtig is om enige regte wat vir hom geskep is te verwerp, kan dit nie die derde party skade doen nie.⁶ Dit word egter voorgestel dat daar ’n stel reëls neergelê moet word vir sulke derde-party kontrakte aangesien die voordele van derde-party kontrakte swaarder is as die nadele.⁷

5.2.2 Verpligtinge van die oorspronklike partye tot die kontrak (versekeraar en versekerde)

Met die oorspronklike partye tot die kontrak wat bestaan uit die versekeraar en die versekerde (polishouer), spruit daar sekere verpligtinge uit die ooreenkoms tussen die partye. Vir die versekerde bestaan die plig om die premie te betaal.⁸

5.2.2.1 Verpligting van die versekerde tot die betaal van ’n premie

Die premie is die prys betaalbaar deur die polishouer aan die versekeraar vir die oorneem van die risiko van die versekerde gebeurtenis.⁹ ’n Versekeringskontrak kan nie bestaan indien daar nie voorsiening gemaak word vir ’n eenmalige of meerdere paaieimente nie. Die betaling van die premie word dan ook gesien as die voorvereiste vir die prestasie wat die versekeraar moet lewer aan die versekerde of benoemde begunstigde wanneer die versekerde gebeurtenis realiseer.¹⁰ In ander woorde, die versekeraar kan nie verplig word om die prestasie te lewer, indien daar agterstallige premies is nie. Dit moet egter ook genoem word dat die

³ Sutherland 2006:205.

⁴ Sutherland 2006: 205.

⁵ Sutherland 2006: 206. Die belasting gevolge word kortlik in 7.5 behandel.

⁶ Sutherland 2006: 206.

⁷ Sutherland 2006: 207.

⁸ Daar word hier aangeneem dat die polishouer die versekerde en ook die premie betaler is.

⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 233.

¹⁰ Nienaber en Reinecke 2009: 233.

teenoorgestelde nie noodwendig waar is nie: dit beteken nie dat die versekeraar die versekerde kan verplig om die agterstallige, of toekomstige, premies te betaal nie.¹¹ Wat egter sal gebeur is dat die dekking bloot sal stop of tydelike onderbreek sal word, dit wil sê die versekeraar neem nie meer die versekerde risiko oor nie en is dan ook nie verplig om die prestasie te lewer indien die versekerde gebeurtenis realiseer nie (in die geval waar die premie nie weer opgeneem word deur die versekerde nie). Wanneer 'n versekerde die premie nie meer betaal nie, hoef die versekeraar nie meer die risiko te neem vir sy lewe of afsterwe en nie en betaal dus geen voordeel uit by die uiteindelijke dood van die versekerde nie.

5.2.2.2 Versekeraar se plig tot oordrag van die voordeel

Die versekeraar se primêre plig is om die prestasie te lewer by die ontstaan van die versekerde gebeurtenis aan die party wat daarop geregtig is (sien scenario (i)). Indien daar dan deur die versekerde 'n derde benoem is in die ooreenkoms om die voordeel te ontvang by die gebeur van die versekerde gebeurtenis, is die plig van die versekeraar om die voordeel aan die derde te oorhandig¹² en dan ook so sy verpligting teenoor die versekerde na te kom.¹³

Hierdie prestasie sal normaalweg die betaling van 'n som geld wees, maar kan ook soms die lewering van 'n diens wees soos byvoorbeeld by ongeskiktheid- en begrafnisversekering.¹⁴

Wat wel as vereiste gestel word vir die lewering van die prestasie is die realisering van die versekerde gebeurtenis. Dit kan hetsy by vervaldatum wees óf by die dood, geboorte, siekte, ongeskiktheid ensovoorts van die versekerde lewe. Dit kan ook betaalbaar raak wanneer die polis afgelos word.¹⁵

¹¹ Nienaber en Reinecke 2009: 234.

¹² Hierdie oorhandiging sal eers gebeur sodra die derde se aanvaarding geblyk het soos later bespreek sal word.

¹³ Nienaber en Reinecke 2009: 243.

¹⁴ Nienaber en Reinecke 2009: 243.

¹⁵ Nienaber en Reinecke 2009: 243.

Dit kan dan aanvaar word dat die versekeraar se plig ook is om die benoemde begunstigde van sy benoeming in kennis te stel sodra die versekerde geval ingetree het.¹⁶

5.2.3. Aanvaarding deur die begunstigde

5.2.3.1 Inleiding

Die beginsel van “privity of contract” impliseer dat in die situasie van die benoemde begunstigde, hierdie derde geen verpligtinge uit die lewensversekeringskontrak kan verkry wat bestaan tussen die versekerde en versekeraar nie.¹⁷ Die enigste “plig” wat moontlik kan bestaan vir die begunstigde is die aanvaarding van die voordeel.¹⁸ Hierdie aanvaarding van die stipulasie wat tot sy voordeel gemaak is, beteken dat die derde die beloofde voordeel aanvaar en bevestig hy hiermee sy wense om die prestasie te verkry wanneer dit tyd is daarvoor (sien scenario (i)).¹⁹ ’n Essensiële karaktereienskap van aanvaarding is dan die sameloop met die aanbod.²⁰

5.2.3.2 Die ontwikkeling van die vereiste van aanvaarding by ’n ooreenkoms ten behoeve van ’n derde

In die Romeins-Hollandse reg is die ontstaan wel erken om ’n stipulasie in die guns van ’n derde te maak, maar was daar onsekerheid oor die werking van hierdie stipulasie.²¹ De Groot²² het geblyk dat dit ’n vereiste moet wees om die voordeel te aanvaar voor die derde enige reg sal verkry, maar De Wet²³ argumenteer dat De Groot egter ratifikasie van ’n ongemagtigde handeling bedoel het en dat Voet²⁴ aan die ander kant, nie aanvaarding vereis nie.²⁵

In die tweede saak²⁶ wat ontstaan het rakende die ooreenkoms ten behoeve van ’n derde in die Suid-Afrikaanse reg het daar moontlik verwarring ontstaan tussen ’n

¹⁶ Die benoemde begunstigde moet in kennis gestel word van die benoeming sodat hy die geleentheid gegee kan word op die benoeming te kan aanvaar of te verwerp. Hierdie punt word later in 5.2.3.5 bespreek.

¹⁷ Scott 2003: 96.

¹⁸ Joubert 1987: 43; Van der Merwe en Reinecke 1997: 796.

¹⁹ Reinecke & Nienaber 2009: 22.

²⁰ Joubert 1987: 44.

²¹ Joubert 1987: 188.

²² De Groot 1965: 3.3.37 en 38.

²³ De Wet 1940: 117.

²⁴ Voet 1647-1713: 36.1.9, 36.1.67 en 39.5.43.

²⁵ Joubert 1987: 188.

²⁶ *Trademen’s Benefit Society v Du Preez* 1887 5 S.C. 269.

ooreenkoms ten behoeve van 'n derde en verteenwoordiging. Die hoofregter het in hierdie saak²⁷ die beginsels van, onder andere, De Groot en Van der Keessel se beginsels van “akseptasie” van verteenwoordiging gevat en dit toegepas op die saak waar daar ongetwyfeld 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde was.²⁸ Daar is ook na aanleiding hiervan die kritiek gelewer dat ratifikasie buitendien nie ter sprake is by die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde nie en akseptasie kom alleen ter sprake in verband met die vraag of die *stipulans* die *promittens* kan ontslaan.²⁹

Daar word vermoed dat die regter in die *Hotz*-saak,³⁰ wat op appèl gedien het, onder die invloed was van die hoofregter se uitspraak in *Tradesmen's Benefit Society v Du Preez*³¹ en stel Regter Innes dan ook die vereiste van aanvaarding voor die derde 'n reg kan verkry:

“if the third party desires to enforce a stipulation made in his favour, he must accept this; for until he has notified his decision to the promisor, there is no *vinculum juris* between them.”³²

Hierdie uitspraak van die *Hotz*-saak³³ is dan ook vervleg met aspekte van aanvaarding wat uit die konstruksie van verteenwoordiging voortspruit en neem ook nie die bedoeling van die oorspronklike partye in ag nie.³⁴

Dit blyk of hierdie aanvaarding toe vasgevang is in die Suid-Afrikaanse reg en die regspraak het dit aangepraat van die een saak na die volgende. In die saak wat ontstaan het na die *Hotz*-saak, is daar in die appèlhof beslis:

“Now our law recognises the right of a third party to sue upon a contract made for his benefit, provided only that he has accepted the stipulation made in his favour...there can be no valid acceptance by the third party until he has notified his decision to the promisor.”³⁵

²⁷ *Tradesmen's Benefit Society v Du Preez* 1887 5 S.C. 269.

²⁸ De Wet 1940: 146.

²⁹ De Wet 1940: 148.

³⁰ *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 A.D. 567.

³¹ 1887 5 S.C. 269.

³² *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 A.D. 567.

³³ *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 A.D. 567.

³⁴ De Wet 1940: 150.

³⁵ *Van der Plank v Otto* 1912 A.D. 353 by 362.

Die aanvaarding het wortel geskied en is gesê die sleutel te wees van die hele konsep aangesien dit nie net slegs die ooreenkoms vervolmaak sover dit die derde party aangaan nie, maar ook die juristiese aard en die fondasie van die reg bepaal.

“It is this act of ‘acceptance’ which is the key to the entire concept, since not only does it perfect the arrangement so far as the third party is concerned, but it also determines the juristic nature and foundation of his right.”³⁶

As hierdie aanvaarding egter gemeet word aan 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde sal die onderskeid gesien word in die feit dat aanvaarding in 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde bloot die ooreenkoms bevestig, waar in die Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoeve van 'n derde dit die reg vestig vir die derde.³⁷ Hierdie Suid-Afrikaanse model het egter bly staan is aanvaar as die posisies tans.

5.2.3.3 Die aard van aanvaarding

Die aanvaarding kan skriftelik gedoen word of deur gedrag blyk. Die begunstigde moet egter vir die versekeraar inlig van sy aanvaarding sodat die versekeraar seker is aan wie die voordeel uitbetaal moet word.³⁸

Dit word ook gestel dat die aanvaarding moet geskied binne 'n redelike tyd wat begin by die dag wanneer die polis betaalbaar raak.³⁹ Indien die begunstigde faal om binne hierdie redelike tyd kennis te gee, sal die begunstigde nominasie verval.⁴⁰

Daar word kortliks onderskei tussen die aanvaarding by 'n herroepbare nominasie en die aanvaarding by 'n onherroepbare nominasie. By 'n onherroepbare nominasie kan die nominasie of voordeel aanvaar word enige tyd voor óf na die dood van die versekerde. Daar bestaan selde nog onherroepbare nominasies by lewensversekeringskontrakte en moet daar ook gelet word dat dit nie 'n *pactum*

³⁶ Getz 1962: 42.

³⁷ Sien hieroor 4.2.1. en 5.2.4.

³⁸ Reinecke *et al* 2002: 297; Reinecke & Nienaber 2009: 22.

³⁹ Reinecke & Nienaber 2009: 22.

⁴⁰ Reinecke & Nienaber 2009: 22. Dit sal ook die geval wees by onvoldoende verwerping van die voordeel.

*successorium*⁴¹ uitmaak nie waar die *stipulans* bedoel om die bate in sy boedel te beskik wat deur aanvaarding voor sy dood onherroeplik gemaak word.⁴²

5.2.3.4 Aanvaarding vóór dood van lewensversekerde by herroepbare nominasies

By herroepbare nominasies kan die begunstigde die nominasie of voordeel aanvaar voor die polis betaalbaar raak, dus voor die dood van die lewensversekerde, of voor die dood van die polishouer as hy nie die lewensversekerde is nie.

Die polishouer kan egter steeds enige tyd voor sy dood die nominasie verander en dat enige aanvaarding dan prematuur is en geen effek sal hê op die verandering van die nominasie nie.⁴³ Dit impliseer dan dat daar geen regte is waarop die begunstigde kan steun voor die dood van die versekerde nie.

Dit word dan gevolglik gestel deur sommige skrywers dat daar geen aanvaarding kan wees voor die dood van die versekerde nie en dat die versekeraar en die versekerde kan besluit watter regte die benoemde begunstigde op watter tyd moet besit.⁴⁴ Daarvolgens word lewensversekeringskontrakte opgestel met sogenaamde “geen-regte” klousules wat die regte van die begunstigde voor die dood van die versekerde inperk. ’n Voorbeeld van so klousule sal lees:

“Die begunstigde het geen reg in of tot hierdie polis voor die dood van die versekerde lewe, of na gelang van die geval, van die aansoeker nie, en, totdat dit gebeur –

- (a) kan met hierdie polis in alle opsigte gehandel word asof geen begunstigde benoem is nie;
- (b) kan die aansoeker die benoeming terugtrek sonder toestemming van die begunstigde deur die hoofkantoor van die Ou Mutual daarvan skriftelik in kennis te stel.”⁴⁵

⁴¹ Sien 3.3.6.

⁴² Scott 2012: 804.

⁴³ Reinecke & Nienaber 2009: 22.

⁴⁴ Henckert 1994: 514.

⁴⁵ *Wolmarans en ’n ander v Du Plessis en andere* 1991 (3) SA 703 (T).

So 'n polis tussen die versekerde en versekeraar funksioneer as 'n aanbod tot die begunstigde met dien verstande dat die begunstigde geen regte daartoe besit nie.⁴⁶
Dit is gestel dat:

“...where the insured has reserved the right to revoke or change the beneficiary, there can be no effective acceptance by the person nominated unless and until the insured dies without having changed that nomination. For if the nominated beneficiary accepts and the insured thereafter selects another beneficiary, the first nominee’s acceptance is rendered nugatory.”⁴⁷

Dit word dus as bloot waardeloos of nutteloos gesien vir 'n begunstigde om iets te aanvaar wat moontlik nooit aan hom kan oorgedra word nie. 'n Polis met 'n herroepbare klousule bly dan die eiendom van die versekerde.⁴⁸

Die siening is in regspraak ook aangeneem. In *Wilcocks NO v Visser and New York Life Insurance Co*⁴⁹ het Maasdorp CJ gestel dat die versekerde die volle regte gehad het om met die dokument te handel soos hy wou. Hy het die vraag gestel of daar dan enige regte oorbly in die polis vir die benoemde begunstigde en dan tot die gevolgtrekking gekom dat slegs indien die dokument (polis) onveranderd gelaat word sal die opbrengs van die polis aan die begunstigde betaal word by die versekerde se dood. Voor dan bly dit die eiendom van die versekerde se boedel.

In *Warricker NO v Liberty Life Association of Africa Ltd*⁵⁰ is daar opgemerk dat:

“Upon the death of the insured, the beneficiary became entitled to accept or reject the benefit.”

En;

⁴⁶ Henckert 1994: 514.

⁴⁷ Davis 1993: 335.

⁴⁸ Davis 1993: 335.

⁴⁹ 1910 OPD 99.

⁵⁰ 2003 (6) SA 272 (W).

“While the insured is alive, the policy remains the property of the insured and he has, subject to the terms of the policy, the full right to deal with it as he likes.”

Dit word gestel dat selfs waar daar nie ’n “geen-regte” klousule in die polis is nie, en die benoemde begunstigde aanvaar, dit nie beteken dat die versekerde nie die begunstigde benoeming kan herroep nie.⁵¹

Indien daar so vroegtydige aanvaarding is wat altyd getroef word deur ’n latere herroeping is die regsgevolge minimaal. Die enigste waarde wat so vroegtydige aanvaarding kan hê is as die polishouer nie die voordeel herroep het voor sy dood nie en dit ’n feitelike vraag raak of daar aanvaarding was of nie en ook in die geval waar ’n polishouer aan die versekeraar bevestig dat daar geen herroeping gaan wees van die benoemde begunstigde nie.⁵²

In *PPS Insurance Company v Mkhabela*⁵³ is die benoemde begunstigde oorlede voor die lewensversekerde wat net daarna ook te sterwe gekom het. Die appèlhof het die volgende bevind:

“The full court was correct in its view that Ms Sebata’s nomination of her mother as the beneficiary under the policy was a contract for the benefit of her mother as a third party, which was capable of acceptance upon the death of the policy holder. But it then, with respect, erroneously found that Ms Mkhabela’s acceptance of her nomination as a beneficiary had some legal significance.”⁵⁴

Die appèlhof erken dus hier dan die aanvaarding van die begunstigde, maar noem egter dat daar nie soveel klem gelê kan word op die aanvaarding om een of ander besondere werking te moet hê nie. Die hof gaan verder:

“It is well established that a nominated beneficiary does not acquire any right to the proceeds of a policy during the lifetime of the policy owner. It is only on the policy owner’s death that the nominated beneficiary is entitled to accept

⁵¹ Reinecke & Nienaber 2009: 23.

⁵² Reinecke & Nienaber 2009: 23.

⁵³ (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

⁵⁴ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) by 6.

the benefit and the insurer is obligated to pay the proceeds of the policy to the beneficiary. Until the death of the policy owner, the nominated beneficiary only has a *spes* (an expectation) of claiming the benefit of the policy – the nominated beneficiary has no vested right to the benefit.

It follows that if the nominated beneficiary predeceases the policy owner, she would have had no right to any benefit of the policy at the time of her death.

Put simply, when the nominated beneficiary dies, the *spes* evaporates. It falls away. The fact that a nominated beneficiary accepts the nomination cannot change this.”⁵⁵

Die hof verduidelik gevolglik dat tot en met die dood van die versekerde, sal die genomineerde begunstigde geen reg tot die voordeel van die polis kry nie (sien scenario (ii)). Indien die genomineerde begunstigde dus dan te sterwe sou kom voor die versekerde se dood, verdwyn enige hoop wat hy gehad het tot die voordeel. Die eksekuteur kan gevolglik nie ’n voordeel aanvaar namens die oorlede begunstigde nie.⁵⁶

“In other words, until the death of the insured the nominated beneficiary has no right to claim any benefit of the policy. This means that because Ms Mkhabela died before her daughter, her *spes* logically expired at the same time. There was thus no enforceable right that was transmissible to the Mkhabela estate. The benefit remained with the insured, Ms Sebata, until her death approximately two months later, when it fell into her estate.”⁵⁷

Dit is hieruit duidelik dat dit weer aanvaar word deur ons regspraak dat ’n benoemde begunstigde ’n kontrak ten behoeve van ’n derde is. Dit bevestig ook dat voor die dood van die lewensversekerde die benoemde begunstigde geen reg verkry nie, slegs ’n *spes*,⁵⁸ en dat aanvaarding dus van hierdie voordeel nutteloos sal wees. Dit is slegs op die oomblik van die dood van die lewensversekerde wat die benoeming oopgestel word vir aanvaarding (sien scenario (i)). Indien die benoemde begunstigde

⁵⁵ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) by 7 en 8.

⁵⁶ Die vraag of die eksekuteur die voordeel kan aanvaar namens die begunstigde word bespreek in 6.9.

⁵⁷ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) by 9.

⁵⁸ Die verskillende tipes regte, onder andere die *spes*, word meer breedvoerig in hoofstuk 6 behandel.

dan nie bestaan nie, is daar niks wat hy kan aanvaar nie. Die begunstigde se verwagte spes verdwyn dan en sal die voordeel weer terugval in die versekerde se boedel indien hy/sy nie 'n ander begunstigde benoem nie.⁵⁹

5.2.3.5 Aanvaarding ná dood van lewensversekerde by herroepbare benoemings

Soos daar bespreek is by die vorige punt, kan die begunstigde die benoeming aanvaar voor die dood van die lewensversekerde, maar dat dit geen reg vir hom vestig nie aangesien die lewensversekerde ter enige tyd voor sy dood die benoeming kan herroep. Dit is om hierdie rede dat aanvaarding na die dood van die lewensversekerde gemaak word en dan meer effektief is aangesien die derde dan onmiddellik 'n reg⁶⁰ verkry. Dit is die oordeel van een van die eerste sake oor die begunstigde nominasie waar daar gesê is:

“if the third party desires to enforce a stipulation made in his favour, he must accept it; for until he has notified his decision to the promisor, there is no *vinculum juris* between them.”⁶¹

Dit is ook bevestig in die baie latere saak van *Warricker NO v Liberty Life Association of Africa Ltd*:⁶²

“Upon the death of the insured, the beneficiary became entitled to accept or reject the benefit.”

Aanvaarding deur die begunstigde bewerk dus 'n *vinculum juris* (regsband) tussen homself en die *promittens*.⁶³ Dit is hierdie regsband of verbintenis⁶⁴ wat die indruk skep dat daar 'n tweede kontrak tot stand kom tussen die begunstigde en die *promittens*.⁶⁵

⁵⁹ Die vraag oor watter regte die begunstigde hou voor en na die dood van die versekerde word in 6.7.3 bespreek na aanleiding van die *Mkhabela*-saak.

⁶⁰ Die regte van die begunstigde word in hoofstuk 6 meer breedvoerig behandel.

⁶¹ *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 AD 556 by 567.

⁶² 2003 (6) SA 272 (W).

⁶³ Getz 1962: 43.

⁶⁴ Die verbintenis is bespreek as 'n vereiste vir 'n geldige kontrak in hoofstuk 2.

⁶⁵ Die twee-kontrak benadering word in hoofstuk 4 en 6 behandel.

Hierdie aanvaarding het in Suid-Afrika die vereiste geword vir die benoemde begunstigde om voordeel te trek uit die kontrak.⁶⁶ Voor die aanvaarding gegee word kan die *stipulans* die *promittens* onthef van sy verpligting om aan die begunstigde die voordeel te lewer. Dit moet egter ook genoem word dat dit die begunstigde vry staan om die begunstiging te verwerp.⁶⁷

De Wet en Van Wyk argumenteer egter teen die konstruksie dat die derde eers 'n reg verkry teenoor die *promittens* indien hy iets van die *promittens* aksepteer en noem dit 'n miskenning van die ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.⁶⁸

Ander skrywers betwyfel ook of die situasie van aanvaarding, soos dit aangepraat word in ons regspraak, 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is.⁶⁹ As dit aanvaar word dat daar 'n regsband bestaan tussen die begunstigde, sodra hy aanvaar, en die *promittens*, word dit gesien as 'n kontradiksie met die veronderstelling van 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.⁷⁰ 'n Ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde het ten doel om 'n derde, 'n persoon wat nie deel is van die kontrak nie, te bevoordeel.⁷¹

Voor aanvaarding is daar 'n regsband tussen die *stipulans* en die *promittens*. Na aanvaarding word daar oënskynlik 'n regsband ontwikkel tussen die derde en die *promittens*. Dit wil dan voorkom of die *stipulans* verdwyn uit die prentjie en is dit dan juis teen die ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde waar twee partye 'n ooreenkoms aangaan om 'n derde te bevoordeel.⁷²

Ook kan geargumenteer word teen die stelling dat aanvaarding deur die derde moet geskied teenoor die *promittens*. Dit is die *stipulans*, nie die *promittens*, wat die stipulasie maak en is dit 'n natuurlike uitvloeisel dat dit dan teenoor die *stipulans* is wat aanvaarding moet geskied deur die derde en nie teenoor die *promittens* nie.⁷³ Wat dit egter moeilik maak is dat die *stipulans* gewoonlik ook die lewensversekerde is en dus by daardie oomblik wat aanvaarding moontlik word, afgesterf het. Die

⁶⁶ Sien 5.2.3.2 oor die ontwikkeling van aanvaarding in die Suid-Afrikaanse reg.

⁶⁷ Sutherland 2006: 210.

⁶⁸ De Wet en Van Wyk 1992: 105.

⁶⁹ Sutherland 2006: 210.

⁷⁰ Getz 1962: 43.

⁷¹ Vir 'n meer volledige bespreking hiervan, sien hoofstuk 4 by 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.

⁷² Getz 1962: 43.

⁷³ Getz 1962: 44; De Wet en Van Wyk 1992: 109.

gevolg sal moontlik wees dat die benoemde begunstigde sy aanvaarding sal moet blyk aan die afgestorwe versekerde se eksekuteur. Dit is om hierdie rede dat daar eerder aan die *promittens* kennis gegee word van die derde party se aanvaarding aangesien dit hierdie *promittens* is wat die prestasie na aanvaarding sal lewer aan die derde party.

Dit blyk dus hieruit dat as daar aangeneem word dat aanvaarding 'n vereiste is vir die Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoeve van 'n derde en hierdie aanvaarding die regte skep vir die benoemde begunstigde. Hierdie aanvaarding is egter eers prakties moontlik na die dood van die versekerde wanneer die aanbod aan die benoemde begunstigde oopgestel word vir aanvaarding. Sodra hy aanvaar, verkry hy 'n reg.⁷⁴

5.2.4 Die vraag na wát aanvaar moet word

Die vraag het ontstaan oor wát die derde party moet aanvaar.⁷⁵ Menigte regspraak het al twyfel gewerp oor wat dit is wat die begunstigde moet aanvaar. In *Louisa and Protector of Slaves v Van den Berg*⁷⁶ lyk dit of die hof meen dat die derde, saam met die *stipulans*, die “belofte” van die *promittens* moet aanvaar. In *Tradesmen’s Benefit Society v Du Preez*⁷⁷ word die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde in mekaar gevleg met verteenwoordiging.⁷⁸ In *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz*⁷⁹ meen die hof dat die derde die “kontrak” moet aanvaar wat ook deur *McCullogh v Fernwood Estate Ltd*⁸⁰ aanvaar is en in *Van der Planck NO v Otto*⁸¹ sê die hof dat die “stipulasie” moet aanvaar word deur die derde. Ander gesag praat weer gereeld van 'n “voordeel” of die “reg tot die voordeel” wat aanvaar moet word deur die begunstigde.⁸² Kan dit nie moontlik in die geval van 'n benoemde begunstigde by lewensversekering wees dat die “opbrengs van die polis” moet aanvaar word nie? Dit is tog wat vir die derde beding word.

⁷⁴ Die regte van die begunstigde word in hoofstuk 6 bespreek.

⁷⁵ Getz 1962: 42.

⁷⁶ 1830 (1) Menz 471.

⁷⁷ 1887 (5) SC 269.

⁷⁸ De Wet en Van Wyk 1992: 106.

⁷⁹ 1911 AD 556.

⁸⁰ 1920 AD 204.

⁸¹ 1912 AD 353.

⁸² Hutchinson 2010: 237.

In *Commissioner for Inland Revenue v Estate Crewe*⁸³ het die regter 'n middelweg probeer vind en dit verwoord as 'n kontrak vir die voordeel van 'n derde party wat gesien kan word as 'n “aanbod van 'n voordeel” wat gemaak word wat oop bly tensy dit gerepudieer word.

Dit is aangevoer dat die aanvaarding van 'n “aanbod” nie aanvaar kan word nie aangesien die enigste aanbod wat gemaak word aan die “*promisee*” en nie aan die derde party nie.⁸⁴ Die vraag kan gevra word of dit enigsins 'n verskil sal maak indien daar gesê word dat aanvaarding nie 'n vereiste is nie, maar dat die stipulasie vir die derde se voordeel oopbly tensy die benoemde derde die voordeel repudieer. Dit kan tog nog gesien word as stilswyende aanvaarding.

Die stelling dat die derde geen reg verkry voordat hy iets aanvaar nie, of dit dan nou 'n “belofte”, “kontrak” of “stipulasie” is, is strydig met die wese van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde in die sin dat die derde dan sy reg verkry uit sy eie wilsverklaring en nie uit die ooreenkoms uit nie.⁸⁵

Om 'n ware ooreenkoms ten behoeve van die derde te wees, moet die ooreenkoms tussen die *promittens* en die *stipulans* bestaan wat hul verbind tot 'n prestasie aan 'n derde. Dit wil dus weereens blyk dat dit nie 'n vereiste kan wees vir 'n begunstigde om die stipulasie of kontrak te aanvaar om 'n reg te verkry nie. Vir 'n ware derde-party kontrak vestig aanvaarding bloot die kontrak, die derde verkry nie 'n reg daaruit nie.

“In South Africa, acceptance creates the third party right. In the true third-party contract, acceptance merely entrenches it.”⁸⁶

Daar is sommige skrywers wat dit voorhou dat aanvaarding bloot die reg bevestig en bestendig:

“Gevolgtik beteken aanvaarding in hierdie verband nie die aanvaarding van 'n gewone aanbod nie, maar is dit 'n eensydige regshandeling wat dien om die reg van die derde te bevestig en bestendig.”⁸⁷

⁸³ 1943 A.D. 656.

⁸⁴ Getz 1962: 42.

⁸⁵ De Wet en Van Wyk 1992: 108.

⁸⁶ Sutherland 2006: 216.

Hulle meen ook dat hierdie aanvaarding regverdiging is vir die verlening van 'n reg vir die derde wat uit hoofde van die oorspronklike kontrak ontstaan.⁸⁸

Opsommenderwys kan saamgestem word met die volgende stelling:

“Hierdie gespartel met die akseptasie en veral die “iets” wat die derde dan moet aksepteer, is die gevolg van die miskenning van die gevolge van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde”⁸⁹

5.2.5 Die Engelse reg

Die Engelse reg is al ver gevorderd om die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde statutêr te reël. Daar is 'n wet opgestel wat spesiaal die situasie reël van 'n derde-party kontrak, naamlik die “Contracts (Right of Third Parties) Act 1999”. Uit hierdie wet verkry die derde party 'n reg direk uit die kontrak:

“Subsection to the provisions of this Act, a person who is not a party to a contract (a “third party”) may in his own right enforce a term of the contract if-

- (a) the contract expressly provides that he may, or
- (b) subject to subsection (2), the term purports to confer a benefit on him.”⁹⁰

Dit blyk egter of hierdie wet voorsiening maak vir onherroeplike kontrakte en kan die reg nie van die begunstigde weggeneem word indien hy nie sy reg verkry het uit bogenoemde artikel nie.⁹¹ Dit is dan ook teen 'n ware derde-party kontrak soos hierbo bespreek. Aanvaarding kan slegs gebruik word om die kontrak te vestig en die derde nie uit sy eie wilsbestemming 'n reg vir homself kan skep nie.

Daar is ook “The Principles of European Contract Law” wat opgestel is deur die “Commision on European Contract Law”. In artikel 6:110 handel hulle spesifiek met “Stipulation in Favour of a Third Party”. In die artikel word dit gestel dat die derde party 'n reg verkry uit die kontrak slegs indien, en wanneer, die “*promisee*” die derde in kennis stel van die voordeel.⁹²

⁸⁷ Van der Merwe *et al* 2007: 289.

⁸⁸ Hierdie siening is gebaseer op die een-kontrak benadering wat in hoofstuk 4 bespreek is.

⁸⁹ De Wet 1940: 152.

⁹⁰ Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999, section 1.

⁹¹ Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999, section 2.

⁹² Sutherland 2006: 208.

“(1) A third party may require performance of a contractual obligation when its right to do so has been expressly agreed upon between the promisor and the promisee, or when such agreement is to be inferred from the purpose of the contract or the circumstances of the case. The third party need not be identified at the time the agreement is concluded.”⁹³

Die artikel verklaar verder:

“(2) If the third party renounces the right to performance the right is treated as never having accrued to it.

(3) The promisee may by notice to the promisor deprive the third party of the right to performance unless:

(a) the third party has received notice from the promisee that the right has been made irrevocable, or

(b) the promisor or the promisee has received notice from the third party that the latter accepts this right.”

Hieruit word daar voorsiening gemaak vir herroepbare kontrakte, maar word dit ook gesien dat aanvaarding die reg vir die derde bewerkstellig. Dit reël egter die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde formeel deur voorsiening te maak vir die gevalle waar die derde die voordeel weier en die *stipulans* die benoemde derde kan herroep.

5.3. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Hoewel die leerstuk van “privity of contract” enige verpligtinge belet vir derde begunstigdes tot kontrakte, blyk dit dat die Suid-Afrikaanse reg wel 'n verpligting gestel het vir derde begunstigdes in 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. Hierdie plig is om die begunstiging of stipulasie te aanvaar wat vir sy voordeel gemaak is.

⁹³ Principles of European Contract Law 1999: artikel 6: 110.

Hierdie aanvaardingsvereiste is egter 'n produk van verwarring deur ou skrywers wat die ooreenkoms ten behoewe van 'n derde gelyk gestel het met die van verteenwoordiging. Hierdie verwarring is egter bloot aangepraat in die regspraak wat gevolg het en sit die Suid-Afrikaanse reg nou met 'n uitsondering op die "privity of contract" reël. Hierdie uitsondering maak egter ook afbreek aan die aard van 'n ware ooreenkoms ten behoewe van 'n derde. In 'n ware ooreenkoms ten behoewe van 'n derde is daar geen vereistes gestel aan die derde nie en hierdie derde se aanvaarding bevestig bloot die ooreenkoms. Dit is egter onmoontlik om dit nou te ignoreer dat aanvaarding 'n vereiste is vir 'n Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoewe van 'n derde, en moet dit aanvaar word dat die Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoewe van 'n derde 'n unieke leerstuk is waarby daar wel aanvaarding as vereiste gestel word vir die benoemde begunstigde.

Wat betref die aanvaarding vóór dood, blyk dit amper nutteloos te wees aangesien die versekerde steeds ter enige tyd die nominasie kan herroep of kanselleer waarop die verleë begunstigde geen sprake het nie.

Die aanvaarding deur die benoemde begunstigde wat gestel word ná die dood van die lewensversekerde blyk die effektiëfste te wees vir die derde om 'n reg te verkry tot die voordeel. Wat egter problematies is, is die regsband wat moontlik tot stand kom tussen die derde en die *promittens* wat weereens wegbreek van 'n ware ooreenkoms ten behoewe van 'n derde. Aan die ander kant word daar ook twyfel gewerp of dit hoegenaamd die *promittens* is waarmee die derde 'n regsband skep en of dit nie eintlik die *stipulans* moet wees nie. Dit is dus weereens nodig vir die unieke Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoewe van 'n derde om gereël te word om aan te pas by hierdie situasie. So sal daar ook lig gewerp kan word op die verwarring wat ontstaan oor wát presies dit is wat aanvaar moet word.

Dit is soos Sutherland tereg opmerk:

"Third-party contracts cannot be recognised without establishing an intricate set of rules for dealing with them."⁹⁴

⁹⁴ Sutherland 2006: 207.

Die Engelse reg het so stel reëls opgestel wat hulle situasie formeel reël waar derdes betrokke is by 'n kontrak. Al voldoen hierdie reëls dalk nie aan 'n ware derde-party kontrak nie, stel dit sekerheid daar oor die protokol van die situasie.

Die Suid-Afrikaanse reg benodig ook moontlik 'n stel formele reëls om die unieke ooreenkoms ten behoeve van 'n derde in besonder te reël vir die reg. Sodoende sal enige verwarring aangespreek kan word en sal die situasie konsekwent dieselfde hanteer kan word. Formele riglyne en vereistes vir aanvaarding is dan ook moontlik om in te stel waaraan die partye van die kontrak onderhewig is.

HOOFSTUK 6

REGTE VAN BEGUNSTIGDES

6.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Die beginsel van “privity of contract” verbied enige regte en verpligtinge vir die derde party tot ’n kontrak, maar hierdie beginsel word verslap wanneer daar regte vir die derde party geskep word aangesien daar niks afkeuringswaardig daaraan is om vir ’n derde ’n voordeel te verleen nie.¹

Die begrip “regte” is ’n breë begrip en word ’n simboliese piramide geskep wat begin by die breedste term van regte en so word ingefokus tot by die regte van die begunstigdes in lewensversekeringskontrakte.

Die hoofstuk het derhalwe ten doel om die regte wat die begunstigde verkry uit ’n lewensversekeringskontrak te ondersoek en te ontleed.

In hierdie hoofstuk word daar ondersoek ingestel na die verskillende soorte regte om te kan identifiseer watter regte moontlik op die begunstigde van toepassing is. Die regte tussen die partye onderling tot ’n lewensversekeringskontrak word geïdentifiseer. Daar word ook kortliks ’n vergelyking getrek tussen die regte van die begunstigde tot ’n lewensversekeringskontrak en die regte van begunstigdes van trusts.

6.2. INLEIDING

Wanneer ’n versekerde en versekeraar ’n lewensversekeringskontrak sluit, staan dit die versekerde vry om ’n begunstigde te benoem om die voordeel van die kontrak te ontvang by die plaasvind van die versekerde geval. Hierdie begunstigde ontvang dan “iets” wat bestempel kan word as ’n “reg” tot hierdie voordeel wat vir hom bedoel is.

¹ Hutchinson 2010: 231.

Om die fokus te plaas op die regte van begunstigdes in lewensversekeringskontrakte moet daar eerstens ondersoek ingestel word na die begrip regte soos dit gevind word in die Suid-Afrikaanse reg. Daar moet onderskei word tussen die objektiewe en subjektiewe regte en die vraag wanneer regte saaklik of persoonlik van aard is.

Vir die doel van die studie sal daar spesifiek gefokus word op die terme “gevestigde regte”, “voorwaardelike regte” en ook die term “spes” of “verwagting”.

6.3. VERSKILLENDE SOORTE REGTE

6.3.1 Objektiewe regte

Objektiewe regte word gesien as 'n persoon se verwagtings en belange wat deur die samelewing as beskermingswaardig beskou word.² Hierdie “regte” is dus “beskermingswaardige belange”. Die term beskermingswaardige belange is 'n wye begrip en kan enige verwagtings of aansprake van 'n persoon insluit. Dit kan dan gesê word dat die objektiewe reg die hele Suid-Afrikaans nasionale reg is.³ In Engels word van objektiewe regte gepraat as “the law”.⁴

Om hierdie begrip te vernou van 'n universele begrip wat alle verwagtings en aansprake insluit, is dit nodig dat daar verordeninge en reëls is. Daar word gepraat van verskillende “samelewings” wat elk oor sy eie regstelsel beskik en dat hierdie regstelsel as 'n geheel as die objektiewe reg van daardie samelewing is.⁵ Dit is dan hierdie regstelsel wat die gedragsreëls (die verwagtings en belange) van die betrokke samelewing omvat.

6.3.2 Subjektiewe reg

Die subjektiewe reg reguleer die reg van 'n samelewing (die objektiewe reg) om al die verhoudinge waarin 'n bepaalde regsobjek teenoor 'n regsobjek en ander

² Coetzee 2006: 278.

³ Kleyn en Viljoen 1999: 119.

⁴ Kleyn en Viljoen 1999: 119.

⁵ Coetzee 2006: 278.

regsubjekte staan.⁶ In Engels kan dit gesien word as die “rights” van die objektiewe reg.⁷

Die verskillende subjektiewe regte kan soos volg geklassifiseer word; saaklike regte, immateriële goederereg, persoonlikheidsregte en vorderingsregte.⁸

Hierdie regte is die wese van die reg, want die reg vervul sy ordeningsfunksie vanuit hierdie spesifieke subjektiewe regte.⁹

Die subjektiewe reg wat teenoor die objek liggaamlike sake, byvoorbeeld grond, staan is “saaklike regte”. Die subjektiewe reg wat teen die objek van persoonlikheid of liggaamlike integriteit werk, staan as “persoonlikheidsregte” bekend. Die subjektiewe reg wat ten opsigte van die objek van skeppinge van ’n persoon se gees geld, byvoorbeeld patente, is “immateriële goederereg” of “intellektuele goederereg”. Die subjektiewe regte ten opsigte van die objek van die prestasieverpligting reg is “vorderingsregte” of “persoonlike regte” (van die Engels “personal rights”).¹⁰

6.3.2.1 Vorderingsregte

Om die fokus te plaas op vorderingsregte vir die doel van die studie kan dit gesê word dat vorderingsregte aan die een kant ’n aanspraak is van ’n regsubjek (skuldeiser) om ’n handeling te verrig of ’n prestasie te vorder, van iemand anders (skuldenaar). Aan die ander kant is dit ’n verhouding tussen die skuldeiser en derdes waar hierdie derdes regtens verplig word om die skuldenaar nie te verhinder om te presteer nie en om die skuldeiser se aanspraak op die prestasie te eerbiedig.¹¹

Vorderingsregte is gewoonlik tydelik van aard en word die reg uitgewis by voldoening.¹²

In die situasie van ’n lewensversekeringskontrak tussen die versekerde en versekeraar is daar vorderingsregte ter sprake van die versekeraar teenoor die

⁶ Coetzee 2006: 280.

⁷ Kleyn en Viljoen 1999: 119.

⁸ Kleyn en Viljoen 1999: 124.

⁹ Van Zyl en Van der Vyver 1982: 412.

¹⁰ Kleyn en Viljoen 1999: 124.

¹¹ Du Plessis 1999: 148.

¹² Coetzee 2006: 283.

versekerde. Die derde (of begunstigde) verkry 'n vorderingsreg ongeag die wyse waarop so 'n reg daargestel word.¹³

“Hierdie vorderingsreg behels die vordering van 'n prestasie, uit hoofde van 'n versekeringskontrak, van die versekeraar by so 'n kontrak. Dit word nie as 'n vereiste beskou dat die derde so 'n reg self moet kan afdwing, of dat die afdwinging daarvan in die derde se naam moet geskied nie. Dit is ook moontlik dat hierdie reg van die derde voorwaardelik of toekomstig kan wees.”¹⁴

Daar bestaan dan sekere wyses hoe hierdie vorderingsreg tot stand kan kom. Daar kan of voorwaardes gestel word vir die reg of die reg kan klaar tot volle werking kom. Laasgenoemde word na verwys as gevestigde regte.

6.4. GEVESTIGDE REGTE

6.4.1 Werking van gevestigde regte

Hierdie vorderingsreg wat 'n persoon kan hê tot prestasieverpligting kan 'n gevestigde, sekere, reg wees waarop die persoon kan staan. Gevestigde regte kan gedefinieer word as:

“all of the investitive facts which are necessary to create a right have occurred, then, in what is commonly regarded as the strictly technical sense of the term, the right is said to be ‘vested’ – a vested right in the technical sense being, simply, one the title of which is complete and unconditional”.¹⁵

Dit is dus waar die regstitel volledig en onvoorwaardelik is.¹⁶

Gevestigde regte is ook deur regspraak gedefinieer as:

“When it is said that a right is vested in a person, what is usually meant is that such person is the owner of that right – that he has all rights of ownership in such right including the right of enjoyment.”¹⁷

¹³ Bouwer 1990: 104. 'n Meer breedvoerige bespreking volg in 6.5.

¹⁴ Bouwer 1990: 105.

¹⁵ Cowen 1949: 406.

¹⁶ Strydom 2001: 157.

Daar is egter geargumenteer dat die gevestigde reg nie die reg tot eienaarskap hoef te wees nie.¹⁸ Dit mag bloot 'n vorderingsreg ook wees:

“It only means the acquisition by the beneficiary of an immediate right, though the enjoyment of it may be postponed.”¹⁹

Die reg is dus onmiddellik bewerkstellig en hang nie van verdere voorwaardes af nie. Dit vorm dan ook 'n bate in die begunstigde se boedel.²⁰

Daar kan ook twee essensiële vereistes gestel word aan 'n ware gevestigde reg waarvolgens eerstens:

“A determinate person or persons presently existing, in whom the right resides, or in whom it is vested.”

En tweedens:

“That the title, mode of acquisition, or investitive fact, to which the law annexes the right, be presently consummate or complete.”²¹

6.4.2 Termynbepalings (Tydsbepalings)

Gevestigde reg kan onderworpe wees aan tydsbepalings.²² 'n Tydsbepaling is:

“'n kontraksbeding wat 'n verbintenis met verwysing na 'n sekere toekomstige oomblik of gebeurtenis kwalifiseer”²³

Dit is dus 'n vasgestelde, toekomstige oomblik wat met sekerheid sal voorkom, hoewel dit onseker mag wees wanneer dit sal gebeur.²⁴

Die gebruik en genotsbevoegdheid word uitgestel tot 'n sekere toekomstige tydstip.²⁵ Dit word egter steeds as 'n volledige en onmiddellike reg gesien aangesien die

¹⁷ *Jewish Colonial Trust v Estate Nathan* 1940 AD 163 by 175.

¹⁸ *Cameron et al* 2007: 556.

¹⁹ *Goliath v Estate Goliath* 1937 CPD 312 317; *Jowell v Bramwell-Jones* 1998 (1) SA 836 (W) 872 F-H.

²⁰ *Cameron et al* 2007: 556.

²¹ Austin 1879: 886.

²² Strydom 2000: 158.

²³ *Van Der Merwe et al* 2007: 315.

²⁴ *Van Der Merwe et al* 2007: 315.

²⁵ Cowen 1949: 412.

ontbrekende feite geag word as klaar ingetree.²⁶ Hierdie termynbepalings moet onderskei word van 'n voorwaarde wat 'n onsekere toekomstige gebeurtenis veronderstel.²⁷

6.4.2.1 Ontbindende termynbepalings

Tydsbepalings kan verdeel word in ontbindende en opskortende tydsbepalings. By ontbindende tydsbepalings vind vestiging van regte dadelik plaas, maar die voortbestaan daarvan is afhanklik van 'n spesifieke, toekomstige tyd.²⁸ Die verbintenis sal dus dan ten einde loop.²⁹

“... wanneer die verbintenis of verbintenis uit die ooreenkoms slegs tot op 'n sekere dag werking sal hê, bv. 'n afspraak aan 'n borgkontrak toegevoeg dat die borg net aanspreeklik sal wees tot op 'n bepaalde dag.”³⁰

'n Ontbindende tydsbepaling kan regte wat reeds ontstaan het, uitwis.

“... soos in die geval waar afgespreek word dat 'n skuld nie na 'n bepaalde dag ingevorder mag word nie.”³¹

6.4.2.2 Opskortende tydsbepalings

By die opskortende tydsbepaling kom die betrokke verbintenis ingevolge die kontrak tot stand, maar word die werking daarvan uitgestel na 'n sekere tyd in die toekoms.

“... wanneer dit die voldoening van die skuld uitstel tot 'n bepaalde of bepaalbare tydstip, soos bv. 'n term aan 'n koopkontrak toegevoeg dat die koopprys op 1 Januarie, eerskomende, betaalbaar is.”³²

Die skuldeiser wat die prestasie verlang, kan nie gedwing word om die prestasie voor die vasgestelde tydstip of gebeurtenis te ontvang nie. Die skuldenaar mag vroeër presteer.³³

²⁶ Strydom 200: 158.

²⁷ Hierdie onsekere toekomstige gebeurtenis word in 6.5 bespreek.

²⁸ Coetzee 2006: 292.

²⁹ Van Der Merwe *et al* 2007: 315.

³⁰ De Wet en Van Wyk 1978: 146.

³¹ De Wet en Van Wyk 1978: 146

³² De Wet en Van Wyk 1978: 146.

6.5. VOORWAARDELIKE REGTE

6.5.1 Voorwaardelike regte

’n Voorwaardelike reg is waar van die bydraende feite alreeds gebeur het, maar sekere van die feite het nog nie gebeur nie, en mag ook moontlik nooit gebeur nie. Die basiese element is die van onsekerheid.³⁴ ’n Voorwaarde is daarom ’n term wat by die ooreenkoms gevoeg word en bedoel om ’n onsekerheid deur ’n spesifieke toekomstige gebeurtenis in te sluit.³⁵

Hierdie voornemende reg is voorwaardelik in die tegniese sin van die woord.³⁶ Tog is daar vir sommige skrywers nie iets soos ’n voorwaardelike reg nie. Die argument wat aangevoer word, is dat ’n reg slegs kan bestaan, of andersins bestaan die reg nie.³⁷ Ander is ook van mening:

“... When we oppose a vested to a contingent right we are not opposing a right of one class to a right of another class, but we are rather opposing a right to the chance or possibility of a right.”³⁸

Daar is egter ook die mening dat daar wel iets soos “voorwaardelike regte” kan bestaan. In die saak van *Jewish Colonial Trust v Estate Nathan*³⁹ het die hof die woord “gevestig” gebruik juis om ’n onderskeid te tref wat seker is en wat voorwaardelik is. Daar is gepraat van ’n “voorwaardelike reg” en hierdie reg is ook gelykgestel aan ’n spes.⁴⁰ Daar is later gerieflikheidshalwe besluit om die hoop of spes ooreenkomstig die gewoonte voorwaardelike regte te noem.⁴¹

Die term “voorwaardelike regte” moet steeds die regte insluit wat as beskermingswaardig beskou word deur die objektiewe reg.⁴² Die voorwaardelike reg gaan deur ’n periode wat nog onseker is en hierdie verwagting van die voordeel in

³³ Van Der Merwe *et al* 2007: 316.

³⁴ Joubert 1987: 169.

³⁵ Joubert 1987: 170.

³⁶ Cowen 1949: 406.

³⁷ Austin 1873: 887; Van der Merwe 1965: 138.

³⁸ Austin 1867: 856.

³⁹ 1940 AD 163 175.

⁴⁰ Strydom 2000: 160. Die spes word later meer breedvoerig behandel.

⁴¹ Austin 1873: 887.

⁴² Coetzee 2006: 288.

die proses is om 'n reg te word.⁴³ Hierdie reg word dan wel gesien as 'n reg wat werklik identifiseerbaar is en beskerm moet word.⁴⁴

Die deel “voorwaardelik” kan in die wyer sin beteken dat dit enige belang of verwagting van 'n persoon kan wees (wat as beskermingswaardig beskou word), maar nooit seker is of die verwagting ooit sal kan realiseer nie. Dit is so beslis in *Durban City Council v Association of Building Societies*:⁴⁵

“In the large and vague sense any right to which anybody may become entitled is contingent so far as that person is concerned, because events may occur which create the right and which may vest in that person.”

Die engere sin word weer omskryf as:

“The contingent rights which are the subjects of legal rules, are those which are inchoate: i.e. the title to which has begun, although (being a complex title, or consisting of several incidents) it is not consummate, and may never be: i.e. some of the incidents necessary to complete it have not happened.”⁴⁶

Dit blyk dus hieruit dat daar sekere feite alreeds ingetree het, maar nog onseker is of die addisionele feite ooit sal intree.⁴⁷ Daar kan, afhangende van die feit wat onseker is, twee tipes gevalle bestaan. In die een is die feit vasgestel, maar kort daar sekere inligting rondom die feit.⁴⁸ In die ander geval het die geval nog nie voorgekom nie. Dit is dan hierdie tweede geval wat 'n voorwaarde is.⁴⁹

Dit word egter verder geargumenteer met 'n voorbeeld wat die appélregter in die saak van *Durban City Council v Association of Building Societies*⁵⁰ voorhou:

“Niemand het 'n ‘voorwaardelike reg’ op sy buurman se huis net omdat hy hoop en vertrou dat hy eendag die huis sal erf nie. Dit sal bloot 'n droom wees of 'n ongegronde verwagting. Maar daar kan wel so reg geskep word indien

⁴³ Cowen 1949: 408.

⁴⁴ Cowen 1949: 408.

⁴⁵ *Durban City Council v Association of Building Societies* 1942 AD 27 by bl. 33.

⁴⁶ Austin 1873: 898.

⁴⁷ Coetzee 2006: 289.

⁴⁸ Dit word genoem veronderstellings en sal die kontrak verval indien die feit nie ingetree het nie. Joubert 1978: 178.

⁴⁹ Joubert 1978: 169.

⁵⁰ 1942 AD 27 33.

hierdie persoon 'n spesifieke verhouding met sy buurman het of wat in terme van 'n ooreenkoms wel sodanige reg geskep sal kan word al is die nog nie 'perfek' nie, maar mag moontlik 'perfek' word na 'n sekere gebeurtenis wat plaasvind.”⁵¹

In die saak van *Stern and Ruskin v Appleson*⁵² beslis die regter ook dat dit moet “ryp” word in 'n gevestigde reg by die plaasvind van 'n sekere gebeurtenis.

“It is something which might ripen into a vested right on the happening of an event, but it must be such that the happening of the event, without more, gives the vested interest.”

Dit wil dus voorkom of daar met sekerheid gesê kan word dat daar reeds konstituerende feite vir 'n reg reeds moes intree (ongeach of al die ander voorwaardes in die toekoms vervul sal word).⁵³

Een manier hoe daar getoets kan word of daar 'n voorwaardelike reg is, is dat daar 'n voorwaarde sal wees indien die bevoegdheid om die onsekerheid op te los nie in die hande van die partye is nie, maar van 'n buite-party of 'n natuurlike verskynsel, maar kan ook binne die magte van die krediteur wees.⁵⁴ Dit is daarom nie 'n vereiste dat die “bevoegdheid om die onsekerheid op te los” in die begunstigde se hande self moet wees, of nie moet wees nie. Om terug te keer na die studie kan dit dan gesê word dat dit nie noodwendig die benoemde begunstigde moet wees wat die onsekerheid rakende sy aanvaarding moet oplos nie. Dit is egter meestal wel die geval.⁵⁵

'n Voorwaarde beïnvloed dus die werking van die plig. Joubert is van mening dat 'n onvoorwaardelike onderneming nie 'n voorwaarde word slegs omdat daar eers gekyk moet word of die party 'n plig gaan uitoefen nie.⁵⁶

“If a term of the contract laying a duty on a party to the agreement is called a 'condition', or if some qualification of his obligation is so called, then the word

⁵¹ Coetzee 2006: 290.

⁵² 1951 3 SA 800 (W) 805.

⁵³ Coetzee 2006: 291.

⁵⁴ Joubert 1978: 170.

⁵⁵ Hierdie feit sal later in 6.7.3.2 aangespreek word.

⁵⁶ Joubert 1978: 170.

'condition' is used in a loose or popular sense and not in its strictly technical sense. Conditions are therefore nothing more than terms of an agreement which make the working of the agreement depend upon the outcome of a stated but uncertain future event."⁵⁷

Hierdie voorwaarde verskil van 'n termynbepaling aangesien die tydstop seker is by 'n termynbepaling, maar by 'n voorwaarde is dit 'n onsekere toekomstige gebeurtenis.⁵⁸

"By 'n belofte om op 1 Junie aanstaande 'n som geld te betaal, het mens te doen met 'n tydstop wat seker sal aanbreek, dus met 'n tydsbepaling, maar is die belofte om te betaal wanneer Jan trou, is die belofte voorwaardelik, want dis onseker of Jan ooit sal trou. Dit is nie nodig dat die dag van die tydsbepaling presies vasgestel moet wees nie, mits dit maar seker sal gebeur. So het mens met 'n tydsbepaling te doen of ek nou belowe om op 1 Junie aanstaande te betaal, of tien dae na eerskomende Kersfees... of by my dood..."⁵⁹

'n Voorwaarde is dus 'n kwalifikasie van die ooreenkoms wat toegevoeg word wat die werking van die gevolge van die ooreenkoms afhanklik maak van die plaasvind van 'n onsekere toekomstige gebeurtenis.

Dit is voorgestel dat indien iemand goed bevriend is met 'n ander, tog nie 'n voorwaardelike reg op die ander se besittings kan hê as gevolg van 'n hoop om dit eendag te erf nie. Wat hierdie situasie mag verander is egter waar die party 'n testament verly waarby hy sy vriend as sy enigste erfgename maak. Het hierdie vriend egter nou 'n voorwaardelike reg terwyl sy vriend nog lewe? Een van die menings is dat die begunstigde nou 'n voorwaardelike reg het by die testateur se dood sonder dat die testament herroep is. Dit word dan gesien dat die testament die eerste stap is in die vorming van die begunstigde se reg.⁶⁰

Daar word egter geargumenteer dat aangesien die testament herroepbaar bly tydens die lewe van die testateur, daar nooit operatiewe of "investitive" feite bestaan tot by die dood van die testateur nie. In Romeins-Hollandse reg kom 'n testament eers

⁵⁷ Joubert 1978: 170.

⁵⁸ De Wet en Van Wyk 1978: 146.

⁵⁹ De Wet en Van Wyk 1978: 146.

⁶⁰ Cowen 1949: 410.

operatief by die dood van die testateur (*mortis testatoris*) en word dit daarom gehou dat 'n begunstigde van 'n testament geen voorwaardelike reg het tot die testateur se eiendom gedurende die leeftyd van die testateur nie.⁶¹

Min of meer dieselfde *scenario* is geskets in *Durban City Council v Association of Building Societies*⁶² met betrekking tot jou hoop om van jou buurman te erf. Daar is voorgehou dat:

“... my relationship to my neighbour, or the terms of a will or contract, may create a title in me, imperfect at the time, but capable of becoming perfect on the happening of some event.”⁶³

Hier word dit dan ook wyer gestel as bloot 'n testament, maar word 'n kontrak ook ingesluit as 'n moontlik opsie waar so voorwaardelike reg kan ontstaan.

Dit moet egter beklemtoon word dat die feit dat die genieting van 'n reg uitgestel word na die toekoms, nie beteken dat daar 'n voorwaardelike reg is nie.⁶⁴ Dit is ook duidelik gestel in die saak van *Commissioner of Inland Revenue v Estate Crewe*:⁶⁵

“What a will does is to dispose of rights in favour of beneficiaries, and, if the rights so disposed of are only to be enjoyed in the future they may be vested or contingent.”

Watermeyer, CJ gaan verder deur te sê:

“Such a future right is vested if the beneficiary is determined and his ownership of the right is unconditional; it is contingent if his ownership of it is conditional upon some uncertain event. The most usual condition which makes a right contingent is the condition that the beneficiary shall only be entitled to the right if he survives to a future date.”

Dit blyk dus hieruit dat, alhoewel 'n reg uitgestel kan word na die toekoms, dit tog 'n gevestigde reg of 'n voorwaardelike reg mag wees, maar hoef ook nie te wees nie.

⁶¹ Cowen 1949: 411.

⁶² 1942 AD 27 33.

⁶³ 1942 AD 27 33.

⁶⁴ Cowen 1949: 411. So kan 'n testamentêre bemaking wat eers by die testateur se dood oorgedra word, en dus die genieting daarvan uitstel, nie gesien word as 'n voorwaardelike reg aan die kant van die begunstigde nie.

⁶⁵ 1943 AD 656 669.

Wat die bepalende faktor hier is, is dat dit 'n voorwaardelike reg sal wees wanneer die eienaarskap uitgestel word as gevolg van 'n onsekere toekomstige gebeurtenis en nie net bloot die genieting van die voordeel uitgestel word na die toekoms nie.

Net soos die geval van 'n testamentêre bemaking waarop die begunstigde nie 'n voorwaardelike reg op het bloot omdat hy benoem is nie aangesien hy enige tyd herroep kan word, sal dit ook die geval blyk te wees by 'n lewensversekeringskontrak waar 'n derde benoem is as begunstigde. As gevolg van die feit dat die kontrak ter enige tyd herroep kan word voor die versekerde se dood, kan die benoemde begunstigde nie daarop aanspraak maak dat hy 'n voorwaardelike reg het omdat die genot daarvan uitgestel word na die toekoms nie.

In die afwesigheid van enige ooreenkoms wat die afdwinging daarvan uitstel, kan die skuldenaar onmiddellike prestasie lewer of die skuldeiser kan onmiddellike prestasie eis.⁶⁶

6.5.2 Voorwaardelike termynbepalings

'n Voorwaardelike reg kan opskortend of ontbindend wees en sal die tydstip beïnvloed waarop die voorwaardelike regte oorgaan in gevestigde regte of tot niet gaan.⁶⁷

6.5.2.1 Opskortende en ontbindende voorwaardes

Voorwaardes kan dan verdeel word in opskortende- en ontbindende voorwaardes soos by termynbepalings.⁶⁸

Die voorwaarde is opskortend wanneer die werking van die verbintenis uitgestel word tot die plaasvind van onsekere gebeurtenisse, byvoorbeeld waar 'n seun 'n fiets belowe word indien hy sy eksamen sou slaag aan die einde van die jaar.⁶⁹

Die voorwaarde sal ontbindend wees wanneer die gevolge van die ooreenkoms onmiddellik intree, maar die gevolge van die ooreenkoms is afhanklik van 'n

⁶⁶ Joubert 1987: 168.

⁶⁷ Coetzee 2006: 292.

⁶⁸ De Wet en Van Wyk 1978: 148.

⁶⁹ De Wet en Van Wyk 1978: 148; Joubert 1987: 172.

onsekere toekomstige gebeurtenis, bv. die seun word nou die fiets gegee, maar indien hy nie sy eksamen slaag nie, moet hy die fiets terug gee.⁷⁰

Dit is die taak van die hof om vas te stel of 'n voorwaarde opskortend of ontbindend is.⁷¹ Daar word sekere vereistes gestel om as 'n voorwaarde te geld. Die eerste vereiste is dat die gebeurtenis onseker moet wees. Indien die gebeurtenis seker is, is dit nie 'n voorwaarde nie, maar 'n tydsbepaling. Daar moet aan die ander kant wel die moontlikheid wees dat die gebeurtenis mag plaasvind anders is daar geen voorwaarde nie.⁷²

Tweedens moet die gebeurtenis nie ongeoorloof wees nie. Indien dit ongeoorloof is, is daar geen verbintenis nie.⁷³

Derdens mag die voorwaarde nie strydig wees met die aard van 'n verbintenis nie. 'n Voorbeeld waar die voorwaarde strydig sal wees met die aard van die verbintenis is waar die party "as ek wil" toevoeg tot die voorwaarde, byvoorbeeld: "ek beloof jou R10 as ek wil".⁷⁴

'n Moontlike vierde vereiste mag gesien word as wanneer die sodanige aanspraak of verwagtings as beskermingswaardig beskou kan word.⁷⁵

Sodra daar konstituerende feite vir 'n reg ingetree het en dit as beskermingswaardige aansprake of verwagtings beskou word, kan dit dan as "regte" getipeer word.⁷⁶

Hierdie toestand van onsekerheid oor die gebeurtenis is nie 'n toestand wat die partye sou wou oorbrug nie, maar bestaan juis omdat die partye dit so wil hê. Die ooreenkoms tussen die partye is egter nie onseker nie en staan vas. Die voorwaarde wat gestel word betwis nie die bestaan van die ooreenkoms nie en verbind die partye aan mekaar. Hierdie ooreenkoms skep dan ook voorwaardelike verbintenis. Die skuldeiser het nou 'n voorwaardelike reg op die prestasie.⁷⁷

⁷⁰ De Wet en Van Wyk 1978: 149; Joubert 1987: 172.

⁷¹ Joubert 1987: 173.

⁷² De Wet en Van Wyk 1978: 149.

⁷³ De Wet en Van Wyk 1978: 150.

⁷⁴ De Wet en Van Wyk 1978: 150.

⁷⁵ Coetzee 2006: 291; Strydom 2000: 161.

⁷⁶ Strydom 2000: 162.

⁷⁷ De Wet en Van Wyk 1978: 151.

Die toestand van onsekerheid kom tot 'n einde by die vervulling van die voorwaarde. Die vervulling van die voorwaarde “groeï” tot die onvoorwaardelike verbintenï. Daar word egter ook gesê dat die voorwaarde as nie-vervul beskou sal word indien die vervulling bevorder word deur die voorwaardelike skuldeïser op 'n wyse wat strydïg is met dit wat die partye in gedagte gehad het.⁷⁸

Dit is dan belangrïk om te let dat die persoon nie 'n gevestigde reg het nie, hy nie bloot regteloos is nie.⁷⁹ So 'n persoon het steeds voorwaardelike vorderingsregte wat beskermingswaardïg is.⁸⁰

6.5.3 *Spes*

Die tradisionele oogpunt was dat die voorwaardelike krediteur nie 'n reg verkry nie, maar bloot 'n *spes debiti*.⁸¹ Die term “*spes*” het vermoedelik uit die Romeïns-Hollandse *fideicommissum* ontstaan. Die persoon sou dan slegs 'n hoop hê om te erf.⁸² Dit het dan ook geïmpliseer dat indien 'n voorwaardelike koper geen regte gehad het nie, kon daar geen geldïge koopkontrak wees tussen die partye tot die voorwaarde voldoen is nie.⁸³

Teenstrydïge regspraak kom voor oor die bestaan van die *spes* en of daar sekere regte kan voortspruit uit die *spes*.⁸⁴ Daar word aangevoer dat daar moontlik 'n hoop of verwagting gegee kan word, maar dat hierdie hoop of verwagting geen reg is nie.⁸⁵

Dit word gesien dat die:

“... *spes fideicommissi*-beskouing 'n spookgestalte is. Die *spes fideicommissi* het geen juridïese inhoud nie en om dit as 'n regsbeginsel te probeer toepas, negeer die regte van 'n fideicommissarius wat inderdaad bestaan.”⁸⁶

⁷⁸ De Wet en Van Wyk 1978: 152.

⁷⁹ Coetzee 2006: 298.

⁸⁰ Coetzee 2006: 289.

⁸¹ Joubert 1989: 174; *Sentraalwes Personeel Ondernemings (Edms) Bpk v Wallis* 1978 (3) SA 80 (T).

⁸² Coetzee 2006: 303.

⁸³ Joubert 1987: 175.

⁸⁴ Coetzee 2006: 304.

⁸⁵ Coetzee 2006: 305.

⁸⁶ Olivier 1982: 397.

Die begrip *spes* verleen dus geen regte nie omdat die gemeenskap ook nie hierdie aansprake as beskermingswaardig beskou nie en geen konstituerende feite al ingetree het.⁸⁷

Dit kan dan weer genoem word wat die appelregter in die saak van *Durban City Council v Association of Building Societies*⁸⁸ beslis het:

“Niemand het ’n ‘voorwaardelike reg’ op sy buurman se huis net omdat hy hoop en vertrou dat hy eendag die huis sal erf nie. Dit sal bloot ’n droom wees of ’n ongegronde verwagting. Maar daar kan wel so reg geskep word indien hierdie persoon ’n spesifieke verhouding met sy buurman het of wat in terme van ’n ooreenkoms wel sodanige reg geskep sal kan word al is die nog nie ‘perfek’ nie, maar mag moontlik ‘perfek’ word na ’n sekere gebeurtenis wat plaasvind.”⁸⁹

Dit is dan ook soos Cowen⁹⁰ bespreek het dat iemand slegs ’n hoop het om van sy vriend te erf, totdat daar iets ingetree het wat hierdie hoop verander in ’n voorwaardelike reg.⁹¹

Een mening oor die verskil tussen ’n voorwaardelike reg en ’n *spes* is die van Scott:

“A future right or a *spes*, is a right which is not yet in existence, but which will materialise in the future. A future right should be distinguished from a contingent right, that is an existing right which is not immediately enforceable because it is, for example, subject to a condition or a time clause.”⁹²

Daar sal hierby slegs gevoeg word dat die *spes* nie sal materialiseer in die toekoms nie, maar kan materialiseer in die toekoms in ’n reg of kan die *spes* bloot verdwyn.⁹³

⁸⁷ Coetzee 2006: 307.

⁸⁸ 1942 AD 27 33.

⁸⁹ Coetzee 2006: 290.

⁹⁰ Cowen 1949: 410.

⁹¹ Dit sal dan ’n voorwaardelike reg word slegs wanneer die eksekuteur die erflating aan die vriend aanbied vir aanvaarding of adiasie.

⁹² Scott 1990: 49.

⁹³ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 8.

6.5.4 Gevolgtrekking

Dit wil dus voorkom of ons eerstens met 'n hoop, of *spes*, te doen het, wat daarna 'n voorwaardelike reg kan word indien daar iets intree wat hierdie *spes* se aard sal verander na 'n reg wat onderworpe is aan spesifieke voorwaardes. Om dan enigsins geregtig te raak op die voordeel, moet hierdie voorwaardelike reg dan weer verander in 'n gevestigde reg waar al die voorwaardes voldoen is. Hierdie gevestigde reg kan steeds onderworpe wees aan sekere tydsbepalings, maar is steeds seker om te gebeur.

6.6. DIE REGTE VAN DIE OORSPRONKLIKE PARTYE BY 'n LEWENSVERSEKERINGSKONTRAK

6.6.1 Die regte van die versekeraar teenoor die versekerde

Die versekeraar het die reg tot die premies en enige ander regte in die kontrak genoem.⁹⁴

6.6.2 Die regte van die versekerde teenoor die versekeraar

Die versekerde het die reg op die opbrengs van die polis by die versekerde se dood. Hierdie reg kan afgedwing word deur die boedel van die oorledene of die begunstigde, indien daar een benoem is, en die begunstigde die voordeel aanvaar het.⁹⁵ In *Ex parte Macintosh NO: in re Estate Barton*⁹⁶ is die reg beskryf as:

“During his lifetime the insured (the deceased) in the present case had rights under the policy, e.g. to surrender it, and those rights formed part of his assets; it may well be that on his death his estate became entitled to enforce payment by the company to the beneficiary, but the policy itself is not an asset in his estate. The proceeds of it are payable to Mrs Barton unless her nomination has been revoked.”

Hieruit is dit duidelik dat die versekerde 'n gevestigde reg het teen die versekeraar. Tydens die versekerde se lewe het hy die reg om die polis te sedgeer of 'n

⁹⁴ Scott 2003: 95.

⁹⁵ Scott 2003: 95.

⁹⁶ 1963 3 SA 51 (N) 56B.

begunstigde te benoem. Wanneer hy te sterwe kom, sonder 'n benoemde begunstigde, het sy eksekuteur dan die reg om die opbrengs van die polis te eis vir sy boedel.

6.7. DIE REGTE VAN DIE BEGUNSTIGDE BY 'n LEWENSVERSEKERINGSKONTRAK

6.7.1 Inleiding

Wanneer die versekerde 'n begunstigde benoem op sy lewensversekeringspolis om die voordeel by sy dood te kry, word daar iets tot die voordeel vir die begunstigde in die lewensversekeringskontrak geskep. Hierdie "iets" blyk om regte te wees. Die begunstigde het nog nie 'n reg tot die voordeel nie. Dit is eers wanneer die begunstigde die voordeel aanvaar dat hy 'n reg tot die voordeel verkry.⁹⁷

Dit is dieselfde argument as dié van 'n klaarblyklike ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde:

"'n Egte ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is steeds 'n ooreenkoms waardeur die *stipulans* vir die derde 'n reg skep. Die derde het sy reg aan die *stipulans* te danke en maak dit onherroeplik deur dit van die *stipulans* te aanvaar."⁹⁸

Die vraag wat na aanleiding hiervan ontstaan is watter spesifieke regte word geskep vir die begunstigde en wanneer verkry die begunstigde hierdie regte. Om hierdie vrae te beantwoord, word daar verwys na die voorafgaande soorte regte in 6.3, hoofstuk 5 oor die aanvaarding van die begunstigde en die bespreking oor die werking van die *stipulatio alteri* in hoofstuk 4.

6.7.2 Die soort regte wat geskep word vir die begunstigde

De Wet en Van Wyk stel dat daar wel 'n reg vir die derde geskep word:

⁹⁷ Evans & Boraime 2005: 270.

⁹⁸ De Wet en Van Wyk 1992: 109.

“Die reg van die derde uit die ooreenkoms deur die *stipulans*, met die *promittens* gemaak, word onomwonde erken.”⁹⁹

Getz gaan nog verder en sê dat hierdie reg ’n oorspronklike en onmiddellike reg is:

“This, then, is the true third party beneficiary contract- where A and B, acting as principals, make an agreement providing for performance towards a third party, C, who acquires an immediate and original right under that contract.”¹⁰⁰

Na aanleiding van die bespreking oor die verskillende regte in 6.3, in besonder die gevestigde en voorwaardelike regte, lei dit tot die vraag watter van hierdie regte geld by ’n lewensversekeringskontrak waar ’n begunstigde benoem word. Daar sal aangeneem word dat dit slegs herroepbare kontrakte is wat ter sprake is en dat aanvaarding van die voordeel eers na die dood van die lewensversekerde kan geskied:

“It is well established that a nominated beneficiary does not acquire any right to the proceeds of a policy during the lifetime of the policy owner. It is only on the policy owner’s death that the nominated beneficiary is entitled to accept the benefit and the insurer is obligated to pay the proceeds of the policy to the beneficiary.”¹⁰¹

Dit is dus duidelik dat daar ’n reg geskep word vir die benoemde begunstigde. ’n Dieper ondersoek is egter moontlik om te identifiseer watter regte is ter sprake vóór die aanvaarding of dood van die versekerde.

6.7.2.1 Moontlike regte vóór aanvaarding óf dood van die versekerde

Oor die moontlike regte van die begunstigde, is daar verskillende menings. Dit word deur die meerderheid skrywers aanvaar dat voor die dood van die polishouer, die benoemde begunstigde slegs ’n *spes* (hoop) het tot die eis van die voordeel. Die benoemde begunstigde het geen gevestigde regte tot die voordeel nie.¹⁰² Daar word

⁹⁹ De Wet en Van Wyk 1992: 105.

¹⁰⁰ Getz 1962: 47.

¹⁰¹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) [2011] ZASCA 191: 7.

¹⁰² *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) [2011] ZASCA 191: 7; De Wet en Van Wyk 1992: 105; Henckert 1995: 185; Muller 2005: 364.

wel 'n alternatief gestel vir die voorgestelde spes wat die derde besit, naamlik 'n "bevoegdheid" (competence) wat die derde besit tot die voordeel.¹⁰³

"What vests in him prior to acceptance, then, is only a competence."¹⁰⁴

Scott¹⁰⁵ stel dit as:

"Die begunstigingsaanwysing is gerig aan 'n spesifieke persoon wat na die dood van die *stipulans* die bevoegdheid kry om die aanwysing te aanvaar."

Aan die ander kant argumenteer De Wet dat begunstigdes reeds 'n reg het voor die dood van die versekerde of aanvaarding:

"As hulle dan regte uit die ooreenkoms kry, kan ek nie sien hoe hulle die regte eers by die dood van die stipulans verkry nie. Hulle neem tog nie as erfgename nie, maar as derdes uit ooreenkomste ten behoeve van hulle gemaak."¹⁰⁶

De Wet dui verder aan dat hulle regte wel opgeskort kan word deur 'n voorwaarde.¹⁰⁷ Henckert is ook van oordeel dat daar voorwaardelike regte ter sprake is vir die begunstigde voor die dood van die lewensversekerde, nie bloot 'n hoop of spes nie. Dit is dan moontlik vir die begunstigde om die nominasie voor die dood van die versekerde te aanvaar. Hy meen egter dat hierdie regte sal:

"onderworpe wees aan die voorwaardes soos deur die polishouer en die versekeraar ooreengekom. Die regte sal naamlik onderworpe wees aan 'n opskortende termyn, te wete dat die regte eers geaktiveer sal word wanneer die polishouer sterf, asook aan 'n ontbindende voorwaarde, naamlik dat die polishouer nie die begunstiging mag herroep nie."¹⁰⁸

Volgens hom is hierdie aanvaarding net moontlik wanneer daar nie 'n "geen regte"-klousule in die herroepbare polis is nie.¹⁰⁹

¹⁰³ Evans en Boraïne 2005: 271; Evans 2002: 696.

¹⁰⁴ Evans en Boraïne 2005: 271; Evans 2002: 695.

¹⁰⁵ Scott 2012: 805.

¹⁰⁶ De Wet 1940: 21. Dit word aanvaar dat skrywer 'n herroeplike kontrak ook hierby insluit aangesien hy nie 'n onderskeid tref tussen onherroeplike- en herroeplike kontrakte nie.

¹⁰⁷ De Wet 1940: 21.

¹⁰⁸ Henckert 1995: 185.

¹⁰⁹ Henckert 1995: 185. Dit is ook volgens hom by uitstek die geval in die praktyk.

Die onlangse saak van *Mkhabela*¹¹⁰ bevestig egter dat die begunstigde voor die dood van die versekerde geen reg het nie, en is weer gesê dat die begunstigde bloot 'n *spes* of verwagting het om die voordeel te verkry. Dit beteken *inter alia* dat die derde geen sê het tot insae in die oorspronklike kontrak nie. Dit behels dan ook dat, eenvoudig gestel:

“when the nominated beneficiary dies, the *spes* evaporates. It falls away.”¹¹¹

Die regspraak en regsdenke dui dus tans daarop dat die begunstigde nie die voordeel kan aanvaar voor die dood van die versekerde nie en daarom net 'n *spes* besit. Hierdie *spes* sou kon verander in 'n voorwaardelike reg indien die begunstigde sou kon aanvaar,¹¹² maar aangesien aanvaarding op hierdie stadium onmoontlik is,¹¹³ dit slegs 'n *spes* bly.¹¹⁴

Scott dui egter aan dat die bedoeling van die party, veral die *stipulans* deurslaggewend is en dat die moontlikheid kan bestaan dat die partye bedoel dat die begunstigingsaanwysing voor die dood van die polishouer aanvaar kan word solank daar 'n *causa* is.¹¹⁵

“Sonder 'n *causa* kom die aanstelling eintlik neer op 'n beskikking deur die polishouer van 'n bate in sy boedel wat eers na sy dood opeisbaar word.”¹¹⁶

Scott gaan verder deur te sê dat indien daar 'n geskikte *causa* is, die aanstelling deur aanvaarding onherroeplik word en die derde dan 'n onmiddellike reg teen die *promittens* verkry. Hierdie reg is volgens haar wel slegs voorwaardelik onderworpe aan die voorwaarde dat die polishouer sterf en daar 'n opbrengs is.

¹¹⁰ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

¹¹¹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) by 7 en 8.

¹¹² Cowen 1949: 410.

¹¹³ Sien 5.2.3.4 waar aangeneem word dat die begunstigde, in herroepbare kontrakte, nie iets kan aanvaar wat moontlik nooit aan hom oorgedra sal word as gevolg van herroeping van die nominasie nie.

¹¹⁴ Vir verdere bepreking van die *spes* in 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde sien 6.7.3.1.

¹¹⁵ Scott 2012: 804.

¹¹⁶ Scott 2012: 804.

6.7.2.2 Die moontlikheid van gevestigde- of voorwaardelike regte van die begunstigde by die dood van die versekerde en oomblik van aanvaarding

Voor daar gekyk kan word na die moontlike regte wat die begunstigde kan hê, moet die verskillende stadiums eers uiteengesit word. Soos uit die bespreking hierbo is dit duidelik dat voor die dóód van die begunstigde daar geen aanvaarding kan wees nie, maar net 'n spes het. Daarna is daar 'n oomblik wanneer die versekerde te sterwe kom. Dit is eers by hierdie oomblik van dood (*dies cedit*) dat aanvaarding deur die begunstigde moontlik word.¹¹⁷

In hierdie stadium tussen dood en aanvaarding is daar 'n voorwaardelike reg ter sprake.¹¹⁸

Die voorwaardes wat aangevoer word, is dat aanvaarding deur die begunstigde moet geskied.¹¹⁹ Die voorwaardelike reg duur tot die oomblik wanneer die begunstigde aanvaar. Sodra daar aan hierdie vereiste voldoen is, verander die voorwaardelike reg in 'n gevestigde reg, waarop die begunstigde kan steun vir die oordrag van die voordeel.

Soos in 6.7.2.1 aangetoon, verskil kommentatore oor die stadiums en die gepaardgaande regte van die begunstigde. Vir die doel van die studie is die aanname steeds dat aanvaarding voor die versekerde se dood onmoontlik is en dat hier slegs 'n herroepbare nominasie ter sprake is.¹²⁰

Wat die argument verder kompliseer, is die verskillende benaderings tot die *stipulatio alteri*. In hoofstuk 4 is aangedui dat skrywers verskil oor die begunstigde se posisie in die oorspronklike kontrak, naamlik die een-kontrak-, twee-kontrak en drie-kontrak benadering. Hierdie benaderings het almal 'n verskillende toepassing op die moontlike regte van die begunstigde. Daar is verder tot die gevolgtrekking gekom dat nie een van hierdie benaderings 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is nie aangesien die derde nooit veronderstel is om 'n reg vir homself te ontwikkel deur sy aanvaarding nie en nooit 'n aktiewe party tot die kontrak word nie.

¹¹⁷ sien 5.2.3.4 vir volledige bespreking.

¹¹⁸ Vir volledige bespreking sien 6.7.3.

¹¹⁹ sien egter 6.7.3.2 waar hierdie siening aangespreek word vir 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde.

¹²⁰ sien 5.2.3.4. *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

Om hierdie standpunt te verduidelik word daar kortliks verwys na die verskillende benaderings en die gevolg daarvan op die regte van die begunstigdes.

6.7.2.2.1 Een-kontrak benadering

In die een-kontrak benadering bestaan die oorspronklike kontrak deurentyd, maar die partye se status verander:

“Upon acceptance of the stipulation in his favour the relationship between the stipulator and the promisor falls out of the picture and there is then only a legal relationship between the promisor and the third party to be considered.”¹²¹

Aanvaarding is in hierdie benadering belangrik om 'n verbintenis te skep. Die *stipulator* en die *promisor* maak 'n aanbod aan die derde party. Die aanvaarding van hierdie aanbod skep sodoende 'n plig tussen die derde party en die *promisor*.¹²²

“Acceptance provides justification for the conclusion that the third party derives a right from the original contract between the *stipulans* and *promittens*. After acceptance the original parties can no longer deprive the beneficiary of his right through mutual agreement, because the matter is out of their hands.”¹²³

Reinecke stel egter dat 'n voorwaardelike reg vir die begunstigde geskep word voor aanvaarding:

“There is, in other words, at least an embryo of a right that cannot be ignored since it is protected by law.”¹²⁴

Evans argumenteer weer teen 'n voorwaardelike reg:

“What vests in him prior to acceptance, then, is only a competence.”¹²⁵

¹²¹ Joubert 1987: 189.

¹²² Evans 2002: 695.

¹²³ Reinecke *et al* 2002: 301.

¹²⁴ Reinecke *et al* 2002: 302.

¹²⁵ Evans 2002: 695.

Hierdie “competence” of bevoegdheid is dan nie ’n reg wat beskerm kan word vir doeleindes van byvoorbeeld insolvensie nie en sal nie in die begunstigde se boedel val nie.

Hierdie benadering erken wel ’n gevestigde reg vir die begunstigde sodra hy aanvaar het.¹²⁶

6.7.2.2 Twee-kontrak benadering

Die twee-kontrak benadering het ten doel om die begunstigde, as derde party, te laat inkom as ’n kontrakterende party met die *promittens*. Dit sal:

“...enable a third person to come in as a party to a contract with one of the other two...”¹²⁷

Die effek van hierdie benadering is dat voor aanvaarding deur die begunstigde, die *stipulans* nog enige tyd die benoeming kan herroep.¹²⁸ Dit is ook verder gesê:

“...prior to acceptance by the third person, it consists in a binding contract between the stipulans and the promittens, there being no connection between them and the third person.”¹²⁹

Dit sal dan ook gevolglik impliseer dat die begunstigde geen aanspraak op die voordeel het voor aanvaarding nie. Dus, geen voorwaardelike reg bestaan nie. Na aanvaarding, volgens hierdie benadering, kom daar ’n ooreenkoms tussen die derde party en die *promittens* tot stand, waarvolgens die *stipulans* uit die prentjie verdwyn.¹³⁰ Dit stem dan ooreen met die een-kontrak benadering waar die begunstigde na aanvaarding ’n gevestigde reg ontvang.

Voor aanvaarding, argumenteer Evans,¹³¹ moet die derde party eers ’n party tot die kontrak word om enige voorwaardelike regte te kan verkry en steun op die beslissing

¹²⁶ Evans 2002: 695.

¹²⁷ *Crookes v Watson* 1956 (1) SA 277 (A.D) 291.

¹²⁸ Getz 1962: 43.

¹²⁹ Getz 1962: 44.

¹³⁰ Getz 1962: 44.

¹³¹ Evans 2002: 696.

van *Wessels v De Jager*¹³² waar beslis is dat voor aanvaarding die insolvent slegs 'n bevoegdheid kry om die aanbod te aanvaar voor herroeping.

Voor aanvaarding is daar geen voorwaardelike reg vir die begunstigde nie:

“then before acceptance the beneficiary has no right, not even a conditional one, but at best an expectation...”¹³³

Daar word dus nie voorsiening gemaak vir 'n reg wat mag ontstaan sodra die versekerde sterf nie.

6.7.2.2.3 Drieparty-kontrak benadering

Hierdie benadering het as uitgangspunt dat daar slegs een kontrak tussen die *stipulans* en die *promittens* is, maar 'n uitnodiging gerig word aan die begunstigde om by die oorspronklike kontrak aan te sluit.¹³⁴

“Na aanvaarding sal die derde vermoedelik in dieselfde posisie wees as waarin hy sou gewees het as hy van die begin af as kontraksparty deelgeneem het.”¹³⁵

Die oorspronklike kontrak verander dus van aard na 'n driepartykontrak.¹³⁶ Die uitwerking van hierdie drieparty-kontrak benadering is dat voor aanvaarding, die begunstigde geen regte besit nie, maar bloot 'n verwagting of hoop. Na aanvaarding het hy 'n gevestigde reg op die opbrengs van die polis, wat ooreenstem met die ander twee benaderings.¹³⁷

6.7.3 Regte van begunstigde by 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde

Op bogenoemde benaderings kan daar nie gesteun word as die korrekte toepassing nie.¹³⁸ Duidelikheid oor watter regte vir die begunstigde beding word in 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is nodig. Daar bestaan 'n meerderheidsiening

¹³² 2000 (4) SA 924 (SCA).

¹³³ Nienaber en Reinecke 2009: 8.

¹³⁴ Van der Merwe *et al* 2007: 291.

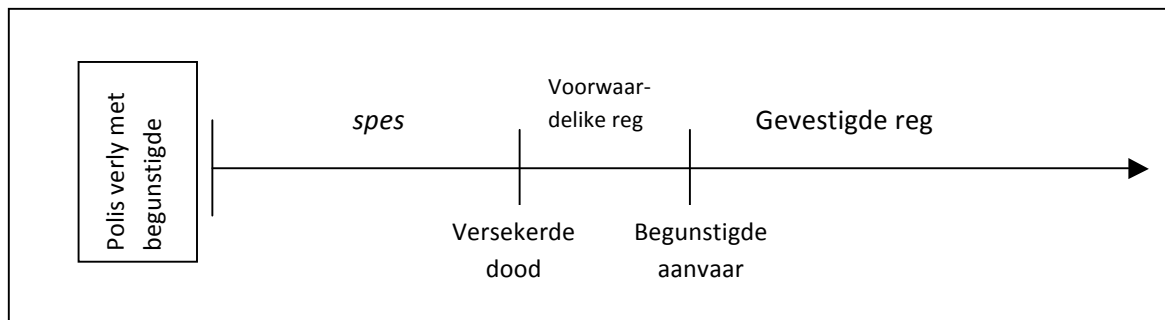
¹³⁵ Van der Merwe *et al* 2007: 291; *NKP Kunsmisverspreiders (Edms) Bpk v Sentrale Kunsmis Korporasie (Edms) Bpk* 1969 (3) SA 82 (T).

¹³⁶ Van der Merwe *et al* 2007: 291.

¹³⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 6.

¹³⁸ Sien hoofstuk 4 vir breedvoerige bespreking.

en minderheidsiening.¹³⁹ Die meerderheidsiening is van oordeel dat die derde party tot by aanvaarding van die voordeel geen reg verkry nie, maar bloot 'n verwagting het. Die minderheidsiening is van oordeel dat daar 'n onmiddellike reg geskep word vir die derde party alreeds by die opstel van die ooreenkoms. Hierdie onmiddellike reg is wel voorwaardelik. 'n Kombinasie van hierdie sienings word voorgestel in 6.7.3.1 aan die hand van die volgende diagram.

6.7.3.1 Spes-stadium

In die stadium voor die dood van die versekerde word daar 'n spes voorgestel. In hierdie stadium het die begunstigde slegs 'n hoop dat hy nie herroep sal word voor die versekerde se dood nie (sien 1.3 scenario (ii)). As daar noodgedwonge na die onlangste regspraak gewend word vir antwoorde, lyk dit of die hof bevestiging kan bring op die saak. In *PPS Insurance Company v Mkhabela*¹⁴⁰ is die begunstigde, Mkhabela, oorlede voor die versekerde, Sebata, dus in die voorgestelde spes-stadium. Die versekerde is kort daarna ook oorlede. Die begunstigde nominasie was herroepbaar:

“reserve the right to change or cancel the nomination ‘at any time’...”¹⁴¹

Die hof het eers bevind dat aangesien die vooroorlede begunstigde net 'n spes het in hierdie stadium, die eksekuteur van die begunstigde nie die voordeel of stipulasie kan aanvaar namens die begunstigde nie.¹⁴² Die siening is later in die hof betwis en aangevoer dat aangesien die begunstigde reeds sy aanvaarding geblyk het voor

¹³⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 217.

¹⁴⁰ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

¹⁴¹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 2.

¹⁴² *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

dood, dit 'n bindende ooreenkoms geskep het met die versekeraar. Die eksekuteur van die begunstigde kon daarop die voordeel eis.¹⁴³ Die hof het beslis dat:

“The *spes* only becomes a right to Ms Mkhabela on the death of Ms Sebata. The benefit, on the death of Ms Sebata, is open for acceptance by Ms Mkhabela.”¹⁴⁴

Daar word dus hier 'n moontlikheid geskep vir 'n stadium wat begin by die dood van die versekerde en eindig by die aanvaarding deur die begunstigde.¹⁴⁵

Die hof het verder geargumenteer dat aangesien die versekerde nooit die begunstigde herroep het voor haar dood nie, dit steeds oop gebly het vir aanvaarding deur die begunstigde, of dan die eksekuteur. Dit is op grond hiervan dat die hof dus beslis het dat die voordeel aan die begunstigde se boedel oorgedra moet word.

Die appèlhof het bevind dat die hof verkeerd was in sy siening dat Mkhabela se aanvaarding voor die dood van die versekerde kan geskied. Die appèlhof het dit duidelik gestel dat dit eers met die polishouer se dood is wat die begunstigde geregtig raak om die voordeel te aanvaar. Aangesien die begunstigde bloot 'n *spes* het voor die polishouer se dood, het sy geen reg tot die voordeel by tye van die begunstigde se dood indien die persoon sou sterf voor die polishouer nie (sien 1.3 scenario (iii), (iv) en (vi)).

“Put simply, the *spes* evaporates. It falls away.”¹⁴⁶

Daar is sekere faktore wat afgelei kan word van die saak. Eerstens is daar die beslissing dat daar voor dood geen aanvaarding by herroepbare nominasies kan wees nie.¹⁴⁷ Daar word daarom gestaan op die beslissing dat die begunstigde geen reg voor die dood van die versekerde het nie. Dit is gestaaf:

“It is only on the policy owner’s death that the nominated beneficiary is entitled to accept the benefit...Until the death of the policy owner, the nominated

¹⁴³ Dit is ook Henckert 1995: 187 se mening: “Indien die derde te sterwe kom vóór aanvaarding, kan die eksekuteur van sy bestorwe boedel die aanbod aanvaar.”

¹⁴⁴ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 5.

¹⁴⁵ Hierdie stadium word in 7.3.3 behandel.

¹⁴⁶ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 8.

¹⁴⁷ Scott 2012: 805.

beneficiary only has a *spes* (an expectation) of claiming the benefit of the policy- the nominated beneficiary has no vested right to the benefit.”¹⁴⁸

Die begunstigde sal dan ook in hierdie stadium bloot ’n hoop hê dat die versekerde nie die begunstiging herroep nie. Dit kan egter nie as ’n voorwaarde gesien word nie, aangesien daar geen voorwaardes bestaan vir ’n *spes* nie.¹⁴⁹

Dit kan dan ook van toepassing gemaak word vir die eksekuteur van die vooroorlede begunstigde. Die eksekuteur sal geen voordeel kan eis namens die begunstigde nie.

“...gevolglik is die *spes* ook nie ’n bate in die vooroorlede begunstigde se boedel waarmee sy eksekuteur kan handel nie.”¹⁵⁰

6.7.3.2 Voorwaardelike-reg stadium (tussen dood en aanvaarding)

Die grootste onsekerheid lê in die stadium (of tydstip) tussen dood en aanvaarding waar ’n voorwaardelike reg voorgestel is. Die meerderheidsiening, soos bo verduidelik, is van mening dat geen voorwaardelike reg bestaan vir die begunstigde voor voldoende aanvaarding nie.

Hierdie mening is afgelei van die *Wessels v De Jager*¹⁵¹ saak waar beslis is:

“Dus, die insolvent verkry slegs ’n bevoegdheid, in teenstelling tot ’n reg, om die aanbod voor herroeping daarvan te aanvaar...”¹⁵²

Dit is ook beaam:

“What vests in him prior to acceptance, then, is only a competence.”¹⁵³

Vir staving van hierdie punt kan daar weer gewend word na die bespreking van die *Mkhabela*-saak¹⁵⁴ waar die hof het beslis dat:

¹⁴⁸ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 7.

¹⁴⁹ ’n Verdere bespreking van hierdie punt, volg later in 6.7.3.3.

¹⁵⁰ Scott 2012: 805.

¹⁵¹ 2000 4 SA 924 (SCA).

¹⁵² *Wessel v De Jager* 2000 4 SA 924 (SCA) paragraaf 4 & 5 op 928.

¹⁵³ Evans en Boraine 2005: 271; 274; Muller 2005: 364.

¹⁵⁴ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

“The *spes* only becomes a right to Ms Mkhabela on the death of Ms Sebata. The benefit, on the death of Ms Sebata, is open for acceptance by Ms Mkhabela.”¹⁵⁵

Reinecke¹⁵⁶ gee kritiek op die saak. Hy interpreteer dat die hof meen dat dit voor voldoende aanvaarding die begunstigde geen reg kry nie:

“The overriding consideration of the court was that a beneficiary has before a proper acceptance of the benefit, no right whatsoever, whether contingent or otherwise... The beneficiary *in casu* merely had, according to the court, a *spes* to acquire the benefit after the death of the policyholder and this *spes* simply evaporated on her death.”¹⁵⁷

Dit is dus sy mening dat die hofsaak verkeerd is in sy siening en in teenstelling is met die voorgestelde voorwaardelike reg wat tussen dood en aanvaarding bestaan. Dit is egter onseker waarvan die skrywer sy afleiding maak. Die saak stipuleer uitdruklik dat voor die dood van die versekerde die begunstigde geen reg het nie, nie voor aanvaarding deur die begunstigde nie soos die skrywer aanneem:

“Until the death of the policy owner, the nominated beneficiary only has a *spes* (an expectation) of claiming the benefit of the policy...”¹⁵⁸ (eie onderstreping)

En;

“... the nominated beneficiary has no claim to the benefit of the policy until the insured's death.”¹⁵⁹ (eie onderstreping)

Daar word weer later in die saak herhaal dat dit slegs voor die dood van die polishouer is dat die begunstigde geen reg het nie.

’n Duidelike onderskeid moet getref word tussen die oomblik van dood van die versekerde en oomblik van aanvaarding en die twee nie gelykstel aan mekaar nie.

¹⁵⁵ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 5.

¹⁵⁶ Reinecke 2012: 358.

¹⁵⁷ Reinecke 2012: 358.

¹⁵⁸ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 7.

¹⁵⁹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011) 9.

Reinecke¹⁶⁰ argumenteer teen sy interpretasie van die *Mkhabela*-saak¹⁶¹ en bevestig wel dat daar 'n voorwaardelike reg is tussen die dood van die versekerde en die aanvaarding deur die begunstigde:

“...preference should be given to the minority view that prior to acceptance a beneficiary does derive an immediate though contingent right from a contract in his favour.”¹⁶²

Hy steun op die *Hotz*-saak¹⁶³ en die *Warricker*-saak¹⁶⁴ wat 'n mate van beskerming gebied het vir die begunstigde om voort te gaan met aanvaarding ten spyte van die versekerde se insolvensie.¹⁶⁵ Dit kan daarom nie net bloot 'n spes gewees het wat die begunstigde gehad het nie:

“It vested a contingent right for the beneficiary- a right which, in my view, was not effected by insolvency.”¹⁶⁶

6.7.3.2.1 Gestelde voorwaardes vir die voorwaardelike reg

Hierdie voorwaardelike reg is, volgens Reinecke, opskortend van aard aangesien daar, by 'n herroepbare nominasie, aan sekere voorwaardes voldoen moet word. Hierdie voorwaardes is eerstens dat die nominasie nie herroep moes word deur die versekerde, tweedens, die begunstigde die nominasie moes aanvaar het en dan ook derdens, afgelei uit die *Mkhabela*-saak,¹⁶⁷ 'n ontbindende voorwaarde dat die begunstigde nie voor die versekerde moes te sterwe kom nie.¹⁶⁸ Verder is dit dan ook, volgens Reinecke, moontlik vir die eksekuteur van die begunstigde om die nominasie te aanvaar indien die begunstigde die versekerde oorleef het.¹⁶⁹ Scott¹⁷⁰

¹⁶⁰ Reinecke 2012: 359.

¹⁶¹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

¹⁶² Reinecke 2012: 359.

¹⁶³ *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 AD 556.

¹⁶⁴ *Warricker v Liberty Life Association of Africa* 2003 6 SA 272 (W).

¹⁶⁵ Reinecke 2012: 360.

¹⁶⁶ *Warricker v Liberty Life Association of Africa* 2003 6 SA 272 (W) 279.

¹⁶⁷ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

¹⁶⁸ Reinecke 2012: 360.

¹⁶⁹ Reinecke 2012: 360.

¹⁷⁰ Scott 2012: 804.

stel 'n verdere voorwaarde wat bepaal dat daar tog 'n opbrengs moet wees wat die begunstigde sal kan opeis.¹⁷¹

Die voorwaardes wat Reinecke stel is egter debatteerbaar. Dit is die oorspronklike kontrak tussen die versekerde en versekeraar waar daar beding word vir 'n sekere bedrag wanneer die versekerde te sterwe kom. Die versekerde geval van dood is dan die opskortende tydsbepaling wat ontstaan in die kontrak wat die werking van die polis uitstel tot 'n sekere dag in die toekoms, by dood. Die versekerde het daarom deurentyd 'n gevestigde reg op die polis opbrengs wat bloot uitgestel word na 'n sekere dag in die toekoms.

Daar word aangeneem dat 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde 'n enkele kontrak is waaruit sekere gevolge sal tree. Daar kom dus nie 'n tweede kontrak tot stand tussen die begunstigde en die versekeraar nie en is die begunstigde ook nie van die begin af 'n party tot die kontrak nie. Terwyl die versekerde in die tyd tot by sy dood 'n opskortende gevestigde reg het, het die begunstigde in hierdie tyd tot by die versekerde se dood geen reg nie, maar bloot 'n hoop of verwagting om die polis opbrengs te verkry by die dood van die versekerde nadat sy aanvaarding geblyk het.

Hierdie oorspronklike kontrak bevat dan verdere bepalinge spesifiek vir die tydperk voor die versekerde se dood wat in die beheer van die versekerde self is. Eerstens sal die kontrak bepaal dat die begunstiging waarvoor voorsiening gemaak word, herroepbaar sal wees. Die fokus is op die versekerde wat 'n aksie kan uitvoer wat hierdie herroepbaarheid te weeg sal bring en dus sy eie besluit of aksie sal wees. Die begunstigde het, soos vroeër bespreek, slegs 'n spes en sal die spes dan bloot verval.

Tweedens kan daar 'n geïmpliseerde of uitdruklike bepaling wees dat indien die begunstigde nie meer bestaan by die dood van die versekerde nie, die nominasie ook sal geag wees om te verval het en sal die opbrengs dan in die boedel van die versekerde val. Dit sal dan voorsiening maak vir die geval soos in die Mkhabela-

¹⁷¹ Hierdie voorwaarde sou relevant wees waar daar 'n sessie *in security debiti* is tesame met 'n begunstigde nominasie. Die begunstigde sou slegs kan eis indien daar iets oor is van die opbrengs na die skuld afgelos is teenoor die sessionaris.

saak¹⁷² waar die begunstigde oorlede is voor die versekerde te sterwe gekom het (sien 1.3 scenario (iii)).

Die versekerde sal dan weer vry staan om 'n ander begunstigde te benoem indien hy sou wou of sal die opbrengs van die polis in sy boedel val wanneer hy te sterwe kom sonder om 'n ander begunstigde aan te wys. Hierdie bepaling loop dus nou saam met die eerste bepaling van herroeping waardeur die versekerde die opsie gegee word om 'n ander begunstigde te benoem.

Hierdie twee voorwaardes van Reinecke word mee verskil. Reinecke voer aan:

“...in the case of a revocable nomination a second condition must be added, viz that the policyholder does not revoke the nomination. These conditions are suspensive in nature, because prior to fulfilment the beneficiary cannot enforce the right. Upon failure of any particular condition the contingent right is extinguished. In view of the *Mkhabela* decision a third (resolutive) condition should be added in the case of a revocable nomination, viz that the nomination fails if the beneficiary predeceases the life insured.”¹⁷³

Eerstens kan genoem word dat beide hierdie voorwaardes gestel word in die stadium voor die versekerde se dood. Dit is slegs in hierdie stadium moontlik vir die versekerde om die begunstiging te herroep en ook slegs hier waar die begunstigde kan sterf voor die versekerde. Hierdie twee “voorwaardes” word dus gestel in die stadium waar die begunstigde bloot 'n spes het, en dus nie deel kan hê aan hierdie voorwaardes nie.¹⁷⁴ Dit is daarom nie ware voorwaardes nie, maar eerder bepalings.

Vir doeleindes van hierdie bespreking word daar terug verwys na Joubert se siening¹⁷⁵ oor wanneer daar 'n voorwaardelike reg bestaan:

“Normally there will be a condition if the ability to resolve the uncertainty is not in the hands of the parties but of an outsider or depends upon the working of

¹⁷² *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

¹⁷³ Reinecke 2012: 360.

¹⁷⁴ Daar is vroeër in 6.7.3.2 hierna verwys.

¹⁷⁵ Sien 6.5.1 vir bespreking oor voorwaardelike regte.

natural phenomena. But it may happen that the resolution of the uncertainty is within the power of the creditor.”¹⁷⁶

Mens sou graag die verantwoordelikheid van die voorwaardes, of bepalings, aan 'n party wil toesê. Dit sou kon gedoen word deur te sê dat dit die benoemde begunstigde se verantwoordelikheid is om hierdie twee bogenoemde voorwaardes te moet nakom. Dit kan egter nie gedoen word nie. Dit is nie vir die benoemde begunstigde om die versekerde te verhoed om nie die lewensversekeringskontrak te herroep nie. Dit is slegs in die regte van die versekerde om die kontrak te herroep al dan nie. Daar moet dan in gedagte gehou word dat Joubert van mening is dat dit nie noodwendig die benoemde begunstigde of die versekerde se verantwoordelikheid is om aan die voorwaardes te voldoen nie, maar dat dit bloot 'n natuur verskynsel kan wees of soos Cowen dit stel:

“... fulfilment of a future uncertain event by mere operation of law.”¹⁷⁷

Hierdie twee bepalings kan lyk soos voorwaardes aangesien hulle afhang van 'n onseker toekomstige gebeurtenis, naamlik of die versekeraar die begunstiging gaan herroep of nie, en of die benoemde begunstigde voor die versekerde sterf of nie. Indien hierdie twee bepalings dan voorwaardes is, moet daar 'n voorwaardelike reg te sprake wees wat reeds vroeër weêrlê is. Die versekerde het deurgaans 'n gevestigde reg om met die polis te maak wat hy wil. Die benoemde begunstigde het voor die dood van die versekerde slegs 'n spes en verkry eers na die dood van die versekerde 'n voorwaardelike reg. Maar die bepalings wat hierbo genoem word, is teen hierdie tyd reeds voldoen- die begunstiging staan en die begunstigde is nie dood voor die versekerde nie.

Dit word dan voorgestel dat hierdie twee bepalings nie voorwaardes is nie. Die feit dat die versekerde die begunstiging eensydig kan herroep is bloot 'n reg wat die versekerde uitoefen. Dit stel daarom nie 'n voorwaarde daar nie, maar hou die reg vir die versekerde oop. Die ander bepaling dat die begunstigde nie voor die versekerde mag dood gaan nie, is ook bloot binne die versekerde se regte wat hy besit tot en met sy dood. Niemand mag gevolglik hierdie reg van die versekerde hinder terwyl hy nog lewe nie.

¹⁷⁶ Joubert 1987: 170

¹⁷⁷ Cowen 1949: 407.

Dieselfde geval word gevind by die verlyding van 'n testament. Dit bly binne die regte van die testateur om die bepalings in die testament eensydig te herroep. Dit is eers met die dood van die testateur dat hierdie testament in werking tree. Voor die dood van die testateur het enige moontlike erfgename geen reg tot die erfporsie nie en word hy nie gestel aan sekere voorwaardes nie. Die erfgename het, voor die dood van die testateur, bloot 'n hoop om te erf.

Dit is dus die voorstelling dat die bepalings of gevolge van 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde nie verwar moet word met die woord "voorwaardes" wat dadelik 'n voorwaardelike reg in gedagte bring nie. Dit is daarom nie 'n negatiewe term dat indien die versekerde nie die begunstiging herroep het nie, die begunstigde se reg by dood van die versekerde sal ontstaan. Dit is eerder 'n positiewe reg wat die versekerde het om die begunstiging te herroep indien hy sou wou. By sy dood, staan die begunstigde wat dan (laaste) benoem is, en ontwikkel daar 'n voorwaardelike reg vir hierdie begunstigde.

6.7.3.2.2 Moontlike voorwaarde of plig vir die begunstigde

Die begunstigde kom eers ter sprake by die versekerde se dood. Dit is eers hier waar daar 'n voorwaardelike reg geskep word vir die begunstigde en die voorwaarde is dat hy die voordeel moet aanvaar.

Dit is dan gevolglik 'n opskortende voorwaardelike reg wat in die hande van die begunstigde self is. Hierdie voorwaardelike reg bestaan en sal 'n bate vorm in sy boedel en beskerm word by insolvensie.¹⁷⁸ Dit sal egter nie nodig wees vir die begunstigde om te veg vir sy voorwaardelike reg nie aangesien hy bloot net uit sy aanvaarding vir homself 'n gevestigde reg sal verkry tot die polis opbrengs. Die opskortende voorwaarde is afhanklik van slegs sy eie aksie- aanvaarding.

Hierdie aanvaarding¹⁷⁹ wat aangeneem word om 'n "verpligting" te wees vir die benoemde begunstigde voor hy sy gevestigde reg kan verkry, kan hier moontlik in twyfel getrek word (sien 1.3 scenario (v)). Daar kan saamgestem word met Reinecke wat praat van "voorwaardes"¹⁸⁰ wat nagekom moet word voor die benoemde begunstigde sy gevestigde reg sal verkry. Kan dit nie daarom bloot net 'n natuurlike

¹⁷⁸ Van der Merwe *et al* 2007: 314.

¹⁷⁹ Die aanvaarding van die benoemde begunstigde word in hoofstuk 5 meer breedvoerig behandel.

¹⁸⁰ Reinecke 2012: 360.

uitvloeisel wees van die voorwaardelike reg wat die benoemde begunstigde besit om hierdie aanvaarding te laat blyk, nie as vereiste nie, maar as 'n verlenging en deel van sy voorwaardelike reg? Dit sal die toepassing van die *stipulatio alteri*¹⁸¹ in die Suid-Afrikaanse reg suiwer laat plaasvind deurdat daar nie vir die derde verpligtinge opgelê kan word nie. Dit laat wel die derde, die benoemde begunstigde, 'n aktiewe party¹⁸² tot die kontrak word sodra sy voorwaardelike reg vestig by die versekerde se dood.

As dit aangeneem word dat die begunstigde stilswyend aanvaar op die oomblik wat sy reg tot stand gekom het, op die oomblik van dood van die versekerde, is die effek amper of dit van die oomblik van dood al 'n gevestigde reg is. Dit is dus net hyself, die begunstigde, wat tussen sy voorwaardelik- en gevestigde reg staan en niemand kan hom in hierdie stadium hom verhoed om sy reg te vestig nie.

Selfs indien die begunstigde later sy stilswyende aanvaarding¹⁸³ sou wou terug trek in die stadium wat hy al 'n gevestigde reg het, is dit ook vir hom moontlik en hoef hy nie in die voorwaardelike reg-stadium te bly om hierdie besluit te maak vir of teen die voordeel nie.

Daar is die mening dat aanvaarding nie bloot outomaties kan plaasvind nie:

“Even if it is accepted that adiation occurs automatically, there must be a moment at which it becomes certain that repudiation will not be the choice of the heir, which renders the (contingent) right to the inheritance complete.”¹⁸⁴

Dit is daarom belangrik dat hierdie voorwaardelike reg erken word en nie vanuit die staanspoor te aanvaar dat dit 'n gevestigde reg is nie. Hierdie voorwaardelike reg-stadium is prakties bruikbaar indien daar nie onmiddellike aanvaarding deur die begunstigde geskied nie. By gevalle soos insolvensie sal die voorwaardelike reg van waarde wees vir die begunstigde om sy reg te beskerm wat eendag sal vestig.

Hierdie voorwaardelike reg word dan met aanvaarding 'n gevestigde reg:

¹⁸¹ Die *stipulatio alteri* word in hoofstuk 4 meer breedvoerig behandel.

¹⁸² Sutherland 2006: 216.

¹⁸³ Hierdie stilswyende aanvaarding sal egter moontlik skenkingsbelasting implikasies hê wat nie hier bespreek sal word nie. Vir doeleindes van die studie is dit egter wel moontlik vir die begunstigde om sy aanvaarding terug te trek.

¹⁸⁴ Evans 2002: 703.

“... because a contingent right has become vested for the beneficiary.”¹⁸⁵

6.7.3.3 Gevestigde-reg stadium

Rakende die stadium ná aanvaarding is daar vir die meerderheid sekerheid. Na voldoende aanvaarding deur die begunstigde is daar 'n gevestigde reg vir die begunstigde tot die voordeel. Skrywers steun ook hierdie standpunt:

“... it is only on acceptance that the third party acquires a complete and fully rounded or vested right to the performance...”¹⁸⁶

Die skrywers gaan ook verder:

“The... right of the beneficiaries becomes an unconditional obligation on the part of the insurer that is enforceable at the instance of the beneficiary against both the policyholder and the insurer.”¹⁸⁷

Dit sal dan die oomblik wees wanneer die voorwaarde, naamlik aanvaarding, voldoen is en die benoemde begunstigde sy aanvaarding geopenbaar het aan die versekeraar.¹⁸⁸

De Wet en Van Wyk sien ook dat aanvaarding die reg skep wat dit onherroeplik maak:

“'n Egte ooreenkoms ten behoeve van 'n derde is steeds 'n ooreenkoms waardeur die stipulans vir die derde 'n reg skep. Die derde het sy reg aan die stipulans te danke en maak dit onherroeplik deur dit van die stipulans te aanvaar.”¹⁸⁹

Ook ander skrywers beaam hierdie siening:

“The right for the third party beneficiary vests only after he has accepted such right.”¹⁹⁰

¹⁸⁵ Reinecke *et al* 2002: 307.

¹⁸⁶ Nienaber en Reinecke 2009: 4.

¹⁸⁷ Nienaber en Reinecke 2009: 8.

¹⁸⁸ Scott 2012: 805.

¹⁸⁹ De Wet en Van Wyk 1992: 109.

¹⁹⁰ Evans en Borraine 2005: 271.

6.8. REGTE VAN BEGUNSTIGDES BY TRUSTS

6.8.1 Inleiding

Om meer lig te werp op die begunstigdes by lewensversekering, kan daar gekyk word na die trustbegunstigdes by sekere tipes trusts. Trustbegunstigdes word gelykgestel aan 'n derde in terme van 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde na aanleiding van die *Crookes v Watson*¹⁹¹ saak. Daar moet ondersoek ingestel word of die posisie soos dit gereël word deur die trustreg nie lig kan werp op die posisie van 'n begunstigde by 'n lewensversekeringskontrak nie.

6.8.2 Verskillende tipes trusts

Daar moet eerstens kortliks onderskei word tussen die twee tipes trusts in die Suid-Afrikaanse reg vir die doel van hierdie studie.¹⁹² Eerstens is daar 'n bewind-trust wat die bedoeling het om aan die trustbegunstigdes 'n gevestigde reg te laat verkry op 'n gespesifiseerde aandeel van die voordeel.¹⁹³ Tweedens bestaan die diskresionêre trust wat die trustbegunstigdes slegs 'n voorwaardelike reg gee tot die voordeel wat op die diskresie van die trustee uitgekeer word.¹⁹⁴ Daar moet hier ook genoem word dat bogenoemde trusts opgerig kan word *mortis causa* of *inter vivos*.

Die trust *mortis causa* word gedurende die lewe van die erflater opgerig en kan hy na goeddunke die bepalings wysig of herroep. Die bepalings word onherroepbaar en kom tot volle werking by die erflater se dood.¹⁹⁵ Die trust kan dan vir die trustbegunstigdes gevestigde- of voorwaardelike regte gee afhangend van die bedoeling waarmee die erflater die trust opgestel het. 'n Trust *mortis causa* wat 'n bewind-trust is sal gevestigde regte gee aan die begunstigdes by dood en 'n trust *mortis causa* wat 'n diskresionêre trust is, sal voorwaardelike regte vir die begunstigdes gee by die erflater se dood.

Die trust *inter vivos* kom gedurende die lewe van die oprigter tot stand wat voortspruit uit 'n kontrak wat die trustoprigter opgestel het.¹⁹⁶ Hierdie trust kan ook,

¹⁹¹ 1956 1 SA 277 (A).

¹⁹² Vir 'n breedvoerige bespreking van die verskillende soorte trusts, sien Strydom 2000: 105.

¹⁹³ Strydom 2000: 108.

¹⁹⁴ Strydom 2000: 106.

¹⁹⁵ Strydom 2000: 109.

¹⁹⁶ Strydom 2000: 112.

soos by die bogenoemde trust, vir die trustbegunstigdes gevestigde of voorwaardelike regte laat verkry afkomstig van die bedoeling van die trustoprigter. Dit is hierdie soort trust wat bestudeer gaan word as vergelyking met 'n begunstigde by lewensversekeringskontrakte.

6.8.3 Trust *inter vivos*

'n Trust *inter vivos* kom gedurende die lewe van die oprigter tot stand wat volkome eensydig die trust oprig, besluit wie die begunstigdes is en hoe en wanneer die voordele uit die trustbates sal kom. Dit is egter aanvaar dat 'n trust *inter vivos* ontstaan vanuit 'n kontrak tussen die oprigter en die trustee(s).¹⁹⁷ 'n Kontrak veronderstel dan 'n meersydige oprigtingshandeling.¹⁹⁸

In *Crookes v Watson*¹⁹⁹ het die appèlhof beslis dat die trust *inter vivos* 'n *stipulatio alteri* is. Dit behels dat die *stipulans* (trustoprigter) en die *promittens* (trustee) ooreenkom om aan 'n derde party, die trustbegunstigde, 'n voordeel te lewer. Sodra die derde party hierdie voordele aanvaar, kom daar 'n verbintenis tussen die partye tot stand.²⁰⁰

Die trust word met die bedoeling opgestel om aan begunstigdes 'n voordeel te verskaf en verskil daarom met begunstigdes by lewensversekeringskontrakte in die sin dat 'n vereiste gestel word vir 'n trust om 'n begunstigde aan te stel waar dit aan die ander kant nie 'n vereiste is by lewensversekeringskontrakte nie.

Daar bestaan ernstige meningsverskille of die trust *inter vivos* enigsins as 'n *stipulatio alteri* geklassifiseer kan word.²⁰¹ Sommige skrywers is van mening dat die trustreg nie vermeng moet word met die kontraktereg nie en dat dit 'n afsonderlike deel is wat die trustreg reël en kan die *stipulatio alteri* slegs as hulpmiddel dien.²⁰² Hierdie is ook die mening gewees van een van die appèlregters in die *Crookes*-saak:²⁰³

¹⁹⁷ *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A); Coetzee 2006: 123.

¹⁹⁸ Coetzee 2006: 124.

¹⁹⁹ 1956 1 SA 277 (A).

²⁰⁰ Strydom 2000: 196.

²⁰¹ Van der Merwe en Rowland 1990: 374.

²⁰² Strydom 2000: 119.

²⁰³ *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A) onder appèlregter Schreiner.

“... our modern law of trusts should not be unduly hampered by views regarding its association with other branches of our own law which may not be historically justified and which, in any event, should not govern, though they may sometimes assist, the development of the law of trusts.”²⁰⁴

Dit is egter die minderheidsiening en staan die *Crookes v Watson*-saak²⁰⁵ steeds as die huidige standpunt dat die trust *inter vivos* ’n *stipulatio alteri* is. Dit sal dan ook die siening wees wat aangeneem word vir die bespreking van die regte van ’n trustbegunstigde. Dit is die doel om juis die huidige standpunt te gebruik om ’n vergelyking te kan trek tot ’n begunstigde van lewensversekeringskontrakte.

6.8.3.1 Aanvaarding by trust *inter vivos*

By die trust *inter vivos* is daar ook die opsie vir die begunstigde van die trust om die voordeel te aanvaar of verwerp. Dit is gestel dat die begunstigde eers by aanvaarding regte verkry.²⁰⁶

In die *Crookes v Watson*-saak²⁰⁷ het die regter verklaar dat as ’n algemene reël die bevoorreedes geen regte sal verkry voor aanvaarding nie. Appèlregter Centlivres gaan van die mening uit dat die oprigter en die trustee(s) altyd die ooreenkoms kan wysig. Al bevat die ooreenkoms ’n bepaling dat die oprigter nie die ooreenkoms kan wysig nie, beteken dit slegs dat die oprigter nie die ooreenkoms eensydiglik kan wysig sonder die toestemming van die trustee(s) nie. Dit is om hierdie rede dat die trust *inter vivos* dan as ’n ooreenkoms ten behoeve van ’n derde verklaar kan word en het die gevolg dat die derde geen reg sal verkry voor die begunstigdes voldoende aanvaar het nie.²⁰⁸

Die trust *inter vivos* kan in hierdie opsig vergelyk word met die begunstigde in ’n herroepbare lewensversekeringskontrak. By die trust *inter vivos* bly die trust dus ook herroepbaar soos dit by die lewensversekeringskontrak herroepbaar bly tot en met versekerde se dood.

²⁰⁴ *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A) 290D.

²⁰⁵ *Crookes v Watson* 1956 1 SA 277 (A).

²⁰⁶ Van der Merwe en Rowland 1990: 352.

²⁰⁷ 1956 1 SA 277 (A).

²⁰⁸ Van der Merwe en Rowland 1990: 352. Hiermee verklaar skrywers dat De Wet 1940: 141 se standpunt verwerp is deur die appèlhof wat meen dat die derde onmiddellik ’n reg kry, maar dat die reg wankelbaar en onbestendig is tot voor aanvaarding.

Die vraag na wanneer dit moontlik word vir die trustbegunstigde om te aanvaar, is daar aangevoer dat 'n aanbod gestel word vir die trustbegunstigdes al reeds op die oomblik van die sluiting van die trustooreenkoms. Die voordeel wat die trustbegunstigde kry, is die reg om 'n kontraktuele band met die oprigter en/of trustee tot stand te bring.²⁰⁹ Dit word dan gestel:

“Die keuse wat hy na eie goëddunke kan uitoefen of afwys, is die voordeel wat ten behoeve van hom beding word. Hy verkry eers 'n vorderingsreg as hy aanvaar.”²¹⁰

As daar 'n vergelyking getref word met hierdie posisie van die trustbegunstigde en die lewensversekeringbegunstigde is daar sekere ooreenkomste. Soos bo bespreek, word aanvaarding eers moontlik by die versekerde se dood.²¹¹ Die aanbod word dus eers oopgestel vir aanvaarding by die versekerde se dood en gaan die aanvaarding van die begunstigde voor hierdie oomblik geen betekenis hê nie. By die trustbegunstigde word die aanbod al gestel by die oprigting van die trust. Die trust kom nie eers in werking by die oprigter se dood nie, maar kom alreeds in werking tydens die oprigter se lewe. Die gevolg wat hierdie aanvaarding het, sal ondersoek moet word asook die regte wat ter sprake is voor en na die aanvaarding van die trustbegunstigde.

6.8.3.2 Regte van begunstigde by trust *inter vivos*

Voor daar in diepte gekyk kan word na die regte van die begunstigdes by trusts, word verwys na die verskillende soorte trusts.²¹² Daar word verwys na diskresionêre trusts en bewind-trusts. Hierdie twee trusts verskil in die aansprake wat die begunstigde op die voordeel het. Gevolglik sal 'n begunstigde 'n gevestigde reg hê tot die voordeel in 'n bewind-trust. Dit sal beteken dat dit duidelik is dat die trustbegunstigde reeds eienaar is van die reg met of sonder die reg van genot van die regte.²¹³

By 'n diskresionêre trust sal die begunstigde bloot 'n voorwaardelike reg hê tot die voordeel waar die trustee(s) 'n diskresie het of, en wanneer, die inkomste of kapitaal

²⁰⁹ Coetzee 2006: 111.

²¹⁰ Coetzee 2006: 112.

²¹¹ *PPS Insurance Company v Mkhabela* (159/2011) ZASCA 191 (14 November 2011).

²¹² Daar word vroeër hierna verwys in paragraaf 6.8.2.

²¹³ Coetzee 2006: 316.

verdeel sal word.²¹⁴ Hierdie voorwaardelike reg val gevolglik nie in die begunstigde se boedel nie en kan daarom nie boedelbelasting trek of deur krediteure geëis word by insolvensie nie. Daar word egter verskil met Cameron *et al* wat beweer dat 'n voorwaardelike reg bloot 'n verwagting of *spes* is:

“... a contingent right... It is a mere expectation (*spes*)...”²¹⁵

Hierdie situasie verander wanneer die trustee(s) sy diskresie uitvoer:

“When, however, the trustee exercises the discretion by paying the beneficiary either income or capital the latter naturally acquires a vested right in the money paid over, which is then taxable.”²¹⁶

Die oomblik wanneer die voorwaardelike reg van die begunstigde dan verander in 'n gevestigde reg is dan by die oomblik wat die trustee(s) sy diskresie uitoefen.

'n Trust *inter vivos* sal dan 'n diskresionêre trust wees waar die trustee(s) die diskresie behou of en wanneer die voordeel uitbetaal word aan die begunstigdes. Dit is dus 'n besluit wat bly by die trustee(s) en het die begunstigdes geen sê oor wanneer die voordeel moet uitbetaal nie en sal dan ook nie 'n bate in die boedel van die trustbegunstigde wees nie. Vir die trustbegunstigdes is daar dan ook 'n voorwaardelike reg ter sprake by die diskresionêre *inter vivos* trust.

Dit word gestel dat hierdie voorwaardelike reg verander in 'n gevestigde reg op die oomblik wanneer die “titel” van die reg volledig word.²¹⁷ *Dies cedit* (die verkryging van die vorderingsreg) het op die oomblik ingetree waarop hy onvoorwaardelik op die objek geregtig word. Dit sal plaasvind wanneer die trustee(s) hul opsie uitoefen en die begunstigdes die voordeel aanvaar.

As daar 'n vergelyking getrek word na die begunstigde by lewensversekering en die stadiums waarna daar verwys word, blyk dit of die posisie baie dieselfde is by die begunstigdes van 'n diskresionêre *inter vivos* trust.

²¹⁴ Cameron *et al* 2002: 558.

²¹⁵ Cameron *et al* 2002: 557. Daar word in hierdie verband verwys na paragraaf 6.7.3.3 waar daar in die *Warricker v Liberty Life Association of Africa* 2003 6 SA 272 (W) en *Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz* 1911 AD 556-saak verwys is na 'n voorwaardelike reg, en nie bloot 'n *spes* nie, wat 'n begunstigde besit.

²¹⁶ Cameron *et al* 2002: 558.

²¹⁷ Strydom 2000: 196.

Soos die bogenoemde spes-stadium is daar by die trustbegunstigde ook bloot 'n hoop dat die trustee(s) 'n besluit sal maak om inkomste of kapitaal uit te keer. Voor hierdie besluit het die trustbegunstigdes geen aanspraak op die voordeel nie. Sodra die trustee(s) 'n besluit geneem het om inkomste of kapitaal uit te keer, verkry die trustbegunstigde 'n voorwaardelike reg tot die beloofde voordeel. Hierdie voorwaardelike reg eindig sodra die trustbegunstigde die aanbod om die inkomste of kapitaal te aanvaar en verander die voorwaardelike reg in 'n gevestigde reg. Dit is ook bevestig deur Coetzee:

“Geen trustbegunstigde van 'n diskresionêre trust *inter vivos* verkry voor aanvaarding van voordele enige vorderingsregte nie.”²¹⁸

En ook deur Cameron *et al*:

“When, however, the trustee exercises the discretion by paying the beneficiary either income or capital the latter naturally acquires a vested right in the money paid over...”²¹⁹

Coetzee is egter van mening dat na aanvaarding daar slegs 'n voorwaardelike reg vir die trustbegunstigde is:

“'n Trustbegunstigde van 'n diskresionêre trust *inter vivos* verkry na aanvaarding van die voordele van hul regte en selfs voor uitoefening van die trustee se diskresie 'n (voorwaardelike) vorderingsreg.”²²⁰

Daar word egter nie hiermee saamgestem nie. Sodra die trustbegunstigde die voordeel aanvaar het besit hy meer as net 'n voorwaardelike vorderingsreg. Die voorwaardes wat gestel is vir die vorderingsreg om te vestig het, is dan reeds voldoen, naamlik, dat die trustee(s) die diskresie moes uitoefen om die voordeel uit te keer en die trustbegunstigde die voordeel aanvaar het.

Dit wil egter voorkom of die posisie van die begunstigde in lewensversekeringskontrakte al meer gevestig is as die vraag na die posisie van die trustbegunstigde in 'n diskresionêre *inter vivos* trust. Hierdie figuur word ingeforseer in 'n *stipulatio alteri* wat egter nie voldoende is vir die verskillende fasette van die

²¹⁸ Coetzee 2006: 323.

²¹⁹ Cameron *et al* 2002: 558.

²²⁰ Coetzee 2006: 323.

trust *inter vivos* nie. Daar word dan saamgestem met appèlregter Schreiner wat waarsku:

“Care must be exercised not to force a legal instrument of great potential efficiency and usefulness into a mould that is not properly shaped for it.”²²¹

6.9. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Die piramide van regte is getrek van die breë objektiewe reg na die subjektiewe reg wat nog nouer getrek is na die vorderingsreg. Hierdie vorderingsreg is 'n aanspraak wat regsobjek het tot die lewering van 'n prestasie. Vorderingsregte kan dan verdeel word in óf 'n gevestigde vorderingsreg, onderhewig aan tydsbepalings al dan nie, óf 'n voorwaardelike vorderingsreg, onderhewig aan sekere voorwaardes. Wat die grootste onderskeid is tussen gevestigde en voorwoordelike regte is die sekerheid daarvan. By gevestigde regte is die regte seker om te vestig, al mag die werking of genieting daarvan uitgestel word na 'n sekere toekomstige dag. By voorwaardelike regte is daar 'n element van onsekerheid. Dit mag moontlik gebeur dat die reg nooit vestig in die party nie.

Wanneer hierdie terme op toepassing gemaak word op die versekerde en begunstigdes by lewensversekeringskontrakte, kan gesê word die enigste voorwaarde sal wees dat die begunstigde die voordeel moet aanvaar. Dit is egter onseker of die begunstigde die aanbod sal aanvaar of weier en kom daar sodoende 'n voorwaardelike reg ter sprake.

Die oomblik wat hierdie voorwaardelike reg tot stand kom vir die begunstigde is op die oomblik wat die versekerde sterf sonder om die benoeming te herroep het. Op hierdie oomblik is die enigste vereiste dat die begunstigde nou die voordeel moet aanvaar. Daar kan nie op hierdie oomblik 'n voorwaarde wees dat die begunstigde nie herroep moes wees nie. Die aanbod van die opbrengs van die lewensversekeringpolis word nou eers aan die begunstigde aangebied. Dit is in hierdie stadium wat die begunstigde die aanbod kan oorweeg en uiteindelik sy aanvaarding, of weiering, blyk.

²²¹ Van der Merwe en Rowland 1990: 373 na aanleiding van *Crookes v Watson* 1956 (1) SA 277 (A).

Voor die versekerde se dood het die begunstigde dan niks anders as bloot 'n hoop dat hy as begunstigde benoem word deur die versekerde en dan nie herroep sal word tydens die versekerde se lewe nie. Hy besit geen voorwaardelike of gevestigde reg in hierdie stadium nie. Dit is dan ook die natuurlike gevolg dat die begunstigde nie in hierdie stadium voor die dood van die versekerde enige benoeming kan aanvaar sodat dit vir hom 'n reg skep nie. Hy is nog nie by magte om enige aanbod te aanvaar nie. Die aanbod word eers gemaak by die oomblik van die versekerde se dood.

Wanneer die voordeel vir die begunstigde aangebied word by die versekerde se dood, kry die begunstigde die geleentheid om die voordeel te aanvaar wat die voorwaardelike reg vestig en word die reg "volmaak". Hy het nou die volle reg tot die voordeel en kan hierdie reg aanveg.

Wanneer daar gekyk word na die posisie van die trustbegunstigde in 'n diskresionêre *inter vivos* trust, blyk dit of daar meer vrae as antwoorde is. Die trustbegunstigde by hierdie trust word ingeforseer in 'n *stipulatio alteri* wat egter nie binne die raamwerk inpas nie.

Daar word egter wel ook gevind dat hier die trustbegunstigde geen reg het nie, bloot 'n spes by die benoeming van die begunstigdes. Dit is eers by die oomblik wat die trustee(s) besluit om die inkomste of kapitaal uit te keer, wat daar 'n aanbod aan die trustbegunstigdes gestel word wat oop is vir aanvaarding. Tot en met die aanvaarding deur die trustbegunstigdes verkry hulle 'n voorwaardelike reg wanneer die aanbod gemaak word. Sodra die trustbegunstigdes die aanbod aanvaar, vestig hulle regte en kom gevestigde regte ter sprake wat sal impliseer dat die voordeel in hul boedel sal val by afsterwe van die trustbegunstigde.

Gevolgtik kan gesê word daar wel 'n tydperk oop gelos moet word vir die begunstigde by 'n lewensversekeringskontrak om die aanbod, wat gemaak word met die dood van die versekerde, te aanvaar of te weier. Hierdie tydperk sal veroorsaak dat daar 'n voorwaardelike reg vir die begunstigde geskep word. Dit is egter net die begunstigde self wat tussen sy voorwaardelike reg en gevestigde reg staan.

Indien hierdie stadium egter geïgnoreer word, het die begunstigde geen beskerming wat hy kan gebruik by byvoorbeeld die insolvensie van die versekerde nie. Indien die

spes bloot voortgaan na die versekerde se dood sal die voordeel hom ook nie kan toeval indien hy te sterwe sou kom net na die dood van die versekerde nie. Dit word afgelei van die feit dat sy eksekuteur nie die voordeel namens hom kan aanvaar indien hy net 'n *spes* tot die voordeel het ná die dood van die versekerde nie.

Daar kan ook nie aan die ander kant aanvaar word dat die begunstigde 'n gevestigde reg kry by die dood van die versekerde nie. Dit is die doel van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde om 'n voordeel aan te bied vir 'n derde party. Hierdie derde party is nie verplig om hierdie voordeel te aanvaar nie. Dit beteken dan dat daar 'n tyd moet kom wanneer hierdie aanbod eers aan die begunstigde aangebied word deur die versekeraar.

Die begunstigde kan dan eers besin of hy die voordeel wil aanvaar of weier. Hy kan dus nie klaar 'n gevestigde reg op die voordeel verkry nie. Dit sou slegs die geval gewees het indien die voordeel in 'n ooreenkoms bestaan waar die derde party reeds *ab initio* deel was van die kontrak en nooit die opsie gekry het om die voordeel te aanvaar of weier nie. Daarom dan bestaan daar 'n spesiale reg vir die begunstigde om in hierdie tyd sy opsie uit te oefen, naamlik die voorwaardelike reg. Indien die begunstigde net na die versekerde sou sterf, sal sy eksekuteur in hierdie stadium die geleentheid kry om die voordeel te aanvaar of te verwerp. Dit sal dan ook die geval wees as die begunstigde en versekerde gelyktydig sterf. Die versekerde het nie die begunstigde herroep nie en die begunstigde is ook nie voor die versekerde dood nie. 'n Voorwaardelike reg sal dan steeds vestig vir die begunstigde en sal deur sy eksekuteur aanvaar kan word. Die eksekuteur het egter ook geen reg om enige voordeel te aanvaar voor die versekerde se dood nie.

Die ruimte wat gelaat word vir 'n voorwaardelike reg ná die dood van die versekerde bied hier 'n oplossing op 'n anders onregverdige situasie.

HOOFSTUK 7

DONATIO MORTIS CAUSA

7.1. DOELSTELLING EN WERKSWYSE

Alhoewel die regsfiguur van die *donatio mortis causa* in die erfreg ontstaan, is daar korrelasies tussen hierdie regsfiguur en die situasie waar die benoemde begunstigde 'n voordeel ontvang by die afsterwe van die versekerde.

Die hoofstuk het derhalwe ten doel om die verskille en ooreenkomste te ondersoek tussen die *donatio mortis causa* en sy gevolge met die begunstigde wat benoem is in 'n lewensversekeringskontrak om 'n voordeel by dood te ontvang.

In hierdie hoofstuk word daar ondersoek ingestel na die werking van die *donatio mortis causa* en die gevolge van die uitwerking van hierdie regsfiguur. Dit word dan gestel teen die situasie waar 'n begunstigde benoem word in 'n lewensversekeringskontrak en ondersoek in te stel indien enige korrelasies tussen die twee regsfigure bestaan.

7.2. INLEIDING

Wanneer 'n lewensversekeringspolis uitgeneem word deur die versekerde, neem hy dit uit met, onder andere, die doel dat 'n bedrag geld by sy dood in sy boedel val om byvoorbeeld die uitgawes te dek wat sy dood mag bring by die oopval van sy boedel. Waar die versekerde 'n begunstigde benoem in die polis, bedoel hy daarmee dat die bedrag nie in sy boedel moet val nie, maar direk aan die genomineerde begunstigde moet uitbetaal. Dit is dus met die oog op sy dood wat hy wil voorsiening maak vir een of ander behoefte en dit dan reeds *inter vivos* reël. Hierdie lewensversekeringskontrak is dan 'n kontrak wat gereël word deur die beginsels van die versekeringsreg en kontraktereg.

'n *Donatio mortis causa* is 'n skenking wat gemaak word deur die donateur met die oog op sy dood aan 'n persoon in sy testament. Een van die doelwitte van die *donatio mortis causa* is vir die donateur om 'n spesifieke voordeel te reël terwyl hy

nog lewe vir 'n persoon wat hy wil bevoordeel by sy dood. Hierdie bemaking word gereël in terme van die erfreg beginsels.

Ten spyte van die feit dat hierdie twee konstruksies gereël word deur verskillende velde van die reg, blyk dit dat een van die doelwitte waarmee dit opgestel word sekere ooreenkomste toon wat ondersoek moet word. De Wet het ook hierdie ooreenkomste raak gesien en gesê:

“Mens kan dit 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde *mortis causa* noem...”¹

Dit is dan hierdie ooreenkomste tussen die *donatio mortis causa* en die lewensversekeringspolis wat ondersoek sal word.

7.3. DONATIO MORTIS CAUSA

Die regsfiguur het sy oorsprong in die Romeinse reg waar die testateur verplig was om sekere persone as erfgename te bevoordeel en die idee van die legaat ontstaan het waar die erflater iemand anders as die aangewese erfgename kon bevoordeel.² Hierdie regsfiguur is dan as 'n voorwaardelike skenking gemaak in afwagting van die skenker se dood en sodoende gesorg dat die eiendom (of voordeel) na iemand anders gaan as sy erfgename.

In die Romeins-Hollandse reg het die *donatio mortis causa* voortbestaan. Daar is wel sekere vereistes gestel vir die geldigheid van die *donatio mortis causa* wat later in die hoofstuk meer breedvoerig bespreek sal word. Kortliks is die vereistes eerstens dat die skenking gemaak moet word in afwagting van die erflater se dood. Die skenking moet dan ook tweedens eensydig herroepbaar bly³ en eers by die dood van die erflater effektief raak. Derdens moet dit ook aan die formaliteitsvereistes voldoen vir 'n geldige testament.⁴

¹ De Wet 1940: 22.

² Schoeman 1994: 159.

³ De Wet 1940: 22.

⁴ Schoeman 1994: 160.

7.3.1 Aard van die *donatio mortis causa*

Wat die aard van die *donatio mortis causa* aanbetref word dit gesien as 'n skenkingsooreenkoms wat 'n aanbod en aanname veronderstel.⁵ Dit kan dan aangeneem word dat die beginsels van kontraktereg sal geld aangesien 'n ooreenkoms, of kontrak, tot stand kom. Die begrip "ooreenkoms" veronderstel verder dat dit 'n tweesydigte regshandeling is, dus meer as een party, wat erfregtelike gevolge in die lewe roep.⁶ 'n Aanvaarbare en breedvoerige uiteensetting vir die aard van die *donatio mortis causa* kan die uiteensetting wees van Joubert:⁷

"A *donatio mortis causa* is a gift which is donated in anticipation of the death of the donor. It might be made in fear of imminent death or in contemplation of one's own mortality. The moving force behind the gift is something more than mere liberality. It is an unshakable awareness of man's mortality and the desire to regulate one's affairs before the advent of death."

Hy bevestig dus die belangrikheid van die vooruitsig van dood by die skenker. Hy is verder van mening dat die dryfkrag vir die skenking nie slegs die wete is dat mens gaan sterf nie, maar die besef dat die mens verganklik is en die begeerte om jou sake reg te kry voor dood. Dit is dan met hierdie begeerte dat die donateur 'n skenking reël wat by sy dood in werking sal tree.

7.3.2 Die vereistes vir die bestaan van 'n *donatio mortis causa*

Om te evalueer of ons te make het met 'n ware *donatio mortis causa*, moet daar sekere riglyne of vereistes gestel word waaraan dit gemeet kan word. Joubert bied sekere vereistes vir die bestaan van 'n *donatio mortis causa*:

"The *donatio mortis causa*, like a *donatio inter vivos*, is a contract which requires an offer and acceptance. *Dominium* will not vest in the donee until there has been either delivery or transfer of the gift. While sharing these features in common with a *donatio inter vivos*, the *donatio mortis causa* is also

⁵ Schoeman 1994: 160.

⁶ Schoeman 1994: 162.

⁷ Joubert 1979: paragraaf 131.

influenced by a totally different sphere of the law - the law of succession. A *donatio mortis causa* is akin to a testamentary disposition in that it contemplates the development of an estate at death in a manner chosen by the donor. Whatever may be validly bequeathed by a testator may also be given *mortis causa*.⁸

Hierdeur word dit weereens bevestig dat die besitneming eers by dood kan vestig in die ontvanger van die skenking.⁹ Dit bly egter ook 'n kontrak wat 'n aanbod en aanname in die lewe roep. Die *donatio mortis causa* hoort in die erfreg wat die invloed van die skenker se boedel oorweeg en gereël en gekies word deur die skenker voor sy dood. Die aanbod bly ook altyd eensydig herroeplik.

Nog 'n aspek van 'n skenking is dat dit onderhewig is aan 'n tydsbepaling aangesien die erflater moet doodgaan voordat die skenking oorgedra sal word en altyd, eensydig, herroepbaar bly deurdad die erflater ter enige tyd voor sy dood die skenking kan terug trek. Daar moet egter genoem word dat die feit dat die voordeel eers by die dood van die skenker beskikbaar word, maak die skenking nie 'n *donatio mortis causa* nie. Dit kan slegs as skenking gemaak word met die oog op die skenker se dood en dit sy beweegrede is vir die skenking dat dit 'n *donatio mortis causa* is soos hierbo ook genoem word.¹⁰ Die aanbod wat gemaak word impliseer dat by die aanname (gewoonlik in die vorm van adiasie by die erfreg), die nemer daarvan 'n vorderingsreg verkry.¹¹ Dit blyk egter dat hierdie aanname eers gemaak kan word by die dood van die erflater en daar dus geen regte kan vestig tydens die lewe van die erflater nie.

“By die *donatio mortis causa* is die dood van die skenker die *causa* van die skenking en behou die skenker tydens sy leeftyd die besit en eiendomsreg van die geskenkvoorwerp. Die begiftigde verkry geen vorderingsreg tydens die leeftyd van die skenker nie en laasgenoemde kan die skenking te enige tyd voor sy dood eensydig herroep.”¹²

⁸ Joubert 1979: par 131.

⁹ Van der Merwe en Rowland 1990: 587.

¹⁰ Davis 1993: 332.

¹¹ Schoeman 1994: 162.

¹² Cronje *et al* 1996: 176.

De Wet is van mening dat:

“Die *donatarius mortis causa* verkry ook onder voorwaarde dat hy die *donator* oorleef, maar dit wil nog nie sê dat hy voor die dood van die *donator* geen reg het nie.”¹³

Hy brei egter nie uit hieroor nie, maar erken ook dat die posisie van die derde in 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde, ooreenkomste toon met die posisie van die *donatio mortis causa*.

7.3.3 Die verskil tussen 'n *donatio mortis causa* en 'n *donatio inter vivos*

In die saak van *Jordaan and Others v De Villiers*¹⁴ was daar 'n mondelinge ooreenkoms waar 'n lening, wat die verweerder die oorledene geskuld het, na 'n skenking sou verander by die dood van die oorledene. Die verweerder het aangevoer dat dit 'n *donatio inter vivos* is en nie 'n *donatio mortis causa* nie. Die hof het egter bevind dat dit wel 'n *donatio mortis causa* sou wees weens die feit dat die terugbetaling van die lening eers opgehef sou word by die dood van die skenker en kon dus ter enige tyd gedurende haar lewe, die lening opeis en dus herroep word, wat een van die kenmerke is van die *donatio mortis causa*. Die skenking is ook gemaak met die oog op die skenker se dood wat nog 'n kenmerk is van die *donatio mortis causa*. Daar was ook 'n aanbod wat die verweerder wel aanvaar het. Wat egter ontbreek het, is dat daar nie aan die formaliteitsvereistes voldoen is vir die verlyding van 'n testamentêre geskif nie. Dit het hierdie aanname dus sonder regsgevolg gelaat aangesien die formaliteitsvereistes nie nagekom is nie.

Joubert onderskei tussen die *donatio mortis causa* en *donatio inter vivos* as volg:

“The striking difference between a *donatio inter vivos* and one *mortis causa* is that in the case of the latter the donor normally retains ownership and possession of the gift until his death and always retains the power to revoke his promise unilaterally.”¹⁵

Indien die feite blyk dat die begiftigde reeds tydens sy lewe 'n vorderingsreg moet kry, sal dit 'n *donatio inter vivos* wees. Indien die skenker tydens sy lewe nog

¹³ De Wet 1940: 21.

¹⁴ 1991 4 SA 396 (K).

¹⁵ Joubert 1979: par 131.

eiendomsreg oor die voorwerp behou en dit eers bedoel om by sy dood oor te gaan na die begiftigde, sal dit 'n *donatio mortis causa* uitmaak.¹⁶ Die Suid-Afrikaanse reg sal egter altyd 'n weerlegbare vermoede ten gunste van 'n *donatio inter vivos* hê waar daar twyfel bestaan of daar 'n *donatio mortis causa* of *donatio inter vivos* is.¹⁷

7.4. OOREENKOMSTE EN VERSKILLE TUSSEN DIE *DONATIO MORTIS CAUSA* EN DIE BEGUNSTIGDE BENOEMING

Om die lyn te trek van die *donatio mortis causa* tot by die begunstigde benoeming by 'n lewensversekeringskontrak, moet daar eers die punte geplot word wat daartoe aanleiding gee. Eerstens moet daar vasgestel word wat presies 'n gewone erfgenaam is en wat 'n legaat meer besonders maak. Daarna moet die lyn getrek word van die *donatio mortis causa* en hierdie legate, waarna die *stipulatio alteri*, of dan die begunstigde benoeming in 'n lewensversekeringskontrak,¹⁸ vergelyk kan word met die *donatio mortis causa*.

7.4.1 Ooreenkomste en verskille tussen erfgename en legate

Om te kan onderskei tussen die ooreenkomste en verskille tussen 'n bemaking en 'n skenking moet daar eers onderskei word tussen die terme erfgename en legatarisse.

Erfgename erf die hele nalatenskap, 'n eweredige deel of bepaalde deel van die nalatenskap, en kan die testateur ook slegs een erfgenaam aanwys. 'n Erfgenaam kan vir bevoordeling kwalifiseer ongeag of die erfopvolging kragtens 'n testament, die intestate erfreg of ingevolge 'n huweliksvoorwaardekontrak verkry word.¹⁹

Legatarisse erf altyd 'n bepaalde of bepaalbare bate of 'n bepaalde geldsom.²⁰ Hierdie bate kan enigiets wees van 'n plaas tot by aandele in 'n maatskappy. So legataris kan slegs in 'n testament of huweliksvoorwaardekontrak aangewys word.²¹

¹⁶ Cronje *et al* 1996: 174.

¹⁷ Van der Merwe en Rowland 1990: 588. Vir 'n meer breedvoerige bespreking, sien Hutchinson 1983: 231-233.

¹⁸ Aangesien die Suid-Afrikaanse reg die posisie van die lewensversekerde begunstigde gelykstel aan die *stipulatio alteri*, soos in hoofstuk 3 en 4 bespreek, sal dit hier aangeneem word dat waar van 'n *stipulatio alteri* gepraat word, die bedoel word as 'n begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak.

¹⁹ De Waal en Schoeman-Malan 2008: 137.

²⁰ Botha *et al* 2011: 450.

Die verskil tussen erfgename en legatarisse is dat die eksekuteur van 'n bestorwe boedel moet eers die legatate betaal, na die testateur se skulde betaal is, en kan daarna die erfenisse aan die erfgename oorhandig. Die erfgename is dus in 'n swakker posisie as die legatarisse in die sin dat indien daar niks oorbly na die skulde afgetrek word en die legatarisse betaal word nie, daar niks is wat na die erfgename oorgedra kan word nie. Ander verskille is dat erfgename verplig kan word tot inbring van die voordele wat nie van legatarisse geëis kan word nie en die reg van aanwas verskil ook in 'n geringe mate by erfgename en legatarisse.²²

7.4.2 Verskille en ooreenkomste tussen die *donatio mortis causa* en bemaking tot legatate

'n Bemaking behels 'n eensydige vrywillige beskikking deur 'n persoon wat wil voorsiening maak vir die verdeling van sy boedel na sy dood.²³ Hierdie bemaking sal eers in werking tree by die dood van die erflater en die aangewese begunstigde het bloot 'n verwagting om te erf. Hierdie bemaking is ook, soos hierbo bespreek, herroepbaar deur die erflater en moet aan die formaliteitsvereistes voldoen vir die opstel van 'n testament.²⁴

'n *Donatio mortis causa* aan die ander kant is 'n tweesydigte regshandeling wat erfregtelike gevolge in die lewe roep.²⁵ Daar is dan ook, soos vroeër bespreek, gevolglik 'n aanbod en aanname wat by aanvaarding vir die nemer 'n vorderingsreg gee.

Tussen die *donatio mortis causa* en die bemaking na 'n legaat is daar verskeie raakpunte. Eerstens is 'n legaat 'n gespesifiseerde bemaking, daarbenewens is 'n skenking ook iets spesifieks wat geskenk word. Tweedens moet beide die skenking en die bemaking beliggaam word deur 'n testamentere geskrif met die formaliteitsvereistes wat nagekom moet word. Derdens is daar ook die element van vrygewigheid of vrywilligheid by beide die bemaking en skenking. Vierdens bly albei herroepbaar tot en met die dood van die erflater of skenker. In die vyfde plek word in die geval van die *donatio mortis causa* die skenking gemaak in die afwagting van die

²¹ De Waal en Schoeman-Malan 2008: 137.

²² De Waal en Schoeman-Malan 2008: 139.

²³ Van der Merwe en Rowland 1990: 588.

²⁴ Schoeman 1994: 162; Van der Merwe en Rowland 1990: 588.

²⁵ Schoeman 1994: 162.

skenker se dood en by 'n erflating voorsien die erflater ook dat hy eventueel sal sterf. In die laaste plek, sover dit die vestiging van regte aangaan, verkry die bevoordeelde bloot 'n hoop of verwagting (*spes*) om te erf. By die erflating kan die erflater die testament herroep of die voorwerp van die legaat vervreem.²⁶

Wat die aard van die regte betref is daar 'n ontbindende voorwaarde naamlik dat die skenker die skenking bloot kan herroep. Die voorwaarde is ook ontbindend in die sin dat indien die nemer voor die dood van die skenker sterf daar geen regte in sy boedel kan vestig nie. Ook as geredeneer word dat die skenking net soos 'n testament eers in werking tree by die dood van die erflater, sal die skenking onderhewig wees aan 'n opskortende voorwaarde aangesien die regte sal vestig by die dood van die skenker indien dit nie herroep word nie. Indien die nemer dan ook sterf voor die dood van die skenker, sal geen regte oorgedra word op sy erfgename nie.²⁷

Die *donatio mortis causa* kan op drie maniere beëindig word. Dit kan eerstens herroep word aan die kant van die skenker, tweedens kan die skenking verval indien die skenker die siekte of gevaar, met die oog waarop die skenking gemaak is, oorleef en derdens kan die *donatio mortis causa* ook verval waar die begiftigde voor die skenker sterf. Die *donatio* sal ook vierdens verval by die insolvensie van die skenker.²⁸ Daar kan moontlik ook 'n vyfde wyse wees waar die *donatio* sal verval, naamlik waar die skenkingsvoorwerp nie meer bestaan by die oomblik wat die *donatio mortis causa* oorgedra moet word nie.

Na aanleiding van die feit dat die *donatio mortis causa* gesien word as 'n kontrak vanweë die tweesydigte karakter daarvan, opper Schoeman²⁹ sekere problematiek op. Volgens hom word die *donatio mortis causa* as 'n legaat gesien aan die een kant met karaktertrekke van 'n skenkingsooreenkoms, en aan die ander kant kan dit gesien word as 'n kontrak vanweë die aanbod en aanname wat ook moet voldoen aan erfregtelike formaliteitsvereistes.

²⁶ Schoeman 1994: 165.

²⁷ Schoeman 1994: 165.

²⁸ Van der Merwe en Rowland 1990: 590.

²⁹ Schoeman 1994: 164.

Die probleem wat ontstaan as gevolg van die kontraktuele karakter van die *donatio mortis causa* is dat dit tweesydig tot stand kom, maar eensydig herroep kan word.³⁰

Die eensydige herroeping stem ooreen met die ooreenkoms met 'n testamentêre bemaking aangesien 'n testament ook eensydig opgestel en herroep kan word.³¹

'n Verdere probleem is dat aangesien daar 'n aanbod en aanname veronderstel word, dit kontraktuele voorskrifte moet nakom. Dit kan 'n probleem raak wanneer dit gevind word dat daar in 'n spesifieke geval 'n skenkingsooreenkoms met die oog op die skenker se dood was en dan ook vereis word dat die reëls van die erfreg nagekom moet word. Daar bestaan dus strengere vereistes as wat normaalweg vereis word vir 'n geldige kontrak.³²

In die saak van *Radebe and Another v Sosibo NO and Others*³³ het die geval ontstaan waar die oorledene, wat buite gemeenskap van goedere met die aanwasbedeling getroud is, in die huweliksvoorwaardekontrak 'n eiendom uitgesluit het van die gemeenskaplike boedel en gesterf het sonder 'n testament. Die ouers van die oorledene het die hof genader om besit oor te neem van die eiendom wat volgens hulle deur die oorledene aan hulle belowe is. Hierdie eiendom is later wel oorgedra aan die ouers van die oorledene. Die eggenoot van die oorledene het egter teen hierdie uitspraak geappelleer aangesien hy die enigste erfgenaam is ingevolge intestate erfopvolging. Die ouers het egter aangevoer dat die klousule 'n testamentere bepaling is wat pertinent in die huweliksvoorwaardekontrak ingesluit is met die doel dat dit uitgesluit word van die aanwasbedeling en dus nie na die eggenoot gaan nie. Die hof het dit ook bevestig:

“It has long been accepted that an antenuptial contract may contain provisions relating to the devolution of property on the death of one of the spouses which would be valid and constitute an exception to the rule that a *pactum successorium* is invalid.”³⁴

³⁰ Schoeman 1994: 164.

³¹ Van der Merwe en Rowland 1990: 588.

³² Schoeman 1994: 164.

³³ (A5036, 2009/21232) [2011] ZAPJHC (18 March 2011).

³⁴ By para 32.

Die hof het egter verder gegaan en beslis dat hierdie klousule moet nogeens voldoen aan die vereistes van 'n geldige testament aangesien 'n huwelikvoorwaardekontrak nie 'n testament is nie:

“While an antenuptial contract may certainly contain a succession clause, any such clause would have to comply with the formalities prescribed for wills.”³⁵

Die formaliteite wat in die Wet op Testamente³⁶ gemaak word, is dat dit 'n geskrewe dokument moet wees, geteken op elke bladsy deur die testateur en wat geteken is in die teenwoordigheid van twee bevoegde getuies.

Daar was in hierdie geval geen legatate benoem om die eiendom te vererf nie en is daar ook nie aan die vereistes van die Wet op Testamente³⁷ voldoen nie.

Die argument is toe opgewerp dat, indien daar nie op die huwelikvoorwaardekontrak gesteun kan word nie, dat daar dan een of ander donasie gemaak is wat mondelings ooreengekom is.

Die hof het dit verwerp dat dit moontlik 'n *stipulatio alteri* kan wees op grond van die feit dat die begunstigdes, of derdes, benoem moes word en dat daar regte bedoel moet word vir sekere begunstigdes wat dan die geleentheid het om die aanbod te aanvaar.

Op die vraag of daar sprake is van 'n *donatio mortis causa* is bevestig dat 'n *donatio mortis causa* 'n geskrewe dokument moet wees wat aan die vereistes van 'n geldige testament moet voldoen wat nie hier die geval was nie en die appèl is verwerp.

Schoeman kom tot die gevolgtrekking dat die skenking nie langer gesien kan word as 'n tweesydigte kontrak nie, aangesien 'n testament 'n eensydige regshandeling is. Gevolglik, aangesien die skenking *mortis causa* ook eensydiglik herroep kan word, moet die reëls van die kontraktereg en erfreg nie probeer versoen word nie, maar dat die erfreg die aangeleentheid moet hanteer wat volgens hom die situasie oorheers.³⁸

³⁵ By paragraaf 33.

³⁶ 7 van 1953.

³⁷ 7 van 1953.

³⁸ Schoeman 1994: 166.

7.4.3 Ooreenkomste tussen *donatio mortis causa* en die begunstigde uit 'n lewensversekeringskontrak³⁹

Soos afgelei word uit die bespreking hierbo, is die *donatio mortis causa* geensins 'n sekere, probleemlose leerstuk nie en soos uit die besprekings in die hoofstukke hierbo afgelei kan word, is die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri* ook nog geensins uitgewerk en seker nie. Tog wil dit blyk of daar sekere raakpunte bestaan tussen die twee leerstukke wat uit verskillende velde van ons reg ontstaan, naamlik een uit die erfreg en een uit die versekeringsreg waar albei ook dan raakpunte met die kontraktereg bevat. By albei word daar by dood iets oorgedra na 'n ander wat aanvaar en daarna daardie persoon verryk. Die vraag kan dan ontstaan of daar nie 'n situasie bestaan wat 'n *donatio mortis causa* sowel as 'n *stipulatio alteri* uitmaak nie.

In *Ex parte Calderwood NO: In Re Estate Wixley*⁴⁰ het die hof die vereiste bevestig dat die *donatio mortis causa* 'n "skenking" is wat gepaardgaan met vrygewigheid, sg. "pure benevolence", en dat 'n morele plig⁴¹ om te sorg vir jou gade of familie nie voldoen aan hierdie vrygewigheidsvereiste nie. Dit was na aanleiding van die eksekuteur van die Wixley-boedel, wat die uitbetaling van 'n lewenspolis na die begunstigde teengestaan het wat aangevoer het dat die voordele van die polis in die boedel moet val aangesien daar 'n ongeldige *donatio mortis causa* ontstaan het van die voordele na die gade aangesien daar nie aan die formaliteitsvereistes voldoen is vir die opstel van 'n *donatio mortis causa* nie.

Die hof was egter bereid om te aanvaar dat dit wel 'n *donatio mortis causa* was tussen die oorledene en die begunstigde om te kyk of dit 'n verskil sal maak met die feit dat daar 'n *stipulatio alteri* ontstaan het weens die lewenspolis wat vir die voordeel van 'n derde opgerig is. Regter Gubbay het aangevoer dat die vraag moet wees of die begunstigde benoeming, wat aanvaar is deur die versekeraar, 'n *stipulatio alteri* kollateraally laat ontstaan het tot die *donatio mortis causa* en of dit slegs die afhanklike regsaksie was waardeur die donasie tot uitvoering gebring is, wat dan ook sodoende die integrale deel van die donasie tussen die gades gemis het as gevolg van die gebrek aan die testamentêre vorm.

³⁹ Soos aangetoon in hoofstuk 3 en 4 kan ons aanneem dat waar regspraak praat van 'n *stipulatio alteri* dit die situasie waar 'n begunstigde benoem word in 'n lewensversekeringskontrak insluit.

⁴⁰ 1981 (3) SA 727 (Z).

⁴¹ Schoeman 1994: 163 meen egter dat dit 'n rol mag speel.

“whether the nomination of the beneficiary under the policy, which was accepted by the insurance company, constituted a *stipulatio alteri* collateral to the *donatio mortis causa* or was merely the dependent juridical act by which the donation would be given effect to and so, being an integral part of the *donatio* between the spouses, was tainted by the lack of testamentary form.”⁴²

Die hof het daarna, na aanleiding van die saak van *Botes NO v Afrikaanse Lewensversekerings Maatskappy*⁴³ en Davis⁴⁴ se bespreking van laasgenoemde saak tot die gevolgtrekking gekom dat:

“it would not have displaced the *stipulatio alteri* but have been merely collateral to it.”⁴⁵

Davis het opgemerk:

“It is submitted, however, that even if the donation fails through lack of testamentary form or as a successory pact, the beneficiary will not thereby be deprived of his primary rights under the *stipulatio alteri* in the policy itself, which the donation, being merely collateral to it, does not displace; to find otherwise would make the beneficiary’s position worse when the insured expresses his bounty than when he holds his tongue.”⁴⁶

Dit is gevolglik beslis in die *Ex parte Calderwood-saak* dat die *stipulatio alteri* die hoof kontrak hier is en nie verplaas word nie, maar apart staan, van die onderskikte belofte wat deur die oorledene aan die begunstigde gemaak is.⁴⁷

In die *Botes-saak*,⁴⁸ waar die oorledene sy verloofde as begunstigde op sy lewenspolis benoem het, is beslis dat dit nie ’n donasie was nie aangesien daar geen ooreenkoms tussen hulle was nie.⁴⁹ Regter Rabie het beslis dat daar net ’n kontrak ten behoeve van ’n derde was.

⁴² *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 732.

⁴³ 1967 (3) SA 19 (W).

⁴⁴ Davis 1993: 337.

⁴⁵ *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 734.

⁴⁶ Davis 1993: 333; *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 734.

⁴⁷ Sien ook Hodes 1981: 351 vir ’n bespreking van die saak.

⁴⁸ *Botes NO v Afrikaanse Lewensversekerings maatskappy* 1967 (3) SA 19 (W).

⁴⁹ Nienaber en Reinecke 2009: 9.

Hahlo argumenteer egter teen hierdie beslissing.⁵⁰ Sy mening is dat hierdie beslissing die onderskeid miskyk tussen die kontrak van donasie en die juridiese handeling waardeur dit uitgevoer word. Hy meen dat indien dit anders was, dat alle reëls met betrekking tot donasies vermy kan word deur 'n werknemerskontrak vir die voordeel van 'n derde.⁵¹ In die Botes-saak⁵² is daar wel volgens hom 'n kontrak ten behoeve van 'n derde tussen die oorledene en die versekeraar, maar dat dit nie die feit verander dat daar wel 'n kontrak vir donasie ook bestaan tussen die oorledene en die begunstigde verander nie.⁵³

Regter Gubbay ontken egter hierdie benadering en bevestig die hof se beslissing dat daar nie bykomstig tot die *stipulatio alteri* ook 'n donasie tussen die twee partye nie, maar slegs 'n *stipulatio alteri*.⁵⁴ Indien daar slegs 'n *stipulatio alteri* was, sou dit nie die argument verduidelik het nie, maar Davis voeg egter by dat selfs indien daar wel 'n donasie was tussen die twee partye, dit nie die *stipulatio alteri* sou vervang nie, maar steeds kollateraal daartoe wees.⁵⁵

In die saak van *McAlpine v McAlpine*⁵⁶ het die hof weer opgemerk:

“A *donatio mortis causa* is, in my view, simply a species of pactum successorium and it is not suggested that the agreements in this case meet the special requirements for validity of a *donatio mortis causa*, namely unilateral revocability and compliance with testamentary formalities.”⁵⁷

En Hutchinson⁵⁸ beaam dit:

“A properly executed *donatio mortis causa* is a good example of a succession agreement which, being unilaterally revocable, does not curtail the donor's testamentary freedom and is accordingly accepted as valid.”

⁵⁰ Hahlo 1967: 61.

⁵¹ Hahlo 1967: 61; *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 733.

⁵² *Botes NO v Afrikaanse Lewensversekerings maatskappy* 1967 (3) SA 19 (W).

⁵³ Hahlo 1967: 61.

⁵⁴ *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 733. Joubert 1967:122 stem ook saam met hierdie beslissing.

⁵⁵ *Ex parte Calder Wood NO: In re Estate Wixley* 1981 (3) SA 727 (Z) by 734; Davis 1993: 333.

⁵⁶ 1997 (1) SA 736 (A).

⁵⁷ *McAlpine v McAlpine* 1997 (1) SA 736 (A) by 22.

⁵⁸ Hutchinson 1983: 231.

Hoe dit dan ook al sy, of daar dan in die saak net 'n *stipulatio alteri* was en of daar 'n donasie ook was, blyk dit asof daar wel 'n *donatio mortis causa* saam met 'n *stipulatio alteri* kan bestaan in die selfde situasie, en dat hulle apart van mekaar sal bestaan solank albei leerstukke aan hul vereistes voldoen (sien scenario (vii)).

Daar bly egter steeds 'n onderskeid tussen die twee leerstukke en word hulle nie aan mekaar gelyk gestel nie ten spyte van die ooreenkomste wat daar bestaan in die aard van die twee vorme.

Daar bestaan wel die kommer dat die *donatio mortis causa* wat as 'n kontrak voorgegee word, losgemaak moet word van die kontraktereg aangesien die skenking eensydig herroep kan word en daarom deur die erfreg oorheers word.⁵⁹

Die *stipulatio alteri* kan nie losgemaak word van die kontraktereg nie weens die feit dat dit in wese 'n kontrak is, in die geval van die studie, 'n lewensversekeringskontrak. Die versekeringsreg word hierna bygevoeg om die versekeringsaspek van die kontrak te reguleer.

7.5. BELASTINGSGEVOLGE

Dit is vir die partye van die *stipulatio alteri* en die *donatio mortis causa* altyd van belang wat die belastingimplikasies is van die konstruksies en moet vir hierdie rede kortliks behandel word. Die partye sal altyd hierdie kostes in ag neem wanneer hulle die keuse moet maak of hulle 'n derde in terme van 'n lewensversekeringspolis sal begunstig of eerder 'n skenking maak by die dood van die versekerde en sal heel moontlik die goedkoper opsie kies.

Eerstens moet genoem word dat daar skenkingsbelasting bestaan wat beteken dat 'n individu belasting moet betaal op sekere skenkings wat hy binne 'n gegewe jaar geskenk het.⁶⁰ Die *donatio mortis causa* word egter pertinent hiervan uitgesluit in die Wet op Inkomstebelasting.⁶¹ Dit is uitgesluit van skenkingsbelasting aangesien die bate steeds die eiendom is van die donateur en sal die bate daarom in die boedel val van die oorlede donateur en eers daarna oorgedra word na die ontvanger van die

⁵⁹ Schoeman 1994: 166.

⁶⁰ Vir 'n meer breedvoerige bespreking van wat hierdie omstandighede is, sien Botha *et al* 2011: 329.

⁶¹ 58 van 1962: Artikel 56(c).

skenking.⁶² Die doel hiermee is ook dat die skenking dan wel ingesluit sal word vir boedelbelasting en daarom nie twee maal belas word nie.

Hierdie *donatio mortis causa* val dan gevolglik in die boedel as 'n geagte bate vir boedelbelasting doeleindes.⁶³ Enige toevalling aan die langsliewende eggenoot, is aftrekbaar in terme van artikel 4(q) van die Wet op Boedelbelasting.⁶⁴

Skenkingsbelasting is ook nie van toepassing op begunstigdes van lewensversekering nie. Vir boedelbelasting doeleindes praat die Wet op Boedelbelasting⁶⁵ van sekere “domestic policies”, of binnelandse polisse, wat as geagte bates ingesluit word. Hierdie binnelandse polis word gesien as 'n polis waarvan die opbrengs daarvan in Suid-Afrika se geldeenheid betaal word.⁶⁶ 'n Lewensversekeringspolis sal daarom as 'n binnelandse polis geklassifiseer kan word en daarom dan ook ingesluit word in die boedel van die versekerde wat belasting sal trek. Daar is geen eksekuteursfooie betaalbaar op lewensversekeringspolisse wat aan 'n party begunstig word of gesedeer word nie aangesien die polis direk betaalbaar word aan die begunstigde of *sedent* en nie eers deur die administrasie van die boedel hoef te gaan nie.

Daar is egter sekere gevalle waar 'n polis op die lewe van oorledene nie ingesluit sal word as geagte bates vir boedelbelasting doeleindes nie. Die eerste geval waar 'n polis uitgesluit word vir boedelbelasting, is 'n polis wat geskenk word onder 'n geregistreerde huweliksvoorwaardekontrak.

“the amount due under such policy is recoverable by the surviving spouse or child of the deceased under a duly registered ante-nuptial or post-nuptial contract.”⁶⁷

Indien 'n persoon dus in sy huweliksvoorwaardekontrak sy eggenoot of kind benoem om die polis te kry, is die polis totaal uitgesluit van boedelbelasting.⁶⁸

⁶² Botha *et al* 2011: 330.

⁶³ Wet op Boedelbelasting 45 van 1995: artikel 3(b).

⁶⁴ 45 van 1995.

⁶⁵ 45 van 1995: Artikel 3(3).

⁶⁶ Botha *et al* 2011: 338.

⁶⁷ Wet op Boedelbelasting 45 van 1995: Artikel 3(3)(a)(i).

⁶⁸ Die tweede en derde uitsluiting van boedelbelasting is die sogenaamde koop-en-verkoop polis en die sleutelpersoon polis wat nie vir die bespreking van hierdie studie relevant is nie. Sien Botha *et al* 2011: 339.

Daar moet egter ook genoem word dat in terme van artikel 4(q)⁶⁹ enige bate wat ingesluit is as 'n geagte bate wat aan die langsliewende gade toeval, kwalifiseer as 'n aftrekking vir boedelbelasting doeleindes. Indien die eggenoot dus benoem is as begunstigde in 'n lewensversekeringspolis, word die polis se opbrengs weer afgetrek en sal die oorledene nie boedelbelasting betaal op die polis nie. Hierdie polis sal dan nie deur die boedel gaan nie, maar direk vanaf die versekeraar na die eggenoot betaal word.⁷⁰ Indien die polis egter 'n derde party benoem het as begunstigde is daar geen aftrekking wat kan geld nie en sal die polis ten volle belasbaar wees.⁷¹

Daar kan dus gevolglik gesien word dat die belastingimplikasies van die *donatio mortis causa* en die lewensversekeringspolis waarop 'n begunstigde genoem word, dieselfde belas sal word in sekere omstandighede (sien scenario (viii)). Dit maak albei deel uit van die geagte eiendom van die oorledene in sy boedel en word slegs afgetrek vir boedelbelasting indien die *donatio mortis causa* of die lewensversekeringspolis aan die eggenoot toeval. Dit sal dan aftrekbaar wees in terme van artikel 4(q) van die Wet op Boedelbelasting.⁷² Beide die *donatio mortis causa* en die lewensversekeringskontrak trek ook geen eksekuteursfooie nie.

7.6. SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKING

Die erfregtelike beginsels van die *donatio mortis causa* en die versekeringsreg beginsel van die Suid-Afrikaanse *stipulatio alteri* het die een gesamentlike doel vir die oprigter daarvan om, met sy dood ingedagte, te wil voorsien aan 'n persoon naby hom. Dit is dan ook moontlik vir 'n erflater om 'n spesifieke bate vir 'n erfgenaam na te laat wat dan met die erflater se dood sal oorgaan sowel as 'n lewensversekeringspolis te begunstig na hierdie selfde erflater om dan ook die opbrengs van die polis te kry met die erflater, of te wel dan die versekerde, se dood. In so geval sal beide hierdie beginsels van die *donatio mortis causa* en die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde apart hanteer word en afsonderlike regsgevolge meebring.

⁶⁹ Wet op Boedelbelasting 45 van 1995.

⁷⁰ Dit impliseer dan ook dat geen eksekuteursfooie betaalbaar is op die opbrengs van die polis nie.

⁷¹ Aangesien hierdie polis ook direk vanaf die versekeraar aan die derde party betaalbaar is, sal daar egter geen eksekuteursfooie gehef word nie.

⁷² 45 van 1995.

Ook vir belastingdoeleindes sal die twee beginsels afsonderlik belas word, maar dieselfde effek hê op die belasting wat betaalbaar is. Dit mag wel uitgesluit word indien die *donatio* of die polis aan die eggenoot bemaak is.

Ten spyte van die ooreenkomste dan, is daar veel meer verskille tussen hierdie regsbeginsele en kan die een nie 'n oplossing wees vir die ander se probleme of tekortkominge nie. Die beginsel van die *donatio mortis causa* en die *stipulatio alteri* moet dus apart hanteer word en elk sy eie regsgevolge dra.

HOOFSTUK 8

GEVOLGTREKKING EN SAMEVATTING

Daar bestaan 'n behoefte in die Suid-Afrikaanse reg om 'n lewensversekeringspolis se opbrengs te verskuif na 'n derde party by die versekerde se dood. Hierdie behoefte word gevul deur 'n begunstigde te benoem op die polis waardeur die opbrengs dan aan die benoemde begunstigde betaal sal word in plaas van om in die versekerde se bestorwe boedel te val.

Die hoofvraag van hierdie studie is die vraag na watter regte die begunstigde in 'n lewensversekeringspolis van die polishouer besit. Om hierdie vraag te beantwoord was dit nodig om die *stipulatio alteri* te ondersoek, die leerstuk wat tans toegepas word wanneer 'n begunstigde in 'n lewensversekeringskontrak ter sprake kom. Daar is eerstens vasgestel dat die *stipulatio alteri*, soos dit in Suid-Afrika toegepas word, afwyk van die bedoeling van 'n ware *stipulatio alteri* soos dit in die Romeinse reg ontstaan het. Die Suid-Afrikaanse reg forseer 'n aktiewe rol op die benoemde begunstigde wat teen die basiese beginsel van 'n onaktiewe derde party is in 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. Hierdie aktiewe rol van die benoemde begunstigde, is die aanvaarding wat moet blyk om in staat te wees om die opbrengs te ontvang van die polis. Hierdie aanvaarding berus op ou skrywers (De Groot en Van der Keesel) se verwarring tussen verteenwoordiging en 'n ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. Hierdie verwarring is aangepraat in die regspraak wat gevolg het en is aanvaarding as vereiste gestel vir die Suid-Afrikaanse ooreenkoms ten behoeve van 'n derde. Tweedens is vasgestel dat hierdie aanvaarding vóór die dood van die versekerde nutteloos sal wees en daarom slegs waarde het ná die dood van die versekerde.

'n Aanbeveling hier behels 'n aparte leerstuk wat gereël moet word uniek tot die Suid-Afrikaanse reg. Die Engelse reg het 'n stel reëls wat spesifiek die situasie reël waar derdes betrokke is by 'n kontrak. Alhoewel hierdie reëls nie klakkeloos toegepas kan word op die Suid-Afrikaanse reg nie, sal so stel reëls, spesifiek tot die Suid-Afrikaanse posisie, sekerheid bring en eenvormig toegepas kan word. Aanvaarding soos dit in Suid-Afrika geld, kan dan ook formeel gereël word deur duidelike riglyne te stel byvoorbeeld 'n tydsaspek waarbinne aanvaarding op 'n spesifieke manier moet blyk.

Die verskillende menings oor die regte van die benoemde begunstigde is ook ontleed. Dit is duidelik uit die studie dat daar slegs 'n spes vir die benoemde begunstigde bestaan voor die dood van die versekerde. Aanvaarding is tydens hierdie stadium nie moontlik nie. Na die dood van die versekerde is daar 'n sekere tyd waar die benoemde begunstigde nog nie die voordeel aanvaar het nie. In hierdie stadium het die benoemde begunstigde 'n voorwaardelike reg. Dit is egter slegs die aanvaarding deur die begunstigde wat staan tussen 'n voorwaardelike reg en 'n gevestigde reg. As die voordeel aanvaar word, word 'n gevestigde reg tot die voordeel dadelik verkry.

Daar kan nie 'n voorwaarde bestaan dat die versekerde nie die begunstigde herroep het nie, aangesien dit in hierdie stadium (na die versekerde se dood) nie meer moontlik is vir die versekerde om die benoemde begunstigde te herroep nie. Dit is ook nie 'n voorwaarde dat die benoemde begunstigde nie voor die versekerde moes sterf nie, aangesien dit ook nie meer moontlik is nie aangesien die versekerde reeds dood is.

In die praktyk blyk dit aanvaar te word dat die begunstigde geen regte voor die aanvaarding tot die polisvoordele verkry nie. Vir praktiese doeleindes moet daar reggestel word dat dit slegs voor die dood van die versekerde is waar die begunstigde geen regte besit nie, nie voor aanvaarding nie. Soos in die studie gesien, het die begunstigde 'n voorwaardelike reg by die dood van die versekerde. Die begunstigde moet in hierdie tyd die geleentheid gegee word om die polisvoordeel of stipulasie te aanvaar en kan die voordele nie outomaties aan die boedel van die versekerde betaal voor die aanvaarding of weiering van die begunstigde nie geblyk het nie. Dit staan die begunstigde in hierdie tyd vry om die aanbod te aanvaar of weier.

Vir akademiese doeleindes is die vraag na die regte van die begunstigde nodig om die onsekerheid wat bestaan hok te slaan en die *stipulatio alteri* reg toe te pas of te verander na iets unieks tot die Suid-Afrikaanse reg.

Die onduidelikheid in die toepassing van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde word gesien in die verskillende benaderings wat tans heers. In hierdie studie word voorgestel dat die een-, twee- en drie-partykontrak weggedoen word en 'n nuwe opsie oorweeg moet word: 'n een-partykontrak tussen die polishouer en die

versekeringsmaatskappy wat regte vir die begunstigde skep indien die versekerde verlang om nie die voordele self by sy dood te ontvang nie. Die derde party kan nie gesê word 'n party tot hierdie oorspronklike kontrak te wees nie en kom daar ook nie 'n tweede kontrak tot stand nie. Die versekerde verleng bloot van sy regte wat hy besit tot die oorspronklike kontrak na die derde party. Die derde party verkry die opsie by die versekerde se dood om die voordele te ontvang in plaas van die versekerde. Hierdie opsie wat hy uitoefen is in die vorm van aanvaarding. Hierdie aanvaarding kan gesien word as 'n reg wat uitgeoefen word en nie as 'n verpligting op die begunstigde nie. Dit sal dan ook gevolglik meer met 'n ware *stipulatio alteri* ooreenstem.

As sluitstuk van hierdie studie word teruggekeer na die *scenario's* wat in 1.3 gegee is. Mnr X neem 'n lewensversekeringspolis uit. Hy benoem Y as begunstigde. Die studie het die vrae beantwoord wat die geval gaan wees:

i. Waar mnr X sterf.

Die versekeraar sal aan Y die opbrengs van die polis moet aanbied na aanleiding van die stipulasie in die lewensversekeringskontrak wat vir die voordeel van Y beding is. Y sal die geleentheid gegun moet word om die voordeel, in die vorm van die opbrengs van die polis, te aanvaar. Nadat hy sy aanvaarding aan die versekeraar laat blyk het, verkry Y 'n gevestigde reg op die opbrengs en niemand kan dit nou van hom ontnem nie.

ii. Waar mnr X insolvent verklaar word, met die fokus op die begunstigde.

Aangesien Y geen reg op die opbrengs besit voor die dood van mnr X nie, kan Y nie aanspraak maak op enige voordeel wat vir hom beding word in mnr X se lewensversekeringspolis nie. Dit is nie vir hom moontlik om enige voordeel te aanvaar om sodoende vir hom 'n reg te verkry nie. Hy sou in hierdie stadium bloot 'n hoop (*spes*) hê dat mnr X se krediteure nie aanspraak maak op die lewensversekeringspolis waar hy as begunstigde benoem word nie.

iii. Waar Y voor mnr X sterf.

Waar Y voor mnr X te sterwe sou kom, verval enige hoop wat hy gehad het op die voordeel wat vir hom beding is in mnr X se lewensversekeringspolis. Sy eksekuteur sal daarom ook, soos bogenoemde geval, nie 'n reg hê om namens Y enige voordeel by voorbaat te aanvaar wat Y moontlik op geregtig kon raak mits hy nie voor mnr X te sterwe sou kom nie. Mnr X sou in hierdie geval die geleentheid hê om 'n ander persoon as begunstigde, in die plek van Y, in sy lewensversekeringskontrak te benoem.

iv. Waar Y insolvent verklaar word voor mnr X se dood.

Net soos die bogenoemde gevalle, sal Y geen reg besit op die voordeel wat vir hom beding is in mnr X se lewensversekeringskontrak nie omdat daar geen regte bestaan nie. Y se insolvensie sal daarom geen bedreiging inhou vir mnr X se opbrengs van die lewensversekeringskontrak nie.

v. Waar Y insolvent verklaar word na mnr X se dood, maar voor Y se aanvaarding van die voordeel.

Sodra mnr X te sterwe kom, ontwikkel daar 'n voorwaardelike reg vir Y. Hierdie voorwaardelike reg beteken bloot dat die polisopbrengs behou word tot die begunstigde (Y) sy opsie uitgeoefen het om die voordeel te aanvaar. Dit is daarom in hierdie stadium die begunstigde se keuse of hy die voordeel wil aanvaar of nie. Die krediteure kan nie in hierdie stadium, voor aanvaarding deur die begunstigde aanspraak maak op die opbrengs van mnr X se lewensversekeringspolis nie. Indien Y dan die aanbod op die opbrengs weier, sal die opbrengs in mnr X se boedel val wat geen ander begunstigde benoem het nie.

vi. Waar mnr X en Y gelyktydig sterf.

Waar mnr X en Y gelyktydig sterf, kon die aanbod nie aangebied word vir X om te aanvaar nie en word daar in hierdie omstandigheid aanvaar dat Y se hoop om die opbrengs te ontvang bloot verval het by sy dood. Die opbrengs sal dan in mnr X se boedel val wat nie 'n ander begunstigde benoem het in die plek van Y nie.

- vii. Of dit moontlik is vir mnr X om 'n begunstigde te benoem in 'n lewensversekeringskontrak sowel as om 'n skenking te maak wat by die donateur se dood sal oorgaan (*donatio mortis causa*).

Alhoewel die *donatio mortis causa* en die *stipulatio alteri* dieselfde doel het, naamlik om 'n voordeel vir 'n derde te voorsien by die donateur of versekerde se dood, is die *donatio mortis causa* 'n bemaking van 'n bedrag of bate in terme van 'n testament en die *stipulatio alteri* 'n bemaking in terme van 'n kontrak waar premies periodiek betaal is vir 'n uitkeerwaarde. Indien die donateur reeds kontant besit, is dit maklik vir die donateur om 'n bemaking te maak by sy dood van die bedrag geld. Dit sal nie meer nadelige of voordelige koste implikasies inhou as die donateur eerder die kontant skenk deur middel van 'n *donatio mortis causa* as deur middel van 'n *stipulatio alteri* in die vorm van 'n lewensversekeringskontrak nie. Beide die leerstukke sal dieselfde belastingimplikasies hê.

- viii. Die gevolge op die belasting implikasies wat kan intree in die geval van die scenario's.

Waar mnr X te sterwe kom en Y aanvaar die voordeel wat vir hom beding is in mnr X se lewensversekeringskontrak, sal die polis opbrengs steeds deel vorm van mnr X se geagte bates vir boedelbelasting doeleindes. Aangesien hierdie opbrengs direk aan die begunstigde betaal word, sal daar geen eksekuteursfooie betaalbaar wees op die opbrengs nie. Y sal dan, as derde, verantwoordelik wees vir die deel van die boedelbelasting in terme van die poliswaarde wat hy ontvang. Indien Y mnr X se eggenoot is, sal die poliswaarde uitgesluit word vir boedelbelasting doeleindes. Indien Y, om een of ander rede, nie die polis voordeel verkry nie, en die poliswaarde terugval in mnr X se boedel sal die boedel verantwoordelik wees vir die volle bedrag belasting wat die polisopbrengs bydra.

Die situasie waar 'n trustbegunstigde op 'n *inter vivos* trust benoem word, bied nie oplossings vir hierdie studie op die vraag na die regte van benoemde begunstigdes in lewensversekering nie. Hierdie situasie is selfs nog onduideliker in sy toepassing as die benoemde begunstigde in lewensversekering.

In finale instansie het hierdie studie getoon dat ondanks die teenstrydige benaderings en twyfelagtige toepassing van die ooreenkoms ten behoewe van 'n derde, daar wel 'n plek in die Suid-Afrikaanse reg bestaan om 'n begunstigde te benoem in 'n lewensversekeringskontrak. Indien die leerstuk van *stipulatio alteri* hergedefinieer en duidelik omskryf word vir die unieke Suid-Afrikaanse toepassing kan dit doeltreffend benut word vir sekerheid en 'n eenvormige toepassing.

BIBLIOGRAFIE

1. BOEKE EN PROEFSKRIFTE

AUSTIN J

1873. *Austin's Lectures on Jurisprudence or the Philosophy of Positive Law*. 4e uitgawe. Albemarle Street: London.

BOTHA M ET AL

2011. *Fundamentals of Financial Planning*. Durban: LexisNexis.

BOUWER PJ

1990. *Die regte van derdes ingevolge versekeringskontrakte*. Ongepubliseerde LL.D proefskrif. Johannesburg: Universiteit van Suid-Afrika.

CAMERON E ET AL

2002. *Honore's South African Law of Trusts*. Cape Town: Juta & Co. Ltd.

COETZEE JP

2006. *'n Kritiese ondersoek na die aard en inhoud van trustbegunstigdes se regte ingevolge die Suid-Afrikaanse reg*. Ongepubliseerde LL.D proefskrif. Johannesburg: Universiteit van Suid-Afrika.

CORBETT MM ET AL

1980. *The Law of Succession in South Africa*. Cape Town: Juta & Co. Ltd.

CRONJE DSP ET AL

1996. *Werkboek vir die Erfreg*. Pretoria: Digma.

DAVIS, DM

1993. *Gordon & Getz: The South African Law of Insurance*. Kaapstad: Juta.

DE WAAL MJ EN SCHOEMAN-MALAN MC

2008. *Erfreg*. 4de uitgawe. Kaapstad: Juta.

DE WAAL ET AL

2008. *Suid-Afrikaanse Erfreg*. Landsdown: Juta.

DE WET JC

1940. *Die ontwikkeling van die ooreenkoms ten behoeve van 'n derde*. Ongepubliseerde LL.D proefskrif. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden.

DE WET JC EN VAN WYK AH

1992. *Suid-Afrikaanse Kontraktereg en Handelsreg*. Durban: Butterworths.

DU PLESSIS L

1999. *Inleiding tot die reg*. 3de uitgawe. Kenwyn: Juta.

GROTIUS (DE GROOT) H

1965. *Inleidinge tot de Hollandse Rechtsgeleerdheid*. 2de uitgawe deur Dovring F, Fischer HFWD en Meijers EM. Leiden. Universitaire Pers Leiden.

HUTCHINSON ET AL

2010. *Kontraktereg in Suid-Afrika*. Kaapstad: Oxford University Press.

JOUBERT DJ

1987. *General Principles of the Law of Contract*. Kenwyn: Juta.

JOUBERT WA

1979. *The law of South Africa*. Vol 8 (1). Durban: Butterworths.

KLEYN D EN VILJOEN F

1999. *Beginnersgids vir regstudente*. 2de uitgawe. Kenwyn: Juta.

MACQUEEN HL EN ZIMMERMANN R (eds)

2006. *European Contract Law: Scots and South African perspectives*. 2de uitgawe. Edinburgh: Edinburgh University Press.

NIENABER PM & REINECKE MFB

2009. *Life Insurance in South Africa*. Durban: LexisNexis.

OLIVIER PA

1982. *Aspekte van die Reg insake trust en trustee met besondere verwysing na die Amerikaanse Reg*. Ongepubliseerde LL.D proefskrif. Pretoria: Universiteit van Pretoria.

REINECKE ET AL.

2002. *General Principles of Insurance Law*. Durban: LexisNexis Butterworths.

STRYDOM S

2000. *Die aansprake van 'n Trustbegunstigde in die Suid-Afrikaanse Trustreg*. LLD-verhandeling. Potchefstroom: Universiteit van Potchefstroom.

SUTHERLAND P

2006. *Third-Party Contracts*. MacQueen en Zimmermann 2006: 203-229.

VAN DER MERWE ET AL

2007. *Kontraktereg: Algemene Beginsels*. 3de uitgawe. Kaapstad: Juta.

VAN DER MERWE NJ EN ROWLAND CJ

1990. *Die Suid-Afrikaanse Erfreg*. Pretoria: JP Van Der Walt en seun.

VAN ZYL FJ EN VAN DER VYVER JD

1982. *Inleiding tot die regswetenskap*. 2de uitgawe. Durban: Butterworth.

VOET J

1647-1713. *Commentarius ad Pandectas* translated by Gane P Commentary on the Pandect (1955-1958). Butterworths: Durban.

2. TYDSKRIFTE

BOTHA M & OOSTHUIZEN W

2009. Beneficiary Nominations and the accrual system. *Insurance and Tax* 3: 31-39.

COETZEE JP

2007. Die regte van trustbegunstigdes: 'n Nuwe wind wat waai? *De Rebus* Mei: 24-29.

COWEN DV

1949. Vested and Contingent Rights. *The South African Law Journal* 66: 404.

DE WAAL MJ

1998. Die wysiging van 'n inter vivos trust. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 2: 326.

EVANS RG

2002. Should a repudiated inheritance or legacy be regarded as property of an insolvent estate. *South African Mercantile Law Journal* 14: 688 – 710.

EVANS R & BORAINÉ A

2005. Considerations regarding a policy for the treatment of certain beneficiaries of life insurance policies in the law of insolvency. *De Jure* 267-294.

GETZ DM

1962. Contracts for the benefit of third parties. *Acta Juridica* 38: 38.

HAHLO HR

1967. Law of persons. *Annual Survey of South African Law*: 55 -71.

HAVENGA P

1995. Life Insurance contract and the requirement of an insurable interest. *South African Mercantile Law Journal* 6: 345- 352.

1999. The requirement of an insurable interest in life insurance contracts. *Tydskrif vir Suid-Afrikaanse Reg* 4: 630- 645.

2006. Liberalising the requirement of an Insurable interest in (Life) Insurance. *South African Mercantile Law Journal* 18: 259-273.

HENCKERT H

1992. Die herroeping van 'n begunstigdeklausule deur 'n testamentere bepaling. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse reg* 4: 719 – 724.

1995. Die begunstigdeklausule in die verskeringsreg: regsoorwegings en – gevolge. *Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg* 58: 177-193.

HODES LH

1981. Insurance Law. *Annual Survey of South African Law*: 340 – 356.

HUTCHINSON D

1983. Isolating the pactum successorium. *South African Law Journal* 100: 208 – 226.

1989. More light on the pactum successorium. *South African Law Journal* 106: 1-8.

KEETSE S

2004. Is our law on beneficiary nominations and pacta successoria outdated? *Insurance and Tax* 3: 3-7.

KEIGHTLEY R

1997. Law of Succession (Including Administration of Estates and Trusts). *Annual Survey of South African law*. Vol 1, Iss 2: 374 – 402.

MULLER E

2005. Life Insurance benefits. The setting aside of cessions and nominations in terms of insolvency law and other related aspects. *De Jure* 28 (2) 361 -381.

2006. The treatment of Life Insurance Policies in Deceased estates with a perspective on the calculation of estate duty. *Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg* 67: 259 – 278.

NAGEL CJ (OTTO JM EN PROZESKY-KUSCHKE B)

2005. Noting the Interest of a third party on an insurance policy, trade usage and privity of contract. *Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg* 68: 160.

NIENABER PM & REINECKE MFB

2009. A Suggested template for beneficiary nominations. *SA Mercantile Law Journal* 1: 1 – 32.

PIENAAR JM

1992. Die regsraad van beperkende voorwaardes. *Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg* 55: 50.

RAUTENBACH C

1997. Die pactum successorium in die Duitse reg. *Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg* 60: 131.

REINECKE MFB

1996. Insurable interest and Extension clauses. *Tydskrif vir Suid-Afrikaanse Reg* 4: 784-793.

2012. Nomination of a beneficiary in a life policy and the effect of the prior death of the beneficiary. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 2: 355 – 361.

SCHLEMMER EC

1996. 'n Selfstandige reg van verhaal vir 'n versekeraar gegrond op 'n solidêre medeskuldverhouding? *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 1: 68.

1996. Beskik die versekeraar oor 'n reg van verhaal teen die gade van die versekerde? *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 3: 428.

SCHOEMAN MC

1994. Het die Donatio Mortis Causa 'n Bestaansreg? *De Jure* 159- 166.

SCOTT S

2003. Cession of whole Life Insurance Rights. *Stellenbosch Law Review* 14 (1): 89 - 106.

2005. Begunstigingsaanwysings en Sessie van Regte ingevolge Lewensversekeringspolisse – Wat elke Testateur en Eksekuteur moet weet. *South African Mercantile Law Journal* 17: 110 - 115.

2012. Vooroorlye van Begunstigde in Lewensversekeringskontrakte – Die Hoogste Hof van Appèl Beslis. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 4: 801-812.

SONNEKUS JC

1999. Enkele opmerkings om die beding ten behoeve van 'n derde. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg* 4: 594 - 629.

VAN DER MERWE S EN REINECKE MFB

1997. Ekstensiebedinge en die Modus. *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse reg* 4: 794 -797.

VAN NIEKERK, JP

2005. Trade Practice and the Noting of a third party's interest on an insurance contract. *South African Mercantile Law Journal* 17: 99.

1995. Insurable interest 1, legal certainty 0. *South African Mercantile Law Journal* 7: 262-270.

3. WETGEWING

3.1 Suid-Afrikaanse wetgewing

Wet op Boedelbelasting 45 van 1995

Wet op Finansiële Advies en Tussengangerdienste 37 van 2002

Wet op Inkomstebelasting 58 van 1962.

Wet op Langtermyn Versekering 52 van 1998.

Wet op Testamente 7 van 1953.

Kinderwet 38 van 2005

3.2 Engelse wetgewing

Life Assurance Act 1774

Contracts (Right of Third Parties) Act 1999

4. REGSPRAAK

B

Beretta v Beretta 1924 TPD 60.

Borman en De Vos NNO en 'n ander v Potgietersrusse Tabakkorporasie Bpk en 'n Ander 1976(3) SA 488 (A).

Botes v Afrikaanse Lewensversekeringsmpy Bpk 1967 (3) SA 19 (W).

C

Commissioner of Inland Revenue v Estate Crewe 1943 AD 656 669.

Constain and Partners v Godden NO & another 1960 (4) SA 456 (SR) 459-460.

Crookes v Watson 1956 1 SA 277 (A).

D

Durban City Council v Association of Building Societies 1942 AD 27 33.

E

Eldacc (Pty) Ltd v Bidvest Properties (Pty) Ltd (682/10) [2011] ZASCA 144.

Ex parte Macintosh NO: in re Estate Barton 1963 3 SA 51 (N) 56B.

H

Hofer and Others v Kevitt NO and Others 1998 1 SA 382 (SCA).

J

Jewish Colonial Trust v Estate Nathan 1940 AD 163 175.

Jubelius v Giesel NO en andere 1988 (2) SA 610 (C).

K

Keeve & another v Keeve NO 1952 (1) SA 619 (O).

L

Lake v Reinsurance Corp Ltd 1967 (3) SA 124 (W).

Levenstein v Levenstein 1955 (3) SA 615 (SR).

Louisa and Protector of Slaves v Van den Berg 1830 (1) Menz 471.

M

Malcher & Malcomess v Kingwilliamstown Fire & Marine Insurance & Trust Co (1883) 3 EDC 271.

McAlpine v McAlpine 1997 1 SA 736 A.

Moonsamy & Another v Nedcor Bank Ltd 2004 (3) SA 513 D&K.

Mutual Life Insurance Co of New York v Hotz 1911 A.D. 567.

McCulloch v Fernwood Estate Ltd 1920 AD 204.

N

NKP Kunsmisverspreiders (Edms) Bpk v Sentrale Kunsmis Korporasie (Edms) Bpk 1969 (3) SA 82 (T).

P

Pieterse v Shrosbree NO; Shrosbree NO v Love 2005 (1) SA 309 (SCA).

PPS Insurance Company v Mkhabela (159/2011) [2011] ZASCA 191 (14 November 2011).

R

Radebe and another v Sosibo NO and others (A5036, 2009/21232)[2011] ZAGPJHC (18 March 2011)

S

Schauer NO v Schauer 1967 (3) SA 615 (W) 616H.

Stern and Ruskin v Appleson 1951 3 SA 800 (W) 805

T

Total SA (Pty) Ltd v Bekker No 1992 (1) SA 617 (A) 625E.

Tradesmen's Benefit Society v Du Preez 1887 (5) SC 269.

V

Van der Planck NO v Otto 1912 AD 353.

Varkevisser v Estate Varkevisser & another 1959 (4) SA 196 (SR).

W

Warricker v Liberty Life Association of Africa 2003 (6) SA 272 (W).

Wilcocks NO v Visser and New York Life Insurance Co 1910 OPD 99

Wilson v Smith 1956 (1) SA 393 (W)

Wolmarans en 'n ander v Du Plessis en andere 1991 (3) SA 703 (T).

OPSOMMING

Die lewensversekeringskontrak bestaan tussen die versekeraar en versekerde. Daar mag egter 'n begunstigde benoem word om die polis voordele te verkry by die versekerde se dood. Hierdie situasie word aangeneem in die Suid-Afrikaanse reg om 'n *stipulatio alteri* te wees. Aanvaarding is 'n unieke Suid-Afrikaanse vereiste wat gestel word vir die begunstigde in die toepassing van die *stipulatio alteri*. Dit stem nie ooreen met die bedoeling van 'n ware ooreenkoms ten behoeve van 'n derde nie. Die begunstigde se regte is baie beperk. Voor die dood van die versekerde bestaan daar vir die benoemde begunstigde geen regte nie. Dit is ook nie in hierdie stadium vir hom/haar moontlik om die stipulasie tot sy/haar voordeel te aanvaar nie. By die dood van die versekerde ontwikkel daar vir die begunstigde 'n voorwaardelike reg wat beskerm moet word tot die begunstigde die voordeel aanvaar of weier. Sodra die begunstigde die voordeel aanvaar het, verkry hy/sy 'n gevestigde reg op die opbrengs van die polis.

SUMMARY

The life insurance contract exists between the insurer and insured. A beneficiary may however be named in the policy to receive the proceeds at the death of the insured. This situation is assumed in the South African right to be a *stipulatio alteri*. Acceptance is a unique South African requirement set for the beneficiary in applying the *stipulatio alteri*. It does not entirely relate to the intention of a true agreement on behalf of a third. The beneficiary's rights are very limited. Before the death of the insured the named beneficiary has no right. At this stage it is also impossible for him/her to accept the stipulation to his/her advantage. At the death of the insured a contingent right developed for the beneficiary and must be protected until the beneficiary has indicated his/her intention to accept or refuse the benefit. Once the beneficiary accepts the benefit, he acquires a vested right to the proceeds of the policy.

Keyterms: *stipulatio alteri*, life policy, rights, nominated beneficiary, acceptance, contingent right, vested right, *spes*, *donatio mortis causa*.